

PAZARTESİ

kadınlara mahsus gazete

- AB sürecinde kadın siyaseti
- Türk-İş ve CHP'den kadın raporları
- KESK Kadın Kurultayı'nın ardından...
- Hümevra, Pazartesi'ye konuştu
- Bursa'da babasının işkence yaptığı D.A. anlattı

PAZARTESİ

Kadınlara mahsus gazete

96-97 KASIM ARALIK 2004

Adres Abdullah Sokak No:9 Beyoğlu-İstanbul

Tel-Faks 0212 249 5959 / 0 212 245 8358

GSM 0 532 510 0965

E-Posta pazartesi@pazartesi.org
pazartesidergi@mynet.com

Sahibi Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Kadın Kültür ve İletişim Vakfı adına

Beyhan Demir

Katkıda Bulunanlar

Amy Spangler, ayşe düzkan, Ayşegül Babalık,
Ayşegül Oğuz, Bilge Seçkin, Çiğdem Öztürk,
Deniz Demir, Devrim Gökçek, Emek Ergun,
Emine Çelebi, Eylem Polat, Fatoş Hacivelioglu,
Gamze Göker, Gayal Tekin, Gülfer Akkaya,
Handan Koç, Hatice Tekdal, Hülya Uğur Tanrıöver,
Haziran, Marina Crespın, Mürüvvet Yılmaz,
Nazan Askeran, Necla Akgökçe, Nermin Yıldırım,
Nilgün Yurdalan, Nur Gönül, Özlem Güneş,
Övgü Güner, Özgen Atlas, Özgün Akduran,
Seda Arun, Yelda Yücel

Fotoğraf Özlem Güneş

Görsel Yönetmen Ömer Süvari

Renk Ayrımı 4 Renk 212 324 5450

Baskı Dünya Yayıncılık A.Ş. "Globus" Dünya Basınevi
100 Yıl Mah. 34440 Bağcılar-İstanbul
Tel: 0 212 440 2010

ABONE FORMU

Pazartesi'yi güçlendirmek için daha fazla kadına ulaşmaya ihtiyacımız var.
10 abone bulana bir kitap veriyoruz.
Abone olmak istiyorum

Adı Soyadı:

Adres:

Telefon:

E-Posta:

Abone Süresi 1 yıl () 6 ay ()

Başlangıç Tarihi:

Türkiye içi

Yıllık 36 milyon, altı aylık 18 milyon

Aboneler için posta çek numarası: 662965
Bağışlarınız için T. İş Bankası Taksim Şubesi
Hesap No: 1052 30000 758921 Beyhan Demir

Yurtdışı

Yıllık 60 Euro 6 aylık 40 Euro

Döviz Hesabı

T. İş Bankası Taksim Şubesi Hesap No:
1052 301000 3330429
Beyhan Demir

Abone ücretini yatırdığınıza dair
belgeyi ve abone formunu dair
gönderin, biz de her ay

PAZARTESİ'nizi göndereyim

MERHABA,

Geçtiğimiz iki ayın gündemi kadınlar açısından ne yazık ki yine şiddet oldu. Gazete ve televizyonlardan duyduğumuz haberler, akıllara durgunluk veren şiddet biçimlerini görünür kılıyor gibi görünse de aslında yaşadığımız şiddeti alışıllı kılmaktan öteye gitmiyor. Bursa'da Esra Aktursun ve D.A.'nın yaşadığı şiddetin haberine bir gazetede rastlamamız; 25 Kasım Uluslararası Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele haftasına rastladı. İki genç kadının yaşadıkları hepimizin tüylerini ürpertmişti. Esra ve D.A.'nın yaşadıklarını ilk sayfalarımızda okuyabilirsiniz. Geçtiğimiz ay 25 Kasım günü kadın kurtuluş hareketi içindeki mücadelesiyle de tanınan Av. Ayşegül Kaya'nın sokak ortasında bir kadının dövülmesine müdahale etmesi sonucunda saldırıya uğraması da şiddete karşı çıkmanın şiddet uygulayanların gözünde ne kadar ters bir durum olduğunun göstergesi oldu. Fatoş Hacivelioglu'nun yazdığı iki kadının öyküsünü de bu sayımızda okuyabilirsiniz. Hayatımız 17 Aralık'ta yapılacak müzakerelere endekslili uzun bir süredir. AB tartışmaları kimileri tarafından önümüze cennete yolculuk tartışması gibi sunulsa da Yelda Yücel'in bu sayımızda tartışmaya açtığı başlıklar kadınlar açısından görünen tablonun pek de iç açıcı olmadığını gösteriyor. Bir yandan her şey AB kriterlerine göre düzenlenirken Kayapınar Belediyesi hiçbir AB ülkesinde rastlamadığımız bir uygulamaya imza attı. DİSK Genel-İş Sendikası ile Kayapınar Belediyesi arasında yapılan toplu sözleşme kararlarını ve geçtiğimiz ay düzenlenen KESK kadın kurultayını Mürüvvet Yılmaz yazdı. TÜRK-İŞ ve CHP'nin hazırlayıp sunduğu kadın raporlarını ise Necla Akgökçe inceledi. Geçtiğimiz iki ayın gündeminin içinde yok yok. Namı diğer imparator İbrahim Tatlıses'in Asena'ya alenen savurduğu tehditler, ardından Asena'ya sahip çıkmamakla suçlanan kadın örgütleri, televizyonlarda yaptığı basın açıklamalarına on tane korumayla gelmesi gündemimizi epey işgal etti ne yazık ki. Gülfer

Akkaya İmparator İbo'yu kalemşor medya imparatorları eşliğinde değerlendirdi. Avrupa Yakası dizi işgali altında oldumuz bu dönemde en çok izlenen dizilerden biri. İddiamız dizinin izlenmesine en büyük katkısı Hümeyranın yaptıdır. Yoğun işinin arasında Hümeyra'yla Nur Gönül görüştü. Bilge Seçkin ise bir başka kuliste Tilbe Saran'la söyleşi yaptı. Zevkle okuyacağınızı ümit ediyoruz. Hülya Uğur Tanrıöver ise bu sayımızdan itibaren televizyon ve dizileri, arka planlarıyla irdelemeye başlıyor. 19 Aralık 2000 yılında yapılan Hayata Dönüş operasyonu dördüncü yılını dolduruyor. F Tipi cezaevlerinde ölüm oruçları hâlâ sürüyor. Tecrit nedeniyle ve ölüm oruçları sonucunda bedenlerinde derin izler kalan tutuklu ve hükümlüler yeni hazırlanan ceza infaz yasası nedeniyle gelecek günler için de endişeliler. Mahkemesi sürdüğü için gerçek adını ve ismini yayınlamayacağımız Deniz ve Tutuklu yakını Melek Akgün operasyonu ve cezaevlerini Pazartesi'ye anlattılar. Handan Koç bu sayımızda Mehmet Metiner'in tarihi dönüşümünü incelerken, Ayşe Düzkan ise zina ve türban tartışmalarını yazdı. Geçtiğimiz ay Beşiktaş-Çaykur Rizespor maçında tribünde çıkan kavgada bir gencin ölmesi üzerine tribünde terör tartışmaları yeniden alevlendi. Beyhan Demir o maçı izleyen bir kadın olarak, maçlarda olan biteni tribün erkeklerinin arenasını izleyerek yazdı. Bir kez daha hatırlatmak isteriz ki Felluce'de, Mardin'de öldürülenlerin ya da aile içi şiddete kurban verilen kadınların yanında tribünde yaşananların terör adı altında tartışılması yanlış minvalde sürüyor. Son olarak, dergimizi maddi sebeplerle ve sadece bu defaya mahsus iki sayı olarak hazırlamak zorunda kaldık. Pazartesi'nin ömrünü uzatmak, bütün kadınların çabasına bağlı. Yüzüncü sayımızı hazırlamaya başlayacağımız bu aylarda, her kadının Pazartesi için yapabileceği bir şey mutlaka vardır. Önümüzdeki ay görüşmek üzere...

yanında ayşeğül

23 Kasım 2004 günü sokak ortasında bir kadının dövülmesine müdahale eden avukat Ayşegül Kaya saldırıya maruz kaldı. İstanbul Barosu Kadın Hakları Uygulama Merkezi kurucularından ve Mor Çatı Kadın Vakfı gönüllülerinden olan Ayşegül Kaya kadınlarla birlikte yaptığı basın açıklamasıyla olayın arkasını bırakmayacağını ve kadın kurtuluşu için sürdürdüğü mücadelesine devam edeceğini söyledi.

25 Kasım bütün dünyada kadına yönelik şiddete karşı mücadele günü. Erkek iktidarının ve şiddetinin yılın her günü hüküm sürdüğü dünyamızda kadınların birlik ve mücadele mesajları verdiği 25 Kasım'da bir kadın arkadaşımızın daha uğradığı şiddet hep birlikte daha alacak çok yolumuz olduğunu gösterdi hepimize. Kadın kurtuluş hareketi içinde yer alan kadınlar, kadın örgütleri, televizyonlar için Ayşegül Kaya oldukça tanıdık bir yüz. Kendisini kâh bir televizyon kanalında kadın hakları ve yasal değişikliklerin kadınların günlük yaşamlarında yol açacağı değişiklikler üzerinde konuşurken görürüz. Kâh bir 8 mart etkinliğinde konuşurken, kâh bir kadının davasında onu savunurken, kâh mahallelerde kadınlara yasal değişiklikleri anlatırken. 25 Kasım'da maalesef Ayşegül Kaya'yı tüm kamuoyu uğradığı saldırı nedeniyle bir kez daha gazetelerde gördü. Çünkü o, işten çıkıp evine gitmek üzere yola çıktığında, Taksim Tepebaşı'nda karşıdan karşıya geçerken bir kadının bir erkek tarafından hakaret edilerek sürüklendiğini ve dayak yediğini görmüş ve müdahale etmişti. Olaya müdahalesi oldukça netti: "hey napıyorsun, bir kadını dövemezsin," hepimizin her kadının her insanın, insan olması gereken herkesin müdahale etmesi gerektiği, yapması gerektiği gibi müdahil olmuştu olaya. Dünyanın neresinde olursa olsun dünyanın paryaları olan kadınların artık sömürülmemeleri gerektiğini, artık ezilmemeleri, dayak yememeleri gerektiğini söylediği gibi refleks bir şekilde söylemişti bu cümleyi. Kadın

düşmanı adamın bu müdahaleye cevabı da tıpkı diğerleri gibi, sinirlenmek, aile meselesine karışanı bertaraf etmek amaçlıydı. Küfür ederek yaklaşan adam Ayşegül Kaya'ya saldırdı. Olayı izleyen kimse müdahale etmemişti. Ki saat akşam üstü altı sularıydı. Yol gayet kalabalıktı. Trafik akıyordu. Anlık gelişen bu olaya tepki veren olmamıştı. Sadece bir kişi saldırganın kaçtığı arabanın plakasını alarak Ayşegül iletti. Ayşegül Kaya saldırının ardından karakola giderek suç duyurusunda bulundu. Hastaneye giderek tedavisini yaptırdı. Yedi günlük rapor alan Ayşegül Kaya 25 Kasım günü Mor Çatı'da yaptığı basın açıklamasında mücadele arkadaşlarıyla birlikte yolundan dönmeyeceğini, saldırganın sert kayaya çarptığını söyledi. Kadına yönelik şiddet özellikle aile içinde yaşanıyorsa polisin dahi müdahale etmediği, yasalar tarafından engellenmeye çalışılsa bile "aile meselesine karışılmaz" zihniyetiyle yaklaşılacak bir şey ne yazık ki. Yıllar önce üniversitede okurken öğrenci eyleminden gözaltına alınıp götürüldüğüm karakolda sadece iki kadın olduğumuz için bizi erkekler nezaretteyken ayrı bir odada bekletmişlerdi. Gecenin bir vakti yanımıza iki Rus uyruklu kadın ve bir de kocası tarafından öldüresiye dövüldüğü için karakola sığınmış bir kadınla karşılaşmıştım. 4320 sayılı aileyi koruma yasasının yeni çıktığı zamanlardı. Karakola gelen kadına polislerin ilk söylediği, "ne var bu kadar büyütecek, idare edersen o da sinirlenmezdi, "kocandır sever de döver de," diyerek kadına bırakın yasal haklarını anlatmayı, hiçbir şey olmamış gibi evine geri dönmesini öneriyorlardı. Önce hastaneye gönderilmesi, sonra da diğer haklarını öğrenebilmesi için, polislerle kavga ederek zar zor bir avukat ayarlayabilmiş, yanımızdaki Rus uyruklu kadınlarla birlikte yüzündeki kanları temizlemeye çalışmıştık. Biz sabah mahkemeye çıkarılacaktık. O kadın ise o gece kocasıyla birlikte yeniden evine gönderildi. Başına neler geldiğini bilmiyorum ama sadece adının Arzu olduğunu hatırladığım otuz sekiz yaşındaki o kadın için Ayşegül için, Ayşegül'ün korumaya çalıştığı diğer kadın, öldürülen, bekâret kontrolünü götürülen kadınlar için, yüzüne kezzap atılan, babası tarafından elektrik verilerek cezalandırılan Duygu için mücadele etmeye devam etmekten başka seçenek yok. Bu şiddet durana dek, erkeklerin üzerimizde kurduğu sömürü düzeni yıkılana kadar, ikinci sınıf insan muamelesi görmeyeceğimiz özgür olacağımız o günler için hepimiz bu 25 Kasım'da ve yaşayacağımız, göreceğimiz her yeni günde bir şeyler yapmalıyız. Ölmeyelim diye,

25 Kasım 2004

25 Kasım 2004 Perşembe günü, İstanbul Kadına Yönelik Şiddete Karşı Platform, Şişli Adliyesine yaptığı yürüyüş ve basın açıklamasıyla kadına yönelik her türlü şiddete karşı mücadeleyi sürdüreceğini açıkladı. Şiddetin durması için yasal değişikliklerin yeterli olmadığını, değişikliklerin uygulanabilmesi için gerekli düzenlemelerin bir an önce yapılmasını istedi. Şiddete uğramış kadın resimlerinin taşındığı eyleme katılan yüz kadın hep bir ağızdan kadına yönelik şiddetin durması için mücadele edeceklerini haykırdılar.

27 Kasım 2004 Cumartesi günü platformun ikinci eylemi Kadıköy iskele önünde elli kadının katılımıyla yapıldı. Yapılan basın açıklamasının ardından platformun hazırladığı el ilanları dağıtılarak kadınlara şiddete uğradıklarında neler yapabilecekleri anlatılmaya çalışıldı.

D.A. ile Esra

Gazetelerde gördüğümüz haberin her gün rastladığımız üçüncü sayfa haberlerinden çok büyük farkı yok zannettik önce. "Eve geç geldiği için kızına işkence yapıp elektrik veren baba çıkarıldığı mahkemede serbest bırakıldı. On beş yaşındaki D.A. yetiştirme yurduna yerleştirilirken, İsrail Aktursun'un eşi de boşanma davası açarak ailesinin evine döndü." Bursa'da dinlediğimiz hikâye, olayın iç yüzünde kadın tüccarlığı, dayak, işkence, polislerin ve savcının aymazlığı gibi birkaç olayın aslında iç içe olduğunu gösterdi bize.

öldürmesinler diye...

Geçtiğimiz ay, gazetelerin üçüncü sayfalarına malzeme olan bir haberle sarsıldık. Bursa'dan gelen haber, İsrail Aktursun adındaki "baba"nın eve geç geldiği bahanesiyle, on beş yaşındaki kızına elektrik vermek, hortumla dövmek ve son olarak kafasını kanlar içinde bırakacak bir biçimde saçlarını jilette kazımak suretiyle yaptığı işkencelerden söz ediyordu. Haber, D.A'nın kanlar içindeki fotoğrafı ile "süslenmişti." Aktursun'un ikinci eşi Esra ve işkence ettiği kızı, ellerindeki adli tıp raporu ile savcılığa başvurduklarını ne var ki işkencecinin her ne hikmetse salıverildiğini, Esra'nın ailesinin yanına döndüğünü, D.A'nın ise Bursa'da bir kız yetiştirme yurduna yerleştirildiğini okuduk. Gazetelerin üçüncü sayfalarına sıkışıp kalan, aslında işlerin görüldüğünden çok farklı biçimde yürüdüğünü tahmin ettiğimiz pek çok haber gibi yitip gitmesin istedik bu olay. Olayın mağdurları hafızalardan silindikten bir süre sonra tekrar üçüncü sayfalarda boy göstermesin istedik. Hafiye değildik ama işin içinden aile içi şiddetin de ötesinde bir bit yeniği olduğu gerçeğinin kuşku götürmez olduğunu düşünüyorduk. İsrail Aktursun'un gözaltına dahi alınmadan salıverilmesi, Esra'nın savcılığa yaptığı suç duyurularından her defasında eli boş dönmesi, Bursa'ya gitme fikrini soktu aklımıza. Aklımızı kurcalayan binlerce soru ile Bursa yollarına düştük.

Esra

İlk başta Esra ile başbaşa görüşebilmeyi umuyorduk. Ne var ki beş kardeş, anne baba ve torunlardan oluşan kalabalık bir aile karşıladı bizi. Bu kalabalık içinde Esra'yla pek de rahat konuşamayacağımıza ve neler olduğunu tam anlamıyla öğrenemeyeceğimize dair duyduğumuz korkuların yersiz olduğunu kısa zamanda anladık. Hayretle ve mutlulukla gördük ki babası ve annesi başta olmak üzere, Esra'nın ailesi, alışkın olduğumuz pek çok ailenin tersine, kızlarına sonuna kadar sahip çıkıyor, arkasında duruyor ve dışarıdan gelebilecek baskılara dayanamayarak yüzünü yere eğmesin diye ellerinden geleni yapıyorlardı. Sohbetimiz boyunca hem Esra hem de onlar, geride bıraktığımız 18 ay boyunca başlarından geçen her şeyi büyük bir açık yüreklilikle teker teker anlattılar. Biz de kah gözlerimiz dolu dolu, kâh onların güçlü ve cesur duruşlarından yüreklenerek, karmakarışık bir ruh haliyle dinledik...

Bundan on sekiz ay önce yani kendisi on dokuz yaşındayken, kırk bir yaşındaki İsrail Aktursun ile tanışmış Esra. Evlenmeye karar vermişler. Aile aradaki yaş farkını öne sürerek evliliği kabul etmeyince de kaçarak nikâh kıymışlar. O zamanlar Esra kocasının bir ailesi olmadığını, daha önce başından evlilik geçmediğini ve yaşamını sahip olduğu oto galeri yoluyla kazandığını düşünüyormuş. Daha doğrusu sorduğu sorulara aldığı cevaplar bunlarmış. Zaman ilerledikçe yaşamlarında garip giden bir şeyler olduğunu fark etmiş. Adamın eve getirdiği ve "yakın bir aile dostu" diye tanıttığı bir takım kadınlar ve o kadınların arada bir yanlarında getirip "kızlarım" dedikleri genç

şehirlerdeki çocukları da ortaya çıkmaya başlamış. Hatta Esra kendi evlilikleri sırasında meydana gelen bir hamilelikten de haberdar olmuş. İsrail'in bütün ısrarlarına rağmen hamile kalmayı reddetmiş. Uzunca bir süre kocasından gizli iğne vurularak, hamile kalmamayı başarmış. Derken günün birinde hamile olduğunu fark edince de kendi yöntemleriyle çocuğu düşürmüş. Bütün bu süreç boyunca, ailesiyle görüşmesini ya da kendisini terk etmesini engellemek isteyen İsrail, Esra'yı bir şehirden diğerine sürüklemiş. Hazır bavuluyla sürekli yer değiştirmek zorunda kalan Esra,

gittiği yerlerde İsrail'in ağabeyiyle birlikte kadın ticareti yaptığını, Bursa'da buldukları kadınları çalıştırdıklarını ya da başka şehirlerdeki genelevlere sattıklarını öğrenmiş. İsrail, genelevlerin yönetimini yapan ağabeyine, çalıştırması için kadın bulup gönderiyormuş. Bu kadınlar kimi zaman herhangi bir eve bağlı olmadan yalnız çalışan kadınlar arasından seçiliyor; kimi zaman da kendileriyle birlikte çalışan genç erkekler tarafından evlenmek üzere kaçırılarak genelevlere satılıyor. Kocasını, ailesiyle görüşürse, "canından çok sevdiği insanların başına çok kötü şeyler geleceğine" dair tehditler savurduğu için, zaten sessiz ve ürkek bir yapıya sahip olan Esra da çaresiz bir şekilde kendisine her söyleneni yapmak zorunda kalmış. Esra'nın gözünü iyice korkutmak isteyen İsrail, bir zaman sonra işkence yöntemlerini da anlatmaya başlamış. Yanında çalıştırdığı kadınlar, bir biçimde istediği gibi davranmadıklarında, gözaltlarına elektrik vererek işkence yaptığını; verdiği emirlerin dışına çıktığı takdirde, kendisini öldürecek olsa kimsenin cinayet olduğunu bile fark edemeyeceğini, bu sebeple kolaylıkla paçasını sıyrabileceğini anlatmış. Ölüm sebebinin tespit edilemeyeceği cinayet yöntemlerinden söz etmiş.

Bu esnada Esra'nın annesi alıyor sözü. Her sabah evden çıkıp akşama kadar Esra'yı ve İsrail'in onu nereye götürmüş olabileceğini aradığını, çalınmış kapı bırakmadığını anlatıyor. Bir iz bulabilmek için çırpınmış durmuş. Kızının

yaşadığını sandığı evi boşaltılmış bulunca çılgına dönmüş. Damadının çalıştığını sandığı, kapısına kilit vurulmuş galerinin önünde haftalarca beklemiş. Çevredeki esnaftan burada kadın ticareti yapıldığını öğrenince de dehşete kapılmış. Esnaf kızının yirmi iki yaşını doldurup doldurmadığını sormuş ona. Şayet 22'sini doldurduysa, Adana, Malatya gibi şehirlerdeki genelevlerin birinde olabileceğini ancak kendisini tanımayan ve müşteri olduğunu söyleyen yabancı bir erkek tarafından bulunabileceğini söylemişler. Nerede olursa olsun kızlarını bulup, sahip çıkmak isteyen aile,

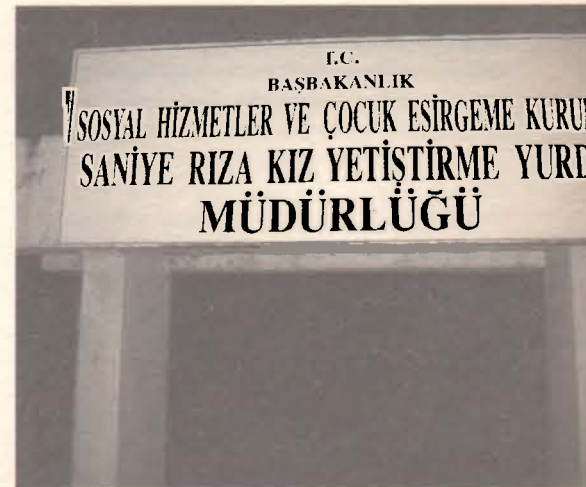
İsrail Aktursun

yılmayarak arayışlarını sürdürmüşler. Polise müracaat ettiklerinde, "Onlar evli. Bizim yapabileceğimiz bir şey yok" yanıtını alıyorlardı. Bu noktada İsrail'in polis arkadaşlarına dikkat çeken Esra, kocasının mafya ile çevirdiği bir takım işlerden dolayı arandığı günlerde, bir polis arkadaşı tarafından dosyasının çalındığını, ancak af çıktıktan sonra dosyanın emniyetteki yerine konularak, bu işten sıkıntısızca sıyrıldığını anlatıyor. Çevirdiği bütün bu işlere rağmen, bir biçimde her defasında dört ayağının üstüne düşen İsrail'in bütün bu gücü

nereden aldığını, polis ve mafya ile kurduğu ilişkinin kökeninde ne olduğunu ne Esra ne de ailesi biliyor. Kocasının madde bağımlısı olduğunu söyleyen Esra, yanında çalışan kadınlara düzenli olarak uyuşturucu sağladığını anlatıyor.

Üç ay kadar önce İsrail ve Esra tekrar İstanbul'a yerleşmişler. Fakat Esra kocasının yapabileceklerinden korktuğu için ailesini görmeye gidememiş. Çoğu günler İsrail'in arabanın içinde oturup sokaktan evi ve kendisini gözlediğini anlatıyor. Derken İsrail'in on beş yaşındaki kızı D.A., yanlarına yerleşmiş. Daha önceleri babasıyla ortak çalışan amcasının yanında kalan D.A'nın ne sebeple yer değiştirdiğini ve onlarla yaşamaya başladığını bilmiyoruz. Bu esnada aile Esra'nın izini bulmuş. Bir gün İsrail'in de evde olduğu bir saatte annesinin kapıya kadar geldiğini ancak İsrail kapıyı açtığı takdirde

annesini döveceğini ve çok kötü şeyler olacağını söylediği için kapıyı açmadığını anlatıyor Esra. Derken bir gün D.A. eve her zamankinden daha geç bir saatte, yedi buçukta gelmiş. Üçüncü sayfaların anlattığı olaylar da işte o gece yaşanmış. Kızına sinirlenen İsrail, Esra'dan bıçak istemiş. Neler olabileceğini tahmin edemeyen Esra bıçağı getirdiğinde, İsrail'in elindeki hortumu kesmeye başladığını görmüş. D.A'yı salona sürükleyen İsrail, onu yere yatırıp hortumla dövmeye başlamış. Hiçbir şey yapamayan Esra ise D.A'nın çılgınlıklarına dayanamayıp diğer odaya kaçmış. Tekrar içeri girdiğinde İsrail, bir kablo bularak, D.A'nın gözaltlarına ve kafasına elektrik vermeye başlamış. Bu sırada şalterler atmış ve İsrail onları onarmış. İş bittikten sonra da Esra'dan makas istemiş. Esra makası bulamıyormuş gibi yaparak evin içinde dolanmaya başlayınca, İsrail makası getirmezse kendisinin de başına kötü şeyler geleceğini söylemiş. Acıya dayanamayan D.A., her şeyin bir an önce son bulmasını umarak babasına makasın yerini söylemiş. Makası alan İsrail, kızını banyoya götürerek saçlarını kesmeye başlamış. Sonuçtan memnun kalmayarak jilet almak için bakkala gitmiş. İsrail evden çıkar çıkmaz D.'yi banyoda yıkayan ve yatağına yatıran Esra, korkuyla İsrail'i beklemeye başlamış. İsrail geldiğinde D.A.'yı yatağından kaldırıp yeniden banyoya götürmüş. Jilet saçlarını kazırken, zaten şişmiş olan kafasını parça parça kesmiş, yaralamış. İsrail esrar almak için evden çıktığında Esra da yardım istemek için alttaki komşuyu eve çağırılmış. D.A.'nın halini gören komşu hemen doktora gitmeleri gerektiğini söylemiş. Bu arada dışarıda kızlarıyla görüşebilmek için İsrail'in dışarı çıkmasını bekleyen aile de eve gelmiş. Esra D.A.'ya şikâyetçi olmak isteyip istemediğini sorduktan sonra, eşyalarını hazırlayan D.A.'yla beraber adli tıbbı giderek rapor almışlar. Oradan da savcılığa giderek suç duyurusunda bulunmuşlar. Birkaç gün polisten kaçan İsrail, savcılığa gittiğinde beklendiği gibi gözaltına falan alınmadan salıverilmiş. Hatta bütün bunlar yetmezmiş gibi, neredeyse İsrail'e arka çıkan Savcı Rıza Akbal, Esra'dan şikâyetini geri almasını ve kocasının yanına dönmesini, böylelikle olayın kapatılmasını istemiş. Bu süreçte D.A. Saniye Rıza Kız Yetiştirme Yurdu'na yerleştirilirken, Esra da ailesinin yanına taşınmış. Ne var ki yaptığı bunca işkenceye ve yasadışı işe rağmen salıverilen, hatta korunan İsrail'in bitmek bilmeyen tehditlerine maruz kalmaya

Ne var ki yaptığı bunca işkenceye ve yasadışı işe rağmen salıverilen, hatta korunan İsrail'in bitmek bilmeyen tehditlerine maruz kalmaya da devam etmiş. Can güvenliklerinin olmadığı söyleyen aile, nereye başvurmaları gerektiğini bilmediklerini ifade ederek, kadın kuruluşlarına ulaşmak, güvenliklerini sağlamak ve tüm bu yaşananlardan sonra sıkıntı çeken Esra'ya psikolojik destek verecek profesyonel bir yer bulmak istiyor. Türkiye'de kadınların erkekler tarafından sürekli şiddete maruz kaldığına dikkat çeken baba Hasan Yılmaz, bu konudaki yasal boşlukların giderilmesi, şiddet mağduru kadınlar için daha fazla sayıda sığınma evi açılmasını ve bu kadınlara psikolojik destek verecek kurumların sayısının artırılmasını istiyor. "Biz kızımıza sahip çıktık. Ama böyle durumlarda sığınacak, destek alacak kimsesi olmayan kadınlar, çok zor durumlarda kalıyorlar ve nereye gideceklerini nasıl yaşayacaklarını bilemiyorlar. Bu kadınlara ulaşmanın bir yolu bulunmalı" diye baba, bu işin peşini bırakmayacaklarını, bir başkasına işkence yapan bir insanın sokaklarda dolaşmasının adil olmadığını söylüyor. Biz de içimizde sonsuz bir öfke, kalbimizde tarifsiz bir acıyla kafalarımız karmakarışık bir şekilde bu harika ailenin evinden ayrılıp, D.A.'nın kaldığı yurdu bulmak üzere, Bursa sokaklarına dalıyoruz. Söyleyecek onca şeye rağmen, susmak gerekiyor o zaman. Kelimeler acımızı ve öfkemizi tarif etmekte kifayetsiz kalıyor.

D.A.

D.A'yı Saniye Rıza Kız Yetiştirme Yurdu'nda buluyoruz. Gazetelerden haberleri okuduktan sonra, kendisini görmeye gelen bir kadının hediye ettiği perukla çıkıyor karşımıza. Saçları biraz uzayınca ve başındaki yara izleri iyileşinceye kadar onu kullanacak. Bütün yaşadıklarına karşın sağlam duruyor karşımızda. Gözlerinde yaşına yakıştıramadığımız bir şey var. Adını koyamıyoruz. Kaybedecek bir şey olmayan insanlara has umursamaz, garip bir şey gördüğümüzü biliyoruz sadece. Sanki olanları da olacakları da umursamıyor artık. Tek amacının hiç tanımadığı ve nerede yaşadığını bilmediği gerçek annesini bulmak olduğunu söylüyor. Ona sormak istediği şeyler var. Buradan çıkarak eskisi gibi amcasının yanında yaşamak istiyor. Eğer yurttan çıkmayı ve babasının ya da amcasının yanına dönmeyi kabul ederse, başından geçenleri tekrar yaşayabilme ihtimalinin onu korkutup korkutmadığını soruyoruz.. "Kaybedecek hiçbir şeyim yok. En fazla ölürüm. O da korktuğum ya da kaçtığım bir şey değil artık" diye cevaplıyor bizi. Eğer yurttan çıkarsa kadın ticareti yapan amcasının ya da işkenceci babasının yanına dönecek. İsteddiği, bir yerlere dönmek değil, sadece yurttan çıkmak zaten. Yaşadığı olaylardan sonra okuluna ara vermiş. Psikolojik destek görüyor. Babasını affedip affetmediğini ya da ona karşı ne hissettiğini tam olarak anlayamıyoruz. "İyi düşündün mü?" diyebiliyoruz sadece ama o kararını çoktan vermiş gibi görünüyor. Gidecek. Gidecek ve neler olabileceğini bir gün üçüncü sayfalarda göreceğiz belki de. Oysa bir yolu olmalı diyoruz içimizden oradan çıkarken. Yurttaki diğer kızlarla birlikte arkamızdan el sallıyor. Bir yol bulmak istiyoruz. Dönmesin istiyoruz işte. Onu bir daha herhangi bir üçüncü sayfada görmeyelim istiyoruz.

serbest bırakılsın hülya

Lambda İstanbul Eşcinsel Sivil Toplum Örgütü ve İnsan hakları Derneği 25 Kasım günü bir travestinin daha yaşadığı işkenceyi göz önüne sermek ve işkence yapan polisler hakkında suç duyurusunda bulunmak üzere Sultanahmet Adliyesi önündeydi.

Hülya, birçok travesti gibi hayatını seks işçiliği ile sürdürmek zorunda. 17 Kasım günü Kadıköy'de bir müşterisi tarafından şiddete maruz kalınca polisler şikâyet etmek için başvuruda bulunduğu karşılaştığı muamele ne yazık ki müşterisinin yaptığından farklı olmadı. Hülya, Kadıköy Emniyet Müdürlüğü'nde yaşadığı işkence nedeniyle iki kolu kırılmış bir şekilde ve "polislere mukavemet" ettiği gerekçesiyle tutuklanarak Ümraniye E Tipi Cezaevi'ne konuldu. Sultanahmet Adliyesi önünde İHD Başkan yardımcısı Eren Keskin ve Demet Demir tarafından yapılan açıklamanın polisler

hakkında suç duyurusunda bulunuldu. Yapılan açıklamada; "Halen Ümraniye Cezaevi'nde bulunan Hülya'nın daha fazla mağdur edilmeden serbest bırakılmasını talep ediyoruz. Hülya'nın polise mukavemet suçlamasıyla haksız yere yargılandığı davanın beraatla sonuçlandırılması gerekiyor. Biz artık, polise karşı açılan davalarda polis suçunun göz ardı edilip, davaların takipsizlik ile sonuçlandırılmasını istemiyoruz. Bu suç duyurusunun davaya dönüşmesi ve işkencecilerin gereken cezayı görmesi için mücadelemizi sürdüreceğiz. İşkencenin bitmesi için daha kaç travestinin kollarının kırılması, kaçımızın polisten kaçarken arabalar altında ezilmesi, kaçımızın öldürülmesi gerekiyor," denildi. Hülya şu anda Ümraniye F Tipi cezaevinde tecrit koşullarında bulunmakta. İki kolu kırıkken polise mukavemet ettiği iddiaları ise komik. Hülya'nın İnsan Hakları Derneği üyesi olması, bu yetmiyormuş gibi travesti olması polisler ona her türlü şiddeti yaşatma hakkı veriyor ne yazık ki. Diliyoruz ki, Türkiye'de işkencenin bittiğinin iddia edildiği şu günlerde, dava, Hülya'nın serbest kalması, polislerin de yaptıklarının cezasını çekmesiyle sonuçlanı.

Kayapınar ve Bismil Belediyeleri şiddet uygulayan erkeğin maaşını eşine veriyor

Şiddete karşı örnek karar

Kadınların maruz kaldığı şiddet yeni biçimler eklenerek devam ederken, şiddetle baş etmenin ilk adımı olan deşifre etme ve şiddete maruz kalan kadınların yalnız olmadıklarını hissetmelerine yönelik olumlu adımlar da yaşama geçiyor. Kürt illerindeki belediyelerde bu tür uygulamaların başlatılması çok anlamlı. Geçtiğimiz ay, Kayapınar ve Bismil Belediyeleri, DISK'e bağlı Genel-İş sendikasıyla yaptıkları toplu sözleşme görüşmelerinde, eşine şiddet uygulayan erkeğin maaşının kadına verilmesine yönelik karar aldılar. Biz de kadınlar için bir nefes olan bu kararla ilgili kararın mimarlarından Bedriye Aydın'la görüştük...

Çalışmanın ve uygulamanın içeriğini anlatır mısın?

Belediyemiz bünyesinde doksan dört işçi çalışmaktadır. Genel-İş Sendikası ile Belediye yönetimimiz arasında yapılan 2004 -2005 dönemi toplu sözleşme sırasında, sözleşmede yer alan sosyal haklar bölümü ile ilgili olarak aslında daha çok ekonomik kaygıların ön plana çıktığını ve bu amaçtan uzaklaşıldığını gördük. Bir kadın olarak, evde çalışan tek kişi erkek/eş olduğu sürece, bunun kadının evdeki konumunu süreklileştirme ve kendince meşrulaştırmanın bir aracı olarak kullanılacağını ya da kullanılabileceğini görmekteyiz. Bu durum maalesef çoğu zaman kadına yönelik fiziksel şiddete kadar ileriye gitmektedir. Kadın da sosyo-ekonomik kaygıları nedeni ile çoğu zaman buna boyun eğmektedir. Bu uygulama ile kadınlara öncelikli olarak şu mesajı veriyoruz. "Yalnız değilsiniz, size uygulanan şiddetin meşru hiçbir nedeni yoktur." Bu uygulama ile kadına yönelik şiddetin sona ereceğini düşünmüyoruz. Biz doksan dört işçi ile başladık. Bunun Türkiye'deki tüm işyerlerinde yapılacak olan toplu sözleşmenin bir maddesi haline geldiğini düşünün. İşte asıl başarı o zaman sağlanacaktır.

Toplu sözleşmedeki ikinci hüküm ise aslında bence Türkiye'deki kadına yönelik şiddet sorununun daha kalıcı bir çözüm getirmeyi hedeflemektedir. Bu hüküm, kız çocuklarını okula göndermeyen işçilerin aldığı eğitim/çocuk yardımının kesilmesini öngörmektedir. "Haydi kızlar okula," demekle kızlar hemen okullu olmuyor. Sözleşmedeki bu hüküm, haydi kızlar okula kampanyasına da bir destektir.

Bu kararı alma ve uygulama fikri nasıl olgunlaştı, hangi veriler üzerinden yola çıktınız?
Bizim verilerimiz aslında her gün dinlediğimiz

hikâyeler, bölge kadınının durumu. Kürt kadınları tabii ki çatışma dönemi boyunca çok büyük fedakârlıklar gösterdiler. Her zaman en ön safta ve cesurca direndiler. Yani hiç korkmadan devleti ya da onun kurumlarını karşılarına alabildiler. Ancak kendilerine aileden biri şiddet uyguladığında maalesef bu şiddetin teşhir edilmesi veya önlenmesi konusunda oldukça gönülsüz davranmaktadırlar. Çünkü eşinin şiddetine karşı koymayı düşünen kadın; bölgenin sosyal, ekonomik, kültürel yapısı ve dinsel motiflerin algılanma biçiminden dolayı yalnız kalacağını, sokağa itileceğini, çocuklarına bakamayacağını düşünmektedir. Bu düşünce onu şiddete karşı koyma fikrinden hemen her zaman vazgeçirmektedir. Biz de erkeğin silah olarak kullandığı maaşa, kadını da ortak etmeye, bu şekilde hep kapalı kapılar ardında kalan şiddetin teşhir edilmesi için şiddet mağduru kadınlara cesaret vermeyi düşündük. Bu fikir sendika temsilcileri tarafından da son derece olumlu karşılandı.

Uygulamadan sonra kadınların ilişkilerinde nasıl bir değişim yaşandı.?

Konu basında yer alınca bazı kadınlar ve kadın örgütlerinin temsilcileri belediyeyi arayarak tebrik ettiler. Açık söylemek gerekirse bugüne kadar belirgin bir değişime tanık olmadım. Ama zaten ben bu konuda hemen bir değişim de beklemiyorum. Şimdi yıllardır eve hapsedilmiş, bastırılmış, şiddete uğramış kadının birdenbire bu kalıpları kırarak karşı refleks geliştirme mümkün değil. Biz bir süreç başlattık, takip edeceğiz ve bunun uygulanması için yeni taktikler geliştirmeyi de hedeflemekteyiz.

Karardan sonra kadınların yaşadıkları şiddetin azalması açısından bir değişim oldu mu?
Bu girişim aslında kadına yönelik şiddete karşı

bir duyarlılık çağrısıdır. Soruna dikkat çekme yöntemlerinden birisidir ve bu şiddeti durdurmanın bir aracıdır. Az ama, şiddet mağduru bazı kadınlar belediyeleri arayarak yardım talebinde bulunmuş.

Bir örnek verebilir misin?

Bir süre önce bir kadın, Büyükşehir belediyesini arayarak eşinin bir bankada çalıştığını ancak kendisini ve çocuklarını ihmal ettiğini söyleyerek yardım talebinde bulunmuş. Dolayısıyla yukarıda da belirttiğim gibi bu hükümlerin toplu sözleşme yapacak tüm çalışan kesimi kapsamasının önemini ortaya koymaktadır. İşte o zaman daha çok kadın başvuracak, daha çok kadın cesaretlenecek ve şiddet daha etkili bir şekilde önlenecek.

Şükran Aydın-Bismil Belediye Başkanı

Uygulamayı ilk Kayapınar Belediyesi başlattı. Çok olumlu ve umut verici bir uygulama. Böyle olmasını biz de uygun gördük. Türkiye'de kadınlar eziliyor ama bölgede daha fazla eziliyorlar. Feodalizmin etkisi bölgede daha da yoğun yaşanmaktadır. Bu sene uyarı amaçlı olarak toplu sözleşme sürecinde böyle bir karar aldık. Şiddet uygulayan erkeklerin maaşlarının yarısının kadına verilmesine yönelik bir karar. İkinci üçüncü senelerde ise resmi işlemlere başvuracağız.

Tunceli Belediye Başkanı Songül Erol Abdil

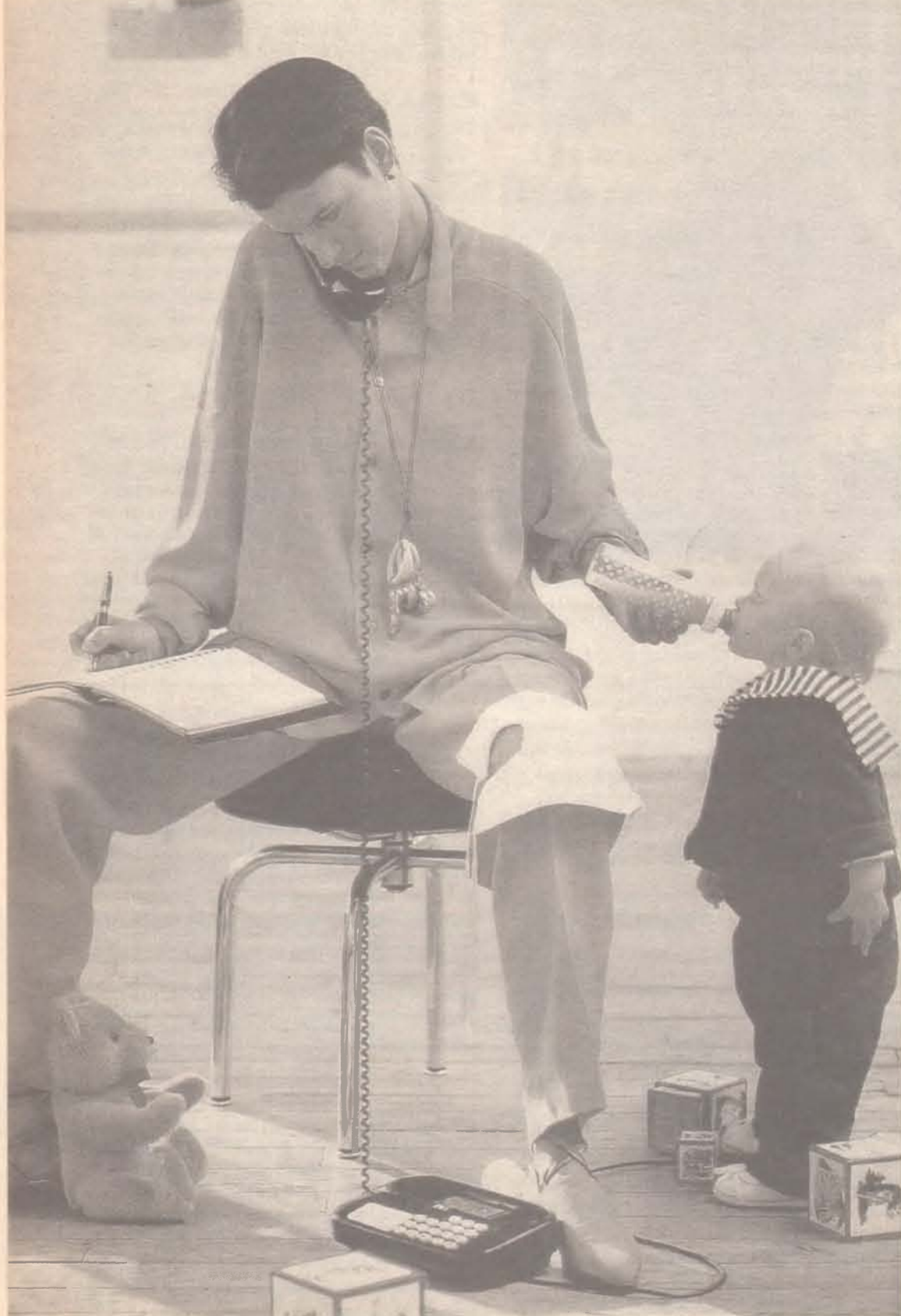
Kayapınar Belediyesinde başlatılan uygulama çok güzel ve başarılı. Ne yazık ki Tunceli'de ben seçilmeden önce toplu sözleşme görüşmeleri tamamlanmıştı. O sebeple bizim böyle bir uygulamayı resmen yapmamız en azından bu dönem için mümkün değil. Fakat günlük hayatta ve pratik işleyiş içinde ben personele bu konularda sürekli uyarılarda ve ikazlarda bulunuyorum. Mesela bir personelime, eğer eşine şiddet uygularsa maaşını vermeyeceğimi, maaşını eşine vereceğimi söyleyerek engellemeye çalışıyorum. Çünkü Tunceli'de alkol ve şiddet çok yaygın.

Kayapınar Belediyesi Belediye Meclis Üyesi Hasan Zollu

Yapılan uygulamanın demokratik bir uygulama olduğunu düşünüyorum. Bu uygulamanın başlamasının eşine şiddet uygulayan erkekler açısından caydırıcı bir sonuç doğuracağını düşünüyorum. Kadınlar üzerindeki baskının biraz azalabileceğini düşünüyorum böylece. Ama kadınlar için daha kapsamlı uygulamalar da yapılmalı bence.

Sermaye - Devlet - Din İttifakının Gölgesinde

AB ve kadının siyaseti

AB'ye uyumun toplumun hangi kesimleri üzerinde nasıl bir değişikliğe yol açacağı, kimin kazanıp kimin kaybedeceğini iyice ölçülüp biçip tartışmak durumundayız. Bu yazıda biraz şeytanın avukatlığını yapalım ve benzer süreçlerden geçmiş gelişmiş ya da "gelişmekte olan" ülkelerde kadınların nasıl deneyimler yaşadığına göz atalım. İçeriği tartışılmamış bir AB taraftarlığındansa, bilgi ve farkındalık seviyemizi arttırmak önümüzdeki sürecin daha sağlıklı işlemesi açısından yararlı olacaktır.

17 Aralık'ta Avrupa Birliği (AB) Konseyi Türkiye'yle üyelik müzakerelerine başlama kararı konusunda karar alacak. Yanıtın olumlu olması halinde, toplumun her kesimi için, özellikle de kadınlar açısından çok boyutlu bir süreç başlayacak: Türkiye kanunlarını ve uygulamalarını –son bir iki yılda kısmen yapmaya çalıştığı gibi- AB müktesebatı ile uyumlandırmaya çalışacak. Önümüzdeki günler, sosyal ve hak ve özgürlüklerle, iş piyasası ya da tarım sektörü ile ilgili düzenlemelere sahne olacağı benziyor. Kadınlar da bu arada boş durmadı: "Türkiye için Kadın İnisyatifi" Avrupa'ya sefer düzenledi; KADER Eczacıbaşı'nın desteğiyle "Türkiye ve Avrupa Birliği'nde Kadının Konumu: Kazanımlar, Sorunlar, Umutlar" adlı bir kitap hazırladı ve bu konuda Boğaziçi Üniversitesi'nde bir de sempozyum düzenlendi.

Ancak, medyada şimdiden bu uyumun içeriğinden çok, iştah kabartan AB fonları ve bunları kimlerin nasıl kullanacağı konuşmaya başlandı. Önümüzdeki günlerde dil bilen, biraz siyaset biraz da hesap kitaptan anlayanlara proje yazımı, diplomatik ilişkiler, çeviri gibi yeni iş sahaları açılacağı benziyor. Oysa, her şeyden önce, AB'ye uyumun toplumun hangi kesimleri üzerinde nasıl bir değişikliğe yol açacağı, kimin kazanıp kimin kaybedeceğini iyice ölçülüp biçip tartışmak durumundayız. Bu yazıda biraz şeytanın avukatlığını yapalım ve benzer süreçlerden geçmiş gelişmiş ya da daha bize benzer "gelişmekte olan" ülkelerde kadınların nasıl deneyimler yaşadığına göz atalım. İçeriği tartışılmamış bir AB taraftarlığındansa, bilgi ve farkındalık seviyemizi

arttırmak önümüzdeki sürecin daha sağlıklı işlenmesi açısından yararlı olacaktır. Bu yazı, bu anlamda, daha ayrıntılı bir çalışmanın ön aşaması sayılabilir.

Türkiye’de AB ile ilgili öne çıkan görüşler

Son bir iki aydır Türkiye’de feministlerin ve akademisyenlerin AB ile ilgili yazılarında öne çıkan nokta, AB’nin dışsal bir faktör olarak “Türkiye’de demokratikleşme sürecini tetikleyen ve bu süreci derinleştirmeye yarayan” bir araç olduğu (Ayşe Kadioğlu, İ. Ö. Kerestecioğlu, S. U. Çubukçu) ve “AB’nin ekonomik bir birlikten çok yaşama ve çalışma koşullarının sürekli iyileştirilmesini içeren toplumsal bir proje olmasının” kadınlar açısından pragmatik sonuçlarının önemi (Fatmagül Berktaş). Öte yandan, kadınlar AB konusunda bir dizi eleştiri de yapıyor. Bu projenin ataerki yapıları ve aile içi eşitsizlikleri değiştirme konusundaki isteksizliği (İ. Ö. Kerestecioğlu), AB’nin “ekonomik entegrasyon olarak başlayan küresel nitelikli kapitalist bir proje ve oluşum olduğu” (S.U. Çubukçu) dile getirilirken, “Türkiye’deki feminist hareketin perspektifinin kesinlikle AB’yi aşan bir perspektif olduğu”nun (İ. Ö. Kerestecioğlu) söylenmesi, içimize biraz olsun su serpiyor. Kadın hareketini AB müzakere sürecinde terkisine alma niyetinde olanlara da bir cevap bu aynı zamanda.

AB’ye ve AB’deki kadın siyasetine yönelik eleştiriler

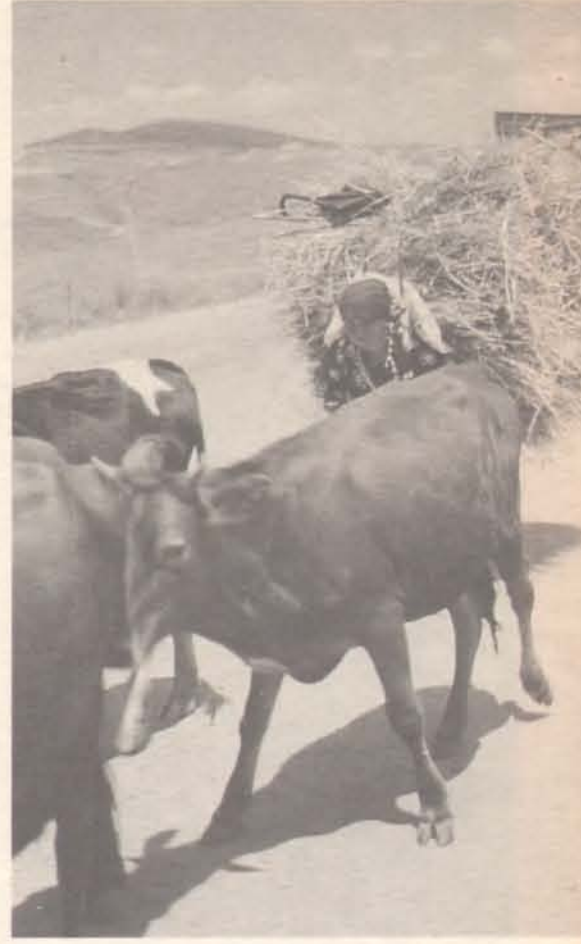
Yurtdışında Avrupa Birliği projesinin kendisi de özellikle muhalif çevrelerden ciddi eleştirilere uğruyor. Örneğin, alternatif küreselleşme savunucularından Fransız ATTAC, AB projesinin neoliberalizme bir siper olmaktan çok onun öncüsü ve yaygınlaştırıcısı olduğu görüşünde (Wissen, 2003). Özellikle iş piyasalarında öngörülen değişikliklerin nihai olarak neoklasik iktisatçıların “beşeri sermaye” dediği emek kalitesini iyileştirmeyi hedeflemesi, diğer toplumsal ve medeni kanun değişikliklerinde ise iş piyasaları düzenlemelerinde olduğu kadar ısrarcı olunmaması muhalif kesimlerden önemli ölçüde tepki alıyor.

Cinsiyet politikaları bu çerçevede değerlendirildiğinde, biz kadınlar şu ikileme karşı karşıya kalıyoruz: İş piyasasında kadınlar lehine düzenlemelerin yaratacağı ve bizim de asla reddetme lüksümüz bulunmayan kazanımlar ile bu piyasadaki değişimlerin başka alanlardaki kadınlar üzerinde yaratacağı yeni

baskı ve sömürü biçimleri. Gerçekten de, 1997’de AB’nin “gender mainstreaming”⁽¹⁾ denen, topluluğun tüm politika ve faaliyetlerinde kadın-erkek eşitsizliğini gidermeyi ve bunu her düzey ve alanda yapma siyasetini –kısaca eşitliğin içerilmesi- (Terzi, 2004, s. 125) kabul etmesi ve daha sonra 1999’da Roma Anlaşması’nın ilgili maddesinde değişiklik yapılarak bunun anayasal nitelik kazanması, kadınlar açısından çok önemli bir taahhüt. Bu hüküm, daha planlama aşamasından başlayarak her evrede istihdam politikalarının cinsiyet etkilerinin incelenmesini ve eşitlik sağlama yönünde önlem alınmasını şart koşuyor. Üye pek çok ülke bu sayede son yıllarda cinsiyet eşitliği konusunu en önemli gündem maddesi olarak ele almaya başlamış ve kadınlar doğum haklarının güçlenmesinden düşük ücretli, daha çok kadın yoğun sektörlerde iş ve ücret koşullarında iyileştirmeler gibi kazanımlar elde edilebilmiş.

Öte yandan, AB müktesebatında kadınların lehine iyileştirmeler konusundaki başlıca eleştiri toplumda varolan güç ilişkilerinde bir dönüşümün ve buna bağlı olan ücretli ve ücretsiz emeğin yeniden dağılımı konusunun AB’nin gündeminde önemli bir yer teşkil etmiyor olması. Buradaki kritik konu, kadına yüklenen ve ev içinde bildik bulaşık-çamaşır dışında çocukların ev ödevlerine yardımdan hastahane ziyaretlerine kadar geniş bir çerçevede hizmeti kapsayan “bakım faaliyetinin” erkekler tarafından paylaşımı konusunda yaptırım uygulamada pek çok ülkenin isteksiz davranması. En basitinden Avrupa’nın her yerinde küçülen refah devletleri bakım sorununu kadınların kendi aralarında hallettiği –bu Moldovyalı kaçak bir bakıcı, anneanneler ya da özel paralı kreşler olabilir- bireysel bir sorun haline gelmesine çok da ses çıkarmıyor. Tabii, bu haliyle eşitlik politikası varolan cinsiyet hiyerarşileriyle mücadele etmede oldukça sınırlı kalıyor ve daha çok “beşeri sermayenin iş piyasalarında daha etkin kullanımına aracılık ediyor” (Wissen, 2003)

Bu ikilem önümüzdeki günlerde hayatımızın önemli bir parçası olacak. Aklımızın bir köşesinde sürekli tutmamız gereken nokta, AB düzenlemelerinin tek başına tüm kadınları kapsayan ve biz feministlerin özlemini duyduğumuz, eşitsizliklerin olmadığı dünya tahayyülümüzdeki model olmadığı.⁽²⁾ Ücretli doğum izinlerinin uzaması, kız çocuklarının eğitiminin artması, mecliste daha çok cinsiyetçi

bakış açısına sahip olmayan kadın temsilci bulunması, ücret eşitsizliklerinin azalması, elbette arzu ettiğimiz değişimler ve bizler kadınların lehine her değişimi destekliyoruz ve bunun için mücadele ediyoruz. Ancak, Türkiye’de kadın istihdam oranının düşüklüğü göz önünde bulundurulduğunda, başta iş piyasası ve sosyal güvenlik düzenlemelerinin nüfusa oranla sınırlı bir sayıda kadını kapsayacağı tahmin edilebilir. Oysa, örneğin tarım sektöründeki olası dönüşümlerden sonra bu sektörde çoğu ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadınlar⁽³⁾, üst-orta sınıftan olmayan, işgücü piyasası ve eğitim olanaklarına sahip olmayan kadın ve kız çocuklarının durumu; kadının karşılıksız emeği üzerine kurulu düzende ne kadar gedik açılabileceğimiz; muhafazakar hükümetin, bazı AB ülkelerindeki uygulamalardan güç de alarak, kadın haklarının altın oyulmasında ne kadar ileriye gidebileceği gibi sorular AB’den üyelik müzakereleri alsak da, AB’ye rağmen, gündemimizi işgal etmeye devam edecek. Kadınların AB süreci ile neden rehavete kapılmamaları gerektiğini ve AB’nin nerede samimi olmadığı konusundaki izleri çeşitli ülke örnekleri üzerinden daha ayrıntılı tartışalım:

Kadınların parlamentoda temsilci olarak azlığını bir demokrasi açığı olarak gören AB’de Mayıs 2004 genişlemesi öncesinde kadın oranı %25.4’tür (Terzi, s. 128). Bu oran, bildiğimiz en yüksek oran olsa da, yine de oranın nüfusa oranla düşüklüğü cinsiyet ayrımcılığıyla mücadelede mevzuat ve eylemlilik bazında en “gelişkin” sayılan bir coğrafyada bile eşitlik politikalarının halen tam olarak işletilmediğine dair ipucu veriyor. İstihdam verilerinin AB üyesi ülkelerde 1990’dan günümüze kadınların istihdam oranlarında (%50’den %56’ya) bir

artış olduğunu göstermesine rağmen, erkekler hala daha fazla oranda işe sahipler. Bundan başka, AB’de varlığını sürdüren pek çok cinsiyetçi uygulama daha var. Örneğin, düşük eğitilmiş ve yaşlı kadınlar ile çocuğu olan kadınların istihdam oranları genç ve çocuksuz kadınlara göre daha düşük ama buna karşılık, erkekler için çocuklu olma hali onların istihdam edilmelerinde bir sorun oluşturmuyor. Kadın ve erkek arasındaki ücret farklılıkları halen sürüyor; özel sektörde kadınlar lehine düzenlemelerin daha zor uygulanması nedeniyle özel sektörde çalışan kadın sayısı çok düşük ve kadınlar “kadın işi” diye bilinen geleneksel hizmet sektörlerinde sıkışıp kalmış durumda. (Terzi, s. 132-134)

Aile içi ve kadına yönelik şiddet söz konusu olduğunda da “tencere dibin kara; seninki benden kara” halindeyiz. AB içinde en yakıcı konuların başında gelmesine rağmen, bu konuda çok da fazla ilerleme kaydedilememiş. Özlem Terzi’nin çalışmasında sunduğu istatistikler çok çarpıcı: AB’de her beş kadından biri hayatının bir döneminde partnerinden şiddet görmüş. İngiltere’de dakikada bir kişi aile içi şiddet nedeniyle polisi arıyor. İspanya’da 2000 yılında her beş günde bir kadın erkek partneri tarafından öldürülmüş ve Fransa’da her yıl 25,000 kadın tecavüze uğruyor. (Terzi, s. 135) Ve bu liste uzayıp gidiyor.

Diğer taraftan, AB’de kadına yönelik siyasetler içinde samimi bulmadığım bir diğer nokta insan/kadın ticareti ile ilgili olanları. Topluluğa üye ülkeler yeterince kararlı olsa, bugün yılda 500,000 kadının tacirler tarafından seks kölesi ya da ucuz işgücü olarak Avrupa’da satışı

önlenbilir. Burada bir çifte standart olduğu açık. Devletler, kendi ülkelerindeki görece yüksek ücret ve sosyal güvenceler nedeniyle maliyetli iş standartlarına karşılık, arka bahçelerinde ucuz işgücü pazarı oluşmasına göz yumuyor, hatta el altından bu ticareti destekliyorlar. Ucuz ve sigortasız emeğin, AB’nin eşitlikçi ücret politikalarından yararlanabilen şanslı kadınlar için de, evdeki işin organizasyonunda hayati olduğunu gözden kaçırmamak gerekiyor.

Ülke örnekleri

AB sürecinin Birlik’e sonradan katılan gelişmekte olan ülkelerde nasıl yaşandığı ve bunlardan Türkiyeli kadınlar için çıkarılabilecek öneriler daha uzun soluklu bir çalışmanın konusu. Ancak, burada bu ülkelerdeki bazı eğilimlerden söz etmek yerinde olabilir. Örneğin, topluluğa 1 Mayıs 2004’ten sonra katılan Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri için AB’ye katılım süreci kadın ve erkek eşitsizliklerinin giderilmesi için atılan adımlarda itici güç işlevi görmüş. Ne var ki, ilk düzenlemeler istihdama erişim, terfi ve çalışma koşullarının iyileştirilmesine dönük olmuş ve sosyal güvenlik konusu –yukarıda da değindiğimiz gibi- ikinci plana bırakılmış. (Forsman ve Terzi, 2004, s. 147) Kadınların karşılıksız emeğine dayalı yeniden üretim ve bakım etkinliklerinin devletin sorumluluğu dışında bir şekilde halledilmesi, ne yazık ki, devletlere bu konuları ihmal etme kolaylığı sağlıyor.

Çek Cumhuriyeti’nin AB’ye katılım sürecini değerlendiren Haskova (2003) ise AB sürecinin kurumsal ve hukuki alanda cinsiyet ayrımcılığına

yönelik önlemlerin artması konusunda bir baskı unsuru oluşturduğunu teslim etmesine rağmen, uygulamanın ve halkın bu düzenlemeleri öğrenmesi amacıyla bilgilendirilmesinin eksik kaldığı görüşünde. Hükümetin kurduğu “eşitlik” kurumlarını iş yapmaktan çok görüntüyü kurtarma telaşında olmaları nedeniyle eleştiren Haskova’nın dile getirdiği ve önümüzdeki dönem Türkiye’de de epeyce konuşacağımız bir başka konu ise Avrupa Birliği fonlarının dağılımı meselesi. Kendi devletlerinden kaynak sağlayamayan kadın örgütlerinin, AB fonlarına yönelmek zorunda kaldığını; aracı durumdaki yerel görevlilerin cinsiyet körü olması ve bunların cinsiyet ve kadın konularının ikincil sorunlardan sayması nedeniyle bu kaynaklara ulaşımın da kolay olmadığını söyleyen Haskova, kadın hareketi için finansman konusunun dışa bağımlılığının olumsuzluğunu tartışıyor. Fonların dağılımında AB’nin de yeterince kadınlar lehine duyarlı davranmadığını da ekliyor. Bundan başka Birlik’e eski ve yeni üye olmuş ülkelerde kadına yönelik ayrımcı düzenlemelerde epey bir mesafe alındı. Ama hala bazı ülkelerde din baskısıyla kadın ve üreme haklarına yönelik saldırı endişe verici düzeyde: Komünist rejimde serbest olan kürtaj Polonya’da bugün yasak. İşin vahim tarafı 1990’lardaki siyasal liberalleşmenin peyderpey kadının kürtaj hakkının kısıtlanması yönünde kullanılmış olması. (Forman ve Terzi, s.152) Portekiz’de kürtajla ilgili sınırlamalar sürerken, İrlanda’da kürtaj hala yasadışı. Dolayısıyla, öncelikli olarak çalışma hayatı ve sosyal politika alanlarını kapsayan AB müktesebatı, başka pek çok alandaki düzenlemeleri devletlerin

inisiyatifine bırakabiliyor ve bu durum, AB üyesi olursa da, kadınların kurtuluş mücadelesi açısından iyimser olmaktan çok kuşkucu ve dikkatli olmaları için önemli sebepleri olacağını gösteriyor. Küresel piyasa ekonomisinin inşası sırasında, devlet, din ve sermaye gibi ataerkil kurumların ittifakının gözden çıkaracağı öncelikli alan kadına yönelik ayrımcılığın yokedilmesi konusu olacaktır. O yüzden, Pazartesi Dergisi'nin geçen sayısında dendiği gibi "AB böyle dursun, mücadele durmayacak".

Notlar:

(1) "Gender mainstreaming" siyasetleri feministler arasında başlı başına bir tartışma konusu. Bu konudaki feminist eleştirileri başka bir yazının konusu olarak atlıyorum.

(2) Buna rağmen, bugünkü konjonktürde Türkiye'nin AB tarafından dışlandığı alteratif senaryo, totalitarizmin, milliyetçiliğin ve kadınlar üzerindeki baskıların daha da artması ihtimalini barındırdığı için kadınlar tarafından elbette daha az tercih ediliyor.

(3) Teşviklerin azaltılması ve spesifik ürünlere dönük ihracat politikaları pek çok gelişmekte olan ülkede yaşamsal tarım üretimini ve çeşitliliği azaltmaktadır. Bu durum açlığı ve işsizliği çoğaltırken, kadınlar üzerindeki hayatta kalma yükü daha çok artmıştır.

Kaynaklar:

- Forsman, Zeynep Kıvılcım; Terzi, Özlem. 2004. "Avrupa Birliği'ne Üye Ülkelerde Kadının Durumu: Seçilmiş Örnekler", Türkiye'de ve Avrupa Birliği'nde Kadının Konumu: Kazanımlar, Sorunlar, Umutlar. Der. Fatmagül Berktaş. Kader Yayınları. 139-153.
- Haskova, Hana. 2003. "Czech Women's Civic and Political Participation in the Process of the EU Enlargement".
- Pazartesi Dergisi, "AB Böyle Dursun, Mücadele Durmaz" başlıklı röportajlar. Sayı 95. Ekim 2004.
- Radikal Cumhuriyet Eki, 29 Ekim 2004.
- Wissen, Markus. 2003. "Bulkward on Occupied Terrain: Is the European Union Any Use to Progressive Politics?".
- Terzi, Özlem. 2004. "Avrupa Birliği'nde Toplumsal Cinsiyet Politikaları", Türkiye'de ve Avrupa Birliği'nde Kadının Konumu: Kazanımlar, Sorunlar, Umutlar. Der. Fatmagül Berktaş. Kader Yayınları. 123-138.

EGİTİM-SEN

8. No'lu Şube Kadın Komisyonu'ndan Sevtap Akdağ

"Avrupa'yı cennet ilan etmek için erken"

AB ülkelerinde kadının konumunun bizim gibi ülkelerdekinden daha iyi bir noktada olduğunu kabul etmek durumundayız. Kadın erkek eşitliği bu ülkelerde özellikle istihdam ve iş güvencesi konularında öncelikli olarak ele alınmış, siyasal temsiliyet konusunda da kota benzeri uygulamalarla eşitliğin önü açılmaya çalışılmıştır. Ancak, yasal düzenlemeler ve bunların hayata geçirilmesini sağlayacak kurumsal yapılanmalar kadının durumunda çeşitli iyileştirmeleri hayata geçirirse de durum hâlâ hedeflenen eşitliğin oldukça gerisindedir. Hâlâ kadınların ücreti erkeklerinkinin yüzde 75-80'i oranındadır. Yerel parlamentolarda kadın oranı yüzde 25 ulusal parlamentolarda yüzde 22 civarındadır. Bu konularda alınması gereken epey yol olmasının dışında kadın bakış açısından gerçekliği değerlendirdiğimizde kadının özgürleşmesi ve ataerkil ilişkiler karşısında kadının konumunun güvenceye alınması konularının yasal güvenceye alınma noktasından da geride olduğunu gözlemleyebiliriz. Eviçi emeğe ilişkin bir yaklaşım geliştirilmemiş olması, aile içi şiddetin hala azımsanmayacak oranda seyretmesi, kadın bedeninin metalaştırılmasının devamı, her yıl seks kölesi olarak Avrupa'ya 500 bin kadının göç ettirilmesi vb gerçeklikler bu durumun görüngülerinden bazıları olarak kabul edilmelidir. Bütün bunlarla birlikte bakıldığında kadınlar açısından Avrupa'yı bir "cennet" olarak ilan etmek için erken davranıldığını söyleyebiliriz. Bunu söylerken Avrupa Birliği müktesebatında bulunan kadın-erkek eşitliğine ilişkin düzenlemelerin hiçbir anlamının olmadığını söylemiyorum. Ve tabii AB'ye girme hedefiyle çeşitli yasal düzenlemelere soyunmuş olan Türkiye'deki yasal değişikliklerin hiçbir anlamının olmadığını da. Gerek kadın mücadelesinin gerekse sınıf mücadelesinin içinde bulunan biri olarak hak ve özgürlüklerin kazanılması ve korunmasındaki asıl unsurun örgütlülük ve mücadele olduğunu söylemek istiyorum. Avrupa'daki sosyal devlet, tüm Avrupa kıtasını sarsan işçi sınıfı eylemliliklerinin bir ürünüdür. Kadın hakları konusundaki kazanımlar ise sufragetlerin oy hakkı mücadelesi sürecinden başlayan ve çeşitli biçimlerde devam eden kadın hakları mücadelelerinden ayrı ifade edilemez. Şu an hepimizin içinde yaşadığı sistemler sermayenin çıkarlarına göre örgütlenmiş, erkek egemen ideoloji ile hal hamur olmuş sistemlerdir. Emekçi ve kadın olarak ezilen konumumuzun değişmesi bu konularda verebileceğimiz mücadelenin gücüyle mümkündür ancak. Son yirmi yıldır yaşadığımız gelişmeler bir kez daha bunları kanıtlar niteliktedir. Üretim süreçlerinin parçalanması ve esnekleştirilmesini mümkün hale getiren yeni üretim tekniklerinin gelişmesi Avrupa'daki emek örgütlerinin zayıflatılmasının önünü açınca ve sendikalar erimeye başlayınca orada da sosyal haklar tırpanlanmaya başlamıştır. Sermayenin küreselleşen pazarda daha fazla rekabet etme ihtiyacı, emek gücünün ücretini düşürmeye yönelik işten çıkarma, sağlık ve eğitim gibi hakların ticarileştirilmesi, esnekleştirme ve

kayıtdışılaşma süreçlerinin hız kazanması Avrupa'da bir gerçeklik halini almıştır. Açık ki bu durumlardan en fazla etkilenecek olanlar kadınlardır. Yani neoliberal politikaların saldırısı altındaki dünyanın hiçbir yerinde emekçilerin güvencesi yoktur. Yoksulların yoksulu, ezilenlerin ezileni olan kadınlar içinse bu daha fazla gerçekliktir.

Bugün gazetelerden Avrupalı kadın örgütlerinin kısa süre önce kabul edilen Avrupa anayasasına 'varolan hakları kısıtlamaya yönelik yaklaşımları' olduğu gerekçesiyle eleştirileri olduğunu okuyoruz. Bütün bu gelişmeler belli bir refah seviyesi ve sosyal hakları bulunan Avrupa toplumunda da bu durumlarda kadınlar dahil tüm ezilenler aleyhine değişebileceğini kanıtları. Bu nedenlerle bir kez daha belirtmek gerekirse kadının özgürlüğü sorunu öncelikle kadınların kendi mücadelelerinin bir eseri olacaktır. Elbetteki her mücadele sürecinde tarihsel ve sosyal faktörler sürece olumlu veya olumsuz olarak etkide bulunabilir. Ve eğer olumlu etkide bulunacak bir konjonktür söz konusu ise mücadelenin kazanımları daha fazla sonuçlara ulaşabilir. Bizler de AB sürecine ilişkin konjonktürü bu bakış açısıyla değerlendirmeliyiz. Umudumuz oraya bağlamadan... Yarattığı zemin yumuşamasını değerlendirerek... Bundan öte yapılacaklara ilişkin söylenecekler hangi örgül durumun hangi sonuçlar yarattığını değerlendirmeye ve bu değerlendirme kapsamında gücümüz oranında somut politika üretmeye yönelik olmalı diye düşünüyorum.

TÜRK-İŞ

Türk-İş Kadın İşçiler Dairesi Şule Özkızırcan

AB sürecinde Türkiye'de kadının durumu

Ab yolunda, yeni Türk Ceza Kanunu'nda yapılan düzenlemeler sevindirici olmakla beraber, kadınların maruz kaldığı bir şiddet türü olan namus cinayetleri ve bekâret testleri gibi konularda yeterli ölçüde etkili değildir. 2004 yılı ilerleme raporunda da değinildiği üzere Türkiye, kadına yönelik ayrımcılık ve şiddet konularında henüz tatmin edici bir ilerleme sağlayamamıştır. Bu nedenle gerek anayasada olsun, gerekse yeni Türk Ceza Kanunu'nda olsun Medeni Kanun'da gösterilen başarı sağlanmalı, kadınlara yönelik her türlü ayrımcı uygulama ortadan kaldırılmalıdır. 4857 sayılı yeni İş Kanunu ile de kadınlara yönelik bazı kazanımlar sağlanmıştır. Analık izni, emzirme izni, gece çalışması gibi konularda kadın çalışanların lehine yeni düzenlemeler yapılmıştır. Ancak hâlâ yapılması gereken düzenlemeler bulunmaktadır. Örneğin, ebeveyn izni gibi, kadınların iş ve aile yaşamları uyumlaştırmaya ve erkeklerin de aile sorumluluklarını kadınlarla paylaşmalarına yönelik düzenlemeler yapılmalıdır. Eğitim ve istihdam alanlarında kadın ve erkek arasında hâlâ farklılıklar bulunmaktadır. Bu tür farklılıkların önlenmesi için devlet ve sivil toplum kuruluşları işbirliği içinde olmalı ve özellikle devlet, yeni istihdam alanları yaratmaya yönelik çalışmalar yapmalıdır. 2004 aralık sonuna kadar kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik gerekli düzenlemeler yapılmadığı takdirde üyelik müzakerelerine başlamanın mümkün olmayacağı unutulmamalıdır.

Derik'ten Çukurova'ya uzanan iki hazin hikâye:

aynur ve sakine

11 Temmuz 2004 günü sabahın ilk saatlerinde, kırk bir yaşındaki Sakine Demir, on dokuz yaşındaki öz oğlu Hakkı tarafından uykuda bıçaklanarak öldürüldü. 15 Temmuz günü gece yarısı otuz beş yaşındaki Aynur İnce, kocası Kemal İnce tarafından sokak ortasında kurşunlanarak katledildi. Sakine ve Aynur. İkisi de kadındı, ikisi de yoksuldu, ikisi de kocalarından muzdaripti, ikisi de mağdurdu, ikisi de Mardin'in Derik ilçesinden gelmişti, ikisi de Adana'da yaşıyordu. Erkek egemen toplumun, erkek egemen "namus" anlayışı idi aynı hafta içinde ikisinin de sonunu hazırlayan. Kısacık çileli hayatlarında farkında olmadan bir çok şeyi paylaştılar, yaşadılar, en sonunda ölümü paylaştılar yine birbirlerinden habersiz.

Annesinin "namusunu temizleyen" oğul

On üç çocuklu bir ailenin kızı olarak Mardin'de dünyaya gelen, hiç okula gitmemiş olan Sakine on beş yaşında başlık parası ile zengin olduğu için yetmiş yaşında beş çocuklu bir adamla evlendirilir ve Derik ilçesine yerleşir. Sakine dokuz çocuk doğurur. Kocası doksan altı yaşına gelmiştir ve artık yatalak bir hastadır. Sakine köyde tek cep telefonu olan kadındır, diğerlerinden farklıdır ve yaşamından memnun değildir. Olaydan bir yıl öncesinde kocasına ve çocuklara bakmaktan usandığını ve Mardin'den gitmek istediğini dile getirir defalarca. Sonunda olaydan sekiz ay önce Derik'ten Mardin'e gider. Oradan İstanbul'a ablasının yanına. Burada bir süre sonra sinir krizleri geçirmeye başlar ve Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde bir günlük tedavi

Temmuz sıcağı Çukurova'yı kavururken sadece dört gün arayla işlenen iki namus cinayeti, sadece yüreğimizi yakmakla kalmadı, aynı zamanda kadına yönelik şiddetin ne kadar soğukkanlı ve ne kadar vahşi boyutlara varabileceğini bir kez daha gösterdi.

görür. Tekrar hastaneye gitmek istemeyen Sakine eve dönmek üzere yola çıkar. Sakine Mardin'e varmadan Diyarbakır'da otobüsten iner ve ortadan kaybolur. Erkek kardeşi yirmi gün boyunca Diyarbakır'da Sakine'yi arar. Rivayete göre bu dönemde, ya zorla kaçırılarak, ya da çaresizlikten seks işçiliği yapmak zorunda kalır. Sakine son olarak kızkardeşinin yanına Adana'ya gelir. Annesinin kaybolduğunu duyan oğul Hakkı da peşinden Adana'ya gelir, annesini bulur, gece yarısı bıçaklayarak öldürür. "Görev"ini yapan katil oğul, sonra sürükleyerek cesedi dışarı çıkarır ve bütün mahalleye, bütün benzer cinayetlerinin anahtar sözü olan o korkunç cümleyi haykırır, "namusumu temizledim."

Vajinaya sıkılan "namus temizleyen" kurşun!

Sakine gibi Mardin'de dünyaya gelen Aynur'un

hayatı ile ilgili olarak bütün çabalarımıza karşın pek elle tutulur bir bilgiye ulaşamadık. Sadece on yedi yaşında, kendisinden on dört yaş büyük. Kemal İnce ile yine görücü usulü ile evlendirildiğini ve üç çocuğu olduğunu biliyoruz. Aynur'un bir süredir başka biriyle ilişkisi olduğunu düşünen kocası, olaydan haftalarca önce Aynur'u öldürmeyi kafasına koyduğunu yakın çevresine defalarca söylemiştir. Olay gecesi de-kendi ifadesine göre-eve geldiğinde Aynur'un uzun bir süre kapıyı açmadığını, kapıyı açtığında da bir erkeğin evden çıktığını, Aynur'un da üzerini giyindiğini, bunun üzerine eşinin kendini aldattığını düşünerek eline silahı almış, sokakta bir süre peşinden koştuktan sonra yedi el ateş ederek öldürmüştür. Kurşunlardan beş tanesi kafasına, biri omzuna, bir tanesi de "namus"un bulunduğu ve "temizlenmesi gerektiği" yer olan vajinaya sıkılmıştır.

TCK'nın koruduğu katiller!

Sakine'nin davası 4 Kasım 2004 tarihinde sonuçlandı ve katil eski TCK'da yer alan "ağır tahrik hükümlerinden faydalanarak alabileceği en hafif cezayı aldı. Aynur'un davası ise devam ediyor. Her ne kadar yeni TCK "töre" cinayetinde tahrikten yararlanma yoluyla cezada indirimde yer vermiyorsa da kanun 1 Nisan 2005 tarihinde yürürlüğe gireceği için Aynur'un katili de bu indirimden faydalanacak. Her iki olayda da kadın avukatlar olarak ölenlerin yakınlarından vekalet alarak davalara müdahil olmak istediysen de, tıpkı kadınların öldürülme nedenlerinde olduğu gibi 'töre ve namus' kavramları ve can korkusu nedeniyle mağdurların yakınları vekalet vermekten kaçındılar. CMUK'ta yer alan hükümler nedeniyle davalara müdahil olamadık. Yani ölen öldüğüyle kaldı, kadınların savunma hakları dahi 'töre' engeline takıldı.

Daha ne kadar kurban vereceğiz?

Geçmişten bugüne adına "Töre" denilen olguya güçlenip yerini sağlamaştıran erkekegemen sistem her seferinde namus adı altında kadına yönelik bakışını recmle, kurşunlayarak, bıçaklayarak, döverek ya da psikolojik baskıya maruz bırakarak ortaya koyuyor. Kadınlar namus cinayetleriyle, tecavüzlerle ve şiddetin her türlüyle iç içe yaşamak zorunda bırakılıyorlar. Aynur ve Sakine, yalnızca kadınlar olarak töreye verdiğimiz son kurbanlar değil, aynı zamanda ve aslında duyarsızlıktan suç ortaklığına kadar hepimizin kolektif kurbanıdır. Bu iki kadının aynı yerde başlayıp aynı yerde biten hazin hikâyeleri, sadece bizi duygulandıran, hüznlendiren dramlar olarak kalmamalı. Daha örgütlü, daha kararlı, daha militan, bütünsel ve sürekli bir kadın mücadelesi için iki anlamlı ders olmalı.

Dema ku tava meha Tirmehê Çukurovayê diqemirand, 2 cinayetên ku di nava 4 rojan de pêk hatin, tenê bi qemirandina dilê me neman, ev bûyer nîşan dan ku cinayetên namûsê û tundiya li hemberî jinê çiqas bi xwînsarî çêdibin û gihîştîye çî asteke hovane.

Du çîrokên zelûl ku ji Dêrikê dirêjî Çukurovayê bûne

aynûr û sakîne

Roja 11 Tirmeha 2004'an di katjimerên sere sibehe de, Sakîne Demîr ku 41 salî bû, ji hela kure xwe ye 19 salî Hakki ve di xewde hate kuştin. Roja 15 Tirmeha 2004'an bişev nîve şeve Aynûr Ince ku 35 salî bû ji hela mere xwe Kemal İnce ve di nava kuçeye de bi awayeke

gulebarankirî hate qetilkirin. Sakîne û Aynûr. Herdû jî jin bûn. Her dû jî xizan bûn. Herdû jî derde wan meren xwe bû. Herdû jî stembarbûn û herdû jî ji Derîka Merdîne hatibûn. Her dû jî li Edeneye dijîyan. Tişte ku dawîya jiyana herdû jinan anî, civaka bi serdestiya meran û feraseta wan a namûse bû. Di nava jiyaneke kurt a bi keser de, haya wan je tunebû, le bihev re pir tişt parve kiribûn, jiyabûn dawîya dawî jî mirine parve kirin. Ji hevdu ne haydar.

"Kure" ku "namûsa dayika" xwe paqij bike
Sakîne ji 13 zarokan yek bû, qet neçûbû dibistane, li Merdîne di 15 saliya xwe de, ji bo qelen, bi zilamekî 70 salî ku bave 5 zarokan bû hate zewicandin û li Derike bicih bû. Sakîne neh zarok anîn dine. Mere we hate not û şeş salan û edî kete nav cihan. Li gund tene telefona berîke bi Sakîne re hebû. Ji ye dine cudatir bû le ji jiyana xwe ne memnûn bû. Beriya bûyere

bi saleke edî anîbû ziman ku naxwaze bi mere xwe re bimîne û dixwaze here Merdîne. Dawîye beriya bûyere ji Derike çûbû Merdîne. Ji wir jî çûbû ba xwîşka xwe ya li Stenbole. Li vir qeyranen sinîre derbas kiribû û rojêke li Nexweşxaneyê Rih û Sinîrê ya Bakirkoyê mabû.

Sakîne ji ber ku nedixwest careke dine here nexweşxaneyê û ji bo ku be mala xwe dikeve re. Beriya ku bigihîje Merdîne li Amede peya bûye û li vir wenda bûye. Biraye we bîst rojan li Amede li Sakîne geriyaye. Li gorî gotinan, an bi zor hatiye revandin an jî ji ber beçaretiye kedkariya zayendî kiriye. Sakîne herî dawî hatiye ba xwîşka xwe ya li Edeneye. Kure we Hakki ku dibihîze dayika wî wenda bûye li dû we diçe Edeneye, dayika xwe li vir dibîne û nîve şeve we bi keran dikuje. Kure kujer "peywîr" a xwe bi cih tîne û dawîye cendeka dayika xwe kaşî derve dike. Ji hemû taxe re we gotina bi efsûn û hewilnak (korkunç)

berz dike. "Min namûsa xwe paqij kir"

Guleyê ku li vajînyayê te avetin û namûse paqij dike!

Aynûr ku ew jî wekî Sakîne li Merdîne hatiye dine, li gel hemû hewildanan me der heqe we de zede agahî bidest nexistin. Tene em dizanin ku di hivdeh saliya xwe de, bi Kemal İnce ku je bi çardeh salan mestir e hatiye zewicandin. Dîsa em dizanin ku bi zor hatiye zewicandin û 3 zarokan we çebûne. Mere we guman dike ku pewendiya Aynûr bi zilamekî dinê re heye û ji malbata xwe re dibeje ku we Aynûr bikuje. Şeva bûyere -li gorî gotina wî- Aynûr demeke dirêj derî le venekiriye, dema ku derî vekiriye, ji male merek derketiye û Aynûr cilên xwe li xwe dikir. Li vir guman kiriye ku hevsera wî bi kesekî dinê re ye û li dû we baz daye, 7 gule bera we daye. Ji guleyan 5 heb li sere we, yek li sermîle we, yek jî cihe "namûs" e û cihe ku

"dive be paqijkirin" ango li vajînyayê we hatiye berdan.

Kujerên ku TCK'wan dipareze!

Doza Sakîne roja 4 Sermawez 2004'an de bidawî bû. Kujer ji "hukma tahrîka giran" ku di TCK'a bere de hebû sude wergirt û bi cezayêke pir kurt filitî. Doza Aynûr jî he didome. Her çiqas ku di TCK nû de ji bo cenayete "tore" kemkirina cezayê tune ye jî, ji ber ku de ev zagon 1 Pûşpera 2005'an de bikeve jiyane, de kujerê Aynûr jî bi cazeyek hindik bifilite. Di herdû dozan de jî wekî parezeren jin me xwest ku em bibin mudahîla jinan, le wekî tîrsa "namûs û toreye" ji me jî tîrsiyar û malbatan nexwest ku doze bidin me. Ji ber hikûmen di CMUK'e de cih digirin, em di dozan de nebûn midahîl. Ango a ku mir, mir. Mafê parastine ya jinan jî bi astengiya "tore" ye rû bi rû ma.

Emê he çend qurban bidin?

Pergala meren serdest, ji bere de bi hebûna "Tore" ye xwe xurt dike û di her demê de li ser nave namûse, nerîna xwe ya li hemberî jine, bi recme, gulebarankirine, bikerkirine, bi ledan an jî serdestiya derûnê derdixê hole. Jin tene neçarhiştin ku bi cinatêyan namûse, tacawîzan û tundiye re bijîn. Aynûr û Sakîne tene ne qurbanen me yen ku meda toreye ne. Di heman deme de ji hevkarîya sûce heya bebîhistariye qurbanen me yen kollektîfîn jî. Çîroka zelûl a herdû jinan ku li heman cihê dest pe kiriye û li heman cihê bidawî bûye, dive tene wekî dramen ku me hestdar û zalûl dikin nemînin. Dive bibe dersek watedar a ji bo tekoşînek mezin ku birewixistintir, bi biryardarîtir, û milîtantir.

BU RAPORLAR bizim raporlarımız

Malum, süreç AB süreci... Kadınlar, daha doğrusu kadınların Türkiye'deki durum, vaziyetleri hakkında sağdan soldan gelen eleştiriler... Ülkemizde bu konuya gönül verenleri harekete geçirdi... Ortalık, kadın raporundan geçilmiyor. Biz bunlardan ikisine değineceğiz naçizane...

Cynthia Enloe uluslararası siyaseti feminist bakış açısından irdelediği Muzlar, Plajlar ve Askeri Üsler isimli kitabında, Dünya Bankası'ndaki sekreterlerin ve ofis çalışanlarının yüzde 90'ının kadın olduğunu vurguladıktan sonra "kıdemli" pozisyonların ancak yüzde 3'ünün kadın olduğunu yazar. İşte az sayıda kadın profesyonellerinden biri olan Arjantinli ekonomist Susana Mendaro, Zambiya'daki bir kalkınma projesinin hatalı yönetilmesiyle ilgili yazmış olduğu raporların geri çevrildiğini öğrenir. Raporundaki bilgiler erkek çalışanların imzasını taşıyan bazı raporlara dahil edilmez, üstünün tavsiyesine rağmen terfi edemez, Meksika'daki bir banka gezisi esnasında cinsel

tacizle baş etmek zorunda kalır. Dünya Bankası'nı uymak zorunda olduğu ama asla uygulamaya yanaşmadığı "cinsiyet ayrımcılığına karşı yasalara" uymadığı için dava etmeye karar verir. Mendaro'nun deneylerinden çıkardığı sonuç şudur: "Oradaki topraklar kovboyların elindedir... Yasalar yok. Erkekler istedikleri her şeyi yapabiliyorlar."

Kamusal ya da özel işyerlerini bir yana bırakın, Türkiye'de siyasi partilerden sendikalara, meslek örgütlerinden demokratik kitle örgütlerine kadar bir dizi kuruma baktığınızda benzer manzara ile karşı karşıya kalırsınız... Mümbit topraklar kovboy tarafından tümüyle işgal edilmiştir... Erkeklerin rağbet etmediği kumlu, çorak kimi arazilerde ise kan ter içinde kalmış inatçı bazı kadınlar çapa ile toprağı eşelemektedir...

Yeniden şekillenen statü

Son dönemlerde AB üyeliğini milli bir dava olarak benimsemiş yorgun cumhuriyetimiz ve onun önde gelen kurum, kişi ve kuruluşları "acil bir eylem planı ile Türkiye'de kadınların statüsünün çağdaş AB normlarına göre yeniden şekillendirilmesi gereğinin" altını çizerek kolları sıvadılar... Araştırmalar, raporlar, kitaplar, makaleler havalarda dolaşiyor... Hükümet, siyasi partiler, sendikalar, TÜSİAD herkesin kendine göre bir kadın raporu var.

Yazımızda arkalarında bir kadın dayatması ve emeği olduğuna inandığımız iki rapora değinmek istiyoruz; biri CHP'nin Kadın 2004 Raporu, diğeri ise TÜRK-İŞ Kadın İşçiler Bürosu tarafından yazılan "Kadınların Sendika Yönetimlerine Seçilmeleri ve Bu Görevlerindeki Konumlarına İlişkin Durumları"na ilişkin rapor... İki rapor da anket yöntemi üzerinden hazırlanmış... TÜRK-İŞ'in raporu sendikalar içinde varılmaya çalışan kadınlar tarafından nispeten daha küçük bir örneklem grubu tarafından hazırlandığı için vardığı sonuçlar daha anlamlı... Ayrıca raporu hazırlayan arkadaşlar bu iş nasıl çözülür, diye kafa yormuşlar ve öneriler getirmişler...

Bilim adamlarından kadın raporu

CHP raporu daha geniş bir örneklem grubu üzerinden hazırlanmış? Soru formlarını kim mi hazırlamış? Uzman, akademisyen ve bilim adamları? Değerlendirmeleri yapanlar da dolayısıyla onlar... Yutkundüğünüzü duyar gibiyim... Evet, bilim adamları...

Kadın çalışmaları söz konusu olduğunda anket yönteminin çok da elverişli olmadığını düşünüyorum... Bunu daha önce de yazmıştım.

Anket soruları kadınların içinde bulunduğu duruma ve sorunlara göre değil, araştırmacının kafasındaki probleme göre oluşturuluyor ve kadınlar bu sorulara uygun cevaplar üretmek zorunda kalıyorlar... Dolayısıyla ulaştığımız bir deneyimin bilgisi değil, araştırmacının tezinin doğrulanması oluyor. Araştırma sırasında anket yapanın cinsiyeti de burada önemli rol oynuyor... Soruyu soran erkekse, utanma, evin sınırlarını açığa çıkarma korkusu vs. gibi nedenlerden dolayı kadınlar doğru cevabı değil, uygun cevabı tercih ediyorlar. Kadın araştırmaları açısından sözlü tarih ve derinlemesine görüşme yöntemleri daha sağlıklı sonuçlar veriyor... Ayrıca araştırmayı yapanın cinsiyeti ve siyasi tercihleri de çok önemli... Kadın olmanın zorluklarını bizzat yaşayan, feminist araştırmacıların yaptığı çalışmalarla, bu tür bir ezilme deneyiminin farkında olmayan erkeklerin veya toplumsal cinsiyet bilincine dahi sahip olmayan kadınların yaptığı araştırmaların, aynı kefeyle konamayacağı da ayan beyan ortada...

Şimdi biraz raporlara bakalım. CHP raporu için üç büyük kent dışında Antalya, Bursa, Diyarbakır, Erzurum, Gaziantep, Konya, Samsun ve Trabzon illerinde yaşayan 300 kara çarşafılı, 600 türbanlı, 600 başörtülü, 600'ü başı açık 2100 kadınla yüz yüze anket yapılmış...

Kadınlara, "ülkenin en önemli siyasi sorunundan, AB üyeliği hakkında ne düşünüyorsunuz"a, oradan "Türkiye dini esaslara göre yönetilsin mi"den "kocanızla cinsel konuları açıkça konuşuyor musunuz"a, kadar bir dizi soru sorulmuş... Kadınların kürtaja, doğum kontrolüne, resmi ve imam nikâhına karşı tutumunu açığa çıkarılan sorular da yine ihmal edilmemiş.

Elde edilen sonuçlar da şöyle sıralanıyor. Türk toplumu sağlam aile yapısı üzerinde durmaktadır. Aileyi ayakta tutan kadındır. Bu kadınlar kocanın reis olduğuna inanmaktadır. Türk kadını dünyaya açıktır yaşam ve gelecekle ilgili çağdaş düşünceleri vardır. Muhafazakâr, geleneksel, modern Türk kadınları birlikte uzlaşma içinde yaşamaktadırlar... Türbanlı türbansız tüm kadınlar Atatürk'ün kurduğu laik ve çağdaş Türkiye Cumhuriyeti'nin modernleşme ideolojisine sahip çıkmakta, feminizm, şeriat düzenine karşı çıkmakta ve de AB'ye girmek istemektedirler. Yani lafın kisası Türk kadını AB'yi taşıyacak kadar modernidir...

Eğitim düzelsinler

Baba, koca dayağı, cinsel baskı ve taciz, evin içinde dışında çalışmanın getirdiği emek sömürüsü filan Türk kadınlarına yabancı şeylerdir. Çoğu eğitimsizlik nedeni ile örtünen bu kadınların tek sorunları ise geçim sıkıntısıdır. Sonuç olarak Türk kadının durumu iyi. Yalnız biraz eğitimsizler. Raporun bu konuda bir de çözüm önerisi var; televizyon seyretmeyi çok seven kadınları televizyon programları vasıtasıyla eğitim... Güzel... Bence yapınlar... TÜRK-İŞ Kadın İşçiler Bürosu'nun raporu ise erkek egemenliğinin kalelerinden biri olan sendikaları masaya yatırıyor ve buralarda kadın temsilini arttırmak için öneriler sunuyor... Bunun için TÜRK-İŞ bünyesinde şube yöneticisi olarak görev alan 100 kadın sendikacı ile anket yapılmış... Sonuçlar feci. TÜRK-İŞ Genel Merkez Yönetimi ve bağlı sendikalarda karar alma mekanizmasının en üst noktası olan Genel Merkez yönetimlerinde kadınlar söz sahibi değiller. TÜRK-İŞ'e bağlı otuz beş sendikada sadece üç kadın sendikacı Genel Merkez yönetimine seçilebilmiş... TÜRK-İŞ'teki durum Dünya Bankası'ndan farklı değil, kadınlar sendikalarda sekreterler, uzmanlar ve de şube yöneticileri olarak görevlerini icra ediyorlar. Ancak kararların alındığı üst merci olan genel merkez yönetimlerinde söz sahibi değiller. Bu nedenle kadın sendikacılara erkeklerin aldığı kararları uygulamak düşüyor. Sendika üyesi kadınlar sendikacılığa geçişte eş ve aileleri tarafından engellenmiyorlar. Yöneticilik yapan kadınların yüzde 45.45'i işçilikten sendikacılığa geçişte eş ve aileleri tarafından desteklendiklerini söylemişler... Bu desteğin sözden öteye geçmediğini bilahare anlıyoruz. Çünkü kadın sendikacılar en çok zorlandıkları konunun ev, aile, iş ve sendikal yaşamı bir arada yürütmek olduğunu ifade etmişler. Yok öyle, "sen git toplu sözleşmelerde patronlara karşı masa yumrukla, ben de çocuklara dolma pişireyim," hadisesi

yani. Kocalar sözle de olsa destekliyor ya erkek arkadaşlar? Araştırmaya göre işçilikten sendikacılığa geçişte eş ve aileleri tarafından engellenmeyen kadın sendikacıların yüzde 21.63'ü erkek meslektaşları tarafından engelleniyorlarmış... Toplumun diğer alanlarında olduğu gibi sendikalarda da erkekler karar ve yetki gücünü kadınlarla paylaşmak istemiyorlar...

İktidar savaşları

Raporun kadınlar açısından düşündürücü sonuçlarından biri kadın sendikacılar arasında işbirliği ve dayanışmanın olmaması... Esasında bunda da şaşılacak bir şey yok çünkü sendikalar seçim sistemlerinden, eğitimlerin içeriğine, çalışma biçimlerinden, binalarının kurgulanış tarzına kadar o kadar erkek yapılar ki kadınlar bu yapılar içinde asla erkeklerle rekabete girişmiyorlar. Belki birbirlerine gücü yitiyor. Ama bu tespitin biraz da erkek bakış açısıyla ilgili olduğunu düşünüyorum ben... Başaramıyorsunuz çünkü birbirinizi yiyorsunuz... Erkekler de iktidar, koltuk, yönetim mekanizmaları söz konusu olduğunda kanlı savaşlar veriyorlar. Onlar bizden beş bin beten

durumdalar ve zaten sırf rakipleriyle kanlı bıçaklı oldukları için başarılı oluyorlar... TÜRK-İŞ bünyesinde görev alan kadın sendikacıların yüzde 67.27'sinin kadınların sendika yönetimlerinde yer almasını desteklemek amacıyla pozitif ayrımcılık uygulamalarının gerekli olduğunu ifade etmeleri bir bilinç dönüşümüne işaret ediyor. Sendikacı kadınların yüzde 25.5'i, bu tür uygulamaların sendikal demokrasi ve denetimi geliştireceğini de düşünüyorlarmış...

Raporun sonuç bölümünde kadınları yönetim kademelerinde yer almaya teşvik edecek politikalar geliştirilmesi konusunda öneriler getiriyor. TÜRK-İŞ'in raporu bu açıdan oldukça önemli...Tabii kadınların sendikalarda atmak istedikleri somut adımların önüne geçilmezse... Sadece, "bakın biz ne kadar kadınları seviyoruz, ne kadar az cinsiyetçiyiz," demekle olmuyor... Tekrar başa dönersek... Cinsiyet ayrımcılığı yasalarının olduğu ülkelerde bile erkekler, kadınlarla avantajları paylaşmaya hiç de istekli değiller... Bu konuda kendimizden ve kadınlardan başka güveneceğimiz kimse yok...Hain kovboyları topraklarımızdan sürmenin zamanı geldi de geçiyor bile...

Ölüm oruçları da, tecrit de sürüyor...

seslerini duyan var mı?

20 Ekim 2000 tarihinde F Tipi cezaevlerine geçişi engellemek için siyasi tutuklu ve hükümlülerin başlattığı ölüm oruçları beşinci yılına girdi. Ölüm oruçlarının ikinci ayında 19 Aralık 2000 tarihinde yirmi cezaevine birden yapılan operasyonla f tiplerine nakledilen tutukluların yirmi sekizi operasyonda hayatını kaybetti. Bugün 117 kişinin ölümüyle hâlâ süren ölüm oruçları devletin onulmaz inadıyla bir kör dövüşüne dönüştürülmüş durumda. Cezaevlerinde tecrit ise devam ediyor. Bir şeyler yapmanın zamanı gelip geçmiyor mu artık sizce de?

Mahkemesi henüz sürdüğü için gerçek adını ve resmini yayınlamayacağımız Deniz, ölüm orucunda 240 gün kalmış. 19 Aralık operasyonunu Uşak Cezaevinde yaşamış. Yanı başında iki arkadaşının kendisini yakmasına tanık olmuş. Birçok arkadaşının da ölümüne... On sekiz yaşında İzmir'de üniversite öğrencisiyken tanışmış cezaeviyle. Ardından on yıl süren cezaevi hayatı, operasyonlar direnişler ve binbir anıyla dolu. Taksim'de küçük bir çay ocağında, cezaevi dönemini ve 19 Aralık Hayata Dönüş operasyonunu konuştuk kendisiyle. Sorularına samimiyetle cevap verdi. Tek dileği, insanların cezaevlerindeki seslerine kulak vermeleri. Sözü ona bırakıyorum: "1992 yılında İzmir'de üniversite öğrencisiyken tutuklandım. Cezaevine girdiğim andan itibaren bütün siyasi tutuklular için insani ve yaşamsal hiçbir hakkın verilmediğini gözlerimle gördüm. Cezaevlerinde olanları teorik olarak ya da anlatılanlardan biliyordum ama bizzat yaşayarak şahidi de oldum. Bizler zaten devletin düşüncesine göre orada cezamızı çekmek üzere bulunuyoruz. Ama cezaevinde insanca yaşamak için gerekli en ufak şey için, yemeğin temiz çıkması için dahi açlık grevleri, sayım vermeme eylemleri yapılır. Çünkü hiçbir hakkımız verilmez bize. F Tiplerinin yapılması ve tartışmalarının hızlanmasıyla birlikte biz de bu geçişin kolay olmayacağını farkındaydık. F tiplerinin artık tamamen açılmaya başlanacağını hissetmiştik. Bu sefer yaşayacağımız saldırının daha kapsamlı ve şiddetli olacağını bilincindeydik. Ben Ulucanlar saldırısının ardından Uşak Cezaevi'ne

sevk edilenler arasındaydım. Tüm hapisanelerde F tiplerini ve böyle bir saldırıyı göğüsleyecek eylemin ne olabileceğini tartışmaya başladık. Hücreler zaten bir biçimde bizleri öldürecek. Ki bugünden bakılınca bu öngörümüz de ne yazık ki gerçekleşti. Bu saldırıyı karşılayacak eylem biçiminin de ölüm orucu olduğuna karar verdik. Ölüm oruçları başladığı zaman dışarıda da bir kamuoyu oluşmuştu. O dönem sürdürülen görüşmeler de daha ziyade bizi kandırmaya dönük şeylerdi. Ayrıca daha sonra Saadetin Tantan'ın itiraf ettiği gibi bu operasyona bir senedir hazırlanmaktaydı devlet. Operasyonun bu kadar kanlı olacağını, ne kadar şiddetli bir saldırı bekliyor olsak da tahmin etmiyorduk. O dönem ölüm orucuna başlayan arkadaşlar durumu değerlendirdiler ve bunu sürdürmeye karar verdiler. Operasyonun başladığı anda ben ve birkaç arkadaşım tüpün yanmadığını söyledi. Deneyimlerimizden biliyorduk ki, cezaevlerinde operasyon olacağı zaman elektrik ve tüpü keserler. Gardiyanlara sorduk. Bir şey olmadığını söylediler. Tüpü açtılar. Biz de kandık. Bekleme kararı aldık. Çok sessiz geldiler. Birden silahlarla karşımıza dikilip, "teslim olun," dediler. Biz

zaten cezaevindeyiz. Bu teslim olma çağrılarını bizim için nirengi noktasıdır. Çünkü orada amaç, bizi sindirmek, her dediklerini yaptırmak ve kişiliksizleştirmektir. Biz de bunun karşısında, "öldürmeye geldiyse buyurun öldürün ama bizi sindiremeyeceksiniz," dedik. Öndeki arkadaşlarımızı alıp havalandırmaya atmaya başladılar. Ölüm orucundaki arkadaşlarımızın olduğu yere doğru gitmeye başladılar. Engel olmaya çalıştık. Askerlerden önce ulaştığımız bir noktada bir arkadaşım ile iğreti bir barikat kurduk. Bir süre durdurdular onları. Onlar da kapıyı kırmaya çalışıyorlardı. O sırada ölüm orucundaki arkadaşlar kendilerini yakacaklarını söylediler. Sevgi Erdoğan ve Berrin Bıçkılar kendilerini saçlarından tutuşturdular. O kısacık anda birçok şeyi bir anda yaşıyorsun. Bir yandan kapıyı tutarken bir yandan da arkadaşlarımızı görüyorduk. O arada tavan delindi ve camlar kırıldı dışarıdan. Tazyikli su sıkılmaya başladılar. Arkadaşlarımızın tutuşturdukları ateş söndü. İçerdi girdiler. Karşı karşıya geldik. Yine, "teslim olun," dediler. Tek sıra olun, bizim dediğimizi yapın dediler. Hayır dedik. Saldırdılar bize. İşkence başladı. İki sıra olmuş askerlerin arasından demirli coplarla dövülerek merdivenlere doğru atıldık. Cinsel taciz, işkence,

dayak cehennemden geçer gibi geçtik o aradan. Havalandırmaya konulduk. Çok fazla asker vardı. Güya Hayata Dönüş adını verdikleri operasyonda elli gündür ölüm orucunda olanları öldürüseye dövdüler. Biz de, "hepimiz şu andan itibaren ölüm orucundayız," dedik. Bir süre sonra ellerindeki kartlara bakarak isimlerimizi söyleyerek yeni bir saldırıya daha başladılar. Bizi bir yere götürmeye başladılar. İsim vermiyorduk. Ama gardiyanlardan isimleri teşhis edip bizi yeni bir işkence faslıyla götürmeye başladılar. Sonradan anladık. Bir işkence odası oluşturmuşlar. Askerler, komutanlar, hapisane müdürlerinden oluşan kadınlı erkekli bir topluluk. Oraya tek tek götürülmeye başladık. Hepimizi çırılçıplak soyup arama bahanesiyle küçük düşürmeye çalışıyorlardı. Hani televizyonlarda çok yayınlanan Uşak Cezaevi görüntüleri var ya tutukluların askerlere küfür ederken görüntülendiği. O sahneler bizi o işkence odasından çıkartırken yaşandı. İğrenç bir muamelenin ardından kan beynine sıçramış bir şekilde odadan çıkıyorsun ve çıkışa kamera konulmuş. Orada insan can havliyle bir sürü şey söylüyor. Sonra beşer altışar kişilik hücrelere aldılar. Orada iki arkadaşımız kendini yaktı. Asla unutmayacağım, yanarken, "biz halkımızı çok sevdik, hepimizi çok seviyoruz," demelerini ve gülümsemelerini..."

Melek Akgün:

Peşinibırakmayacağım

Seneler önce tanışmıştım Melek Akgün'le. Küçük bir gecekonduda, kocasının yokluğunda, çalışarak üç çocuğunu okutma, ayakta durma ve bir yandan da inandıkları için mücadele etme azmine hayran kalmıştım. Üç çocuğunun en büyüğü Hasan Tahsin. Şu anda cezaevinde. Melek Abla, oğlu ve cezaevindeki tüm tutuklu ve hükümlüler için Tutuklu Yakınlarıyla Dayanışma Derneğinde (TAYAD) mücadelesini sürdürüyor. Her hafta oğlunun görüşüne gidiyor. Tecritin bitmesi için uğraşiyor. Çünkü tecritin etkileri konusunda en can yakıcı örnek ne yazık ki oğlu. Hasan Tahsin'e şizofreni teşhisi konmasına rağmen, tedavisi yapılmıyor. Cezaevlerinde ölüm oruçlarının bittiğini, tecritin sürmediğini Avrupa'ya haykıran yetkililerin görmek istemediği örneklerden biri o. Tıpkı Cezaevinde intihar eden Volkan Ağırman gibi. İkisi de ölüm orucu -yapmadılar oysa. Sözü Melek Abla'ya bırakıyorum:

"cezaevleriyle tanışmam Eylül zamanında olmuştu. Çok kötü günler yaşandı o zaman da cezaevlerinde. 1987-8 yıllarında eşimin yakalanmasıyla aynı şeyleri tekrar yaşadım. Eşim yakalandı. Üç çocukla kaldım. İstanbul'u çok bilmiyordum. Ama çalıştım, çocuklarıma da baktım. Tahsin o zaman beş yaşındaydı. Eşimin cezaevinde olduğu zamanlar bir kadın olarak ne kendi ailemden ne de eşimin ailesinden bir destek görmedim. Çocuklar büyüdü. Eşimin 1994'te firar etmesiyle yine birçok sorun yaşamaya başladık. Sürekli polisler peşimizdeydi. Ben hiçbir özel günü polisler olmadan kutlamadım mesela. Bayramın ilk gününü hiç polissiz geçirmedim. İlk gün erkenden gelip evi basarlardı. Eşimin gelip gelmediğine bakmaya. Hiçbir evde uzun süre oturamıyorduk. Polisler sürekli rahatsız ediyorlardı. Sonradan eşimin yerini öğrenmek için Tahsin'i almaya başladılar. Oğlum okumak istiyordu. Okuyup bana bakmayı istiyordu. Beni rahat ve huzurlu yaşatmak istiyordu. Ama buna izin vermediler. Bu da eşim öldürülene kadar devam etti. Sonra Tahsin 2001 Mayıs'ında tutuklandı. İkimiz de tutuklandık Mayıs'ın 19'unda. Hiç beklemiyordum tutuklanmayı.

Mahkemede onu gördüğümde çok kötü oldum. Çok işkence yapmışlardı. Ona, "hiç üzülme oğlum annen hep yanında olacak, merak etme, seni çok seviyorum," dedim. Beş ay cezaevinde kaldım. Oğlumla her gün mektuplaşıyordum. Cezaevi çok koymadı bana açıkçası. Ama akşam saat dokuz olduğu zaman kötü olurdu. Hep Alev(kızım) düşerdi aklıma. İlk kez yalnız kalmıştı, ne yapıyordu acaba diye düşünürdüm. Alev o zaman on yedi yaşına daha girmemişti. Beş ay kısa bir tutukluluk aslında. Ama ben çıkıp eve geldiğimde evden tek başıma gidip bakkaldan bir bulaşık süngeri alamadım. Bekledim eve biri gelsin de bana bulaşık süngeri alsın. On yıl yatanlar ne yapıyorlar düşünmek istemiyorum. Çıktıktan sonra Tahsin'i görmeye gittiğimde ikinci kez, ağladım. Çok kötü görünüyordu. Çok şaşırı. Çünkü beni hiç ağlarken görmemişti. Ama annelik işte. FTiplerinin ne olduğunu uzun süre herkese anlatmaya çalışmıştık ama sonuçta operasyon oldu. F Tiplerine geçirildi herkes. Ben o zaman insanlara anlatmaya çalıştığım şeyleri şimdi oğlumda yaşadım. Devlet cezaevleriyle ilgili hiçbir şeyi doğru yansıtmıyor. Cezaevlerinde ölüm oruçlarının bittiğini söylemişti Adalet Bakanı ve o dönem biz sürekli cenaze kaldırıyoruz. Biz tutuklu aileleri olarak Volkan Ağırman'ın cezaevi koşullarına dayanamayarak intihar etmesinin ardından dışarıda açlık grevine başladık. Kamuoyuna yaşananları duyurmak istiyorduk. Bize saldırılıp açlık grevi yaptığımız için gözaltına alındık ve kamuoyuna da biraz olsun duyurmayı başardık. O dönemde ben oğlumun görmeye gittiğimde oğlumun tanıyamadım. O benim dünyaya getirdiğim Tahsin değildi. Bambaşka bir insan olmuştu. Bomboş bakan gözler, beni tanımıyor, bana inanmıyor, orada neden olduğunu hatırlamıyor... Tahsin ne ölüm orucundaydı, ne de açlık grevindeydi. Şu anda yirmi iki yaşında. On sekiz yaşını bitirdiğinde girmişti cezaevine. Tahsin hafızasını kaybetti. Babasının öldüğüne inanmıyordu. Kendisini on yaşında zannediyordu. Evimizi bile hatırlamıyordu. Hayalinde bahçeli bir evde bahçemizde köpek

19 Aralık Operasyonunu "dışarıda" yaşayanlardan Melek Akgün, bir tutuklu yakını. Oğlu Hasan Tahsin şu anda Tekirdağ F Tipi Cezaevinde. Tecrit koşullarından dolayı şizofren teşhisi konulan Hasan Tahsin'in çocukluğunu bilenlerdenim diyeceğim ama o şu anda da yirmi iki yaşında bir çocuk... Ve ne yazık ki kendisini on yaşında sanıyor...

olduğunu yaşıyordu. Zaferi kazandığımızı zannediyordu ama kendisinin niye orada kaldığını soruyordu ve kızgınlık gösteriyordu. Bütün çabalarımıza rağmen tedavi olamadı. Tahsin de kendini hasta olarak kabul etmiyordu, bizi hasta olarak gördüğü için tedavi istemiyordu ve neden hücrede olduğunu soruyordu. Oğluma şizofren teşhisi konuldu. Sonra Tahsin kendini yaktı hücrede. Görüşe gittiğimde arkadaşları söyledi, oğlum görüşe çıkmayınca. O zaman bayılmışım. Bunun üzerine oğlumun getirdiler. Ayaklarından yanmıştı. İdare de hastaneye götürmeye gerek duymamış. Sonra daha da kötüleşti. Ben de dilekçeler vermeye başladım tedavisi için. Çok uzun süre hastaneye götürmediler. Artık uyuyamıyordum. Hücrede kendini banyoya kapatmaya başlamıştı çünkü. Korkuyordum ben de. En sonunda Bakırköy'e hastaneye göturdüler. Gördüm orada. Elleri falan paramparçaydı. Hastaneye getirirken ona çok kötü davranmışlar. O hafta göremedim. Görmeme izin vermediler. Bir hafta sonra Tahsin'e eşofman göturdüğümde, üzerindeki aldım. Oğlumun hali korkunçtu. Tahsin pantolonlarını almak istediklerini, kendisinin de vermek istemediğini o zaman da iğne yaptıklarını söyledi. Üzerinden çıkan herşey kanlar içindeydi. O kadar kanlıydı ki sanki bir tavuğu kesmişler üzerinde. Çok öfkelenim. Yemin ettim. Hiçbir zaman bir anne olarak peşini bırakmayacağım bu işin."

Hümeyra:
bir erkekle yaşamamanın

en zor tarafı...

Hümeyra, Türkiye'nin yaratıcı ilklerinden oldu. Aldığı bale eğitimi, müzik çalışmaları, bir sanatçının gidebileceği en son yere, tiyatroya taşıdı onu. Ustalarla, acımasız eleştirilerle büyüttü oyunculuğunu. En iyi kadın oyuncu ödülünü, İsmail Dümbüllü'nün kavuğunu alacak kadar ileriye taşıdı. *Asiye Nasıl Kurtulur?* Filmindeki başarısıyla da en iyi yardımcı kadın oyuncu Altın Portakalını aldı. Şimdi de Avrupa Yakası'nda, evimizde...

Pangaltı'dan Taksim'e giderken solda, adı cadde kalmış eski bir sokakta ilerlerken randevuma doğru, düşünmeden edemiyorum. Güzel şeyler yaşadığım, hoş anlar geçirdiğim yerler, defalarca gene güzellikler sunmuştur bana, aynı şekilde kötü izler bırakan yerlerse devam etmiştir tarzına... Birkaç yıl önce, bu caddeye, genç bir müzisyen arkadaşına kalacak yer temin etmek için gelmiş, Turna sokaktaki o inanılmaz büyüğü eski Bizans yapısına hayranlıkla bakarak, müzik ve şiir dolu yaşanacak bir haftaya merhaba demiştim. "Bu sokağa beste yapılmaz mı?" diyen arkadaşım iki harika melodi yaratmıştı. Henüz bir ortaokul öğrencisiyken, yeni evli, genç akrabaların evinde özenle aldıkları pikapta ki artık belki sadece antikacılarda bulunan plak çalınan müzik aletinde, sesini duyup, tekrar tekrar dinlediğim Hümeyra ile tanışmışım. Uzun siyah saçları yüzünün yarısını örtmüş plağın kapağındaki resme uzun uzun bakmış, senelerce hayran kalacağım bu sanatçıyla aramda, o sanatçı ve hayranı ilişkisinin garip yakınlığını kurmuşum. Ve şimdi o güzel sokakta onla buluşmaya gidiyordum.

Karacaoğlan'ın o harika sözleriyle bütünleşmiş müziğin ve sesin kalitesini, daha sonra Yahya Kemal'in Sessiz Gemi'sinde, Cahit Sıtkı'nın Otuz Beş Yaş şiirine kadar aynı mükemmellikte yakaladı bestesi, sesi ve yorumuyla...Türkiye'nin yaratıcı ilklerinden oldu. Aldığı bale eğitimi, sonrasında müzik çalışmaları, bir sanatçının gidebileceği en son yere, tiyatroya taşıdı onu. En iyi ustalarla, en acımasız eleştirilerle büyüttü oyunculuğunu, en iyi kadın oyuncu ödülünü, İsmail Dümbüllü'nün kavuğunu alacak kadar ileriye taşıdı. Sonra sinema, oynadığı az ama öz filmlerde aldı, en iyi yardımcı kadın oyuncu Altın Portakalını, *Asiye Nasıl Kurtulur?* Filmindeki başarısıyla...

Evlilikleri oldu, çok sevdiği İstanbul'dan kaçmaları oldu, sanatçı duyarlılığı ile kırılmaları, kızmalarının yanı sıra eski bir İstanbullu olarak, bakıp da gelişmelere üzülmeleri oldu, ama ne hissederse hissetsin, ne yaşarsa yaşasın asla sansasyonel olmadı. Hep bir mesafesi, hep bir ulaşılmazlığı, ama ne yaparsa yapsın, farklı ve saygın olacağına dair bıraktığı inanç vardı. O harika ilk müzik yıllarından sonra, yaptığı işler çok geniş halk kitlesine ulaşacak şeyler değildi ve belki mesafeyi bu tarzı korudu. Ama işte şimdilerde en geniş bir kitlenin kendisine ulaşabildiği bir diziyi ekranlarımızda, evlerimizde, Hümeyra bizle...Hem bu nedenle hem de Gazanfer Özcan gibi bir ustayla birlikte olduğu için kime teşekkür etmek lazım bilemiyorum.

Avrupa Yakası, gündelik yaşamları, bu dönem yakamıza yapışan postmodern gençliği, komik ve eleştirel yapısını ince ince ortaya koyan hoş bir dizi...Otuz yaşına gelmiş, eğitim görmüş, yurt dışında yaşamış ama hâlâ aile yuvasından çıkamamış, bir dergide, üstelik sosyetik bir dergide çalışıp da, sevgili edinemeyecek

mazbutlukta, "namuslulukta" bir kız kardeşle, sanki başka bir ailede yetişmiş arabesk motifli "Nişantaşılı" ağabeyli, baba parasıyla yaşayıp ama nasıl olacaksa hayatını kazanması beklenen? " OHAA falan oldum" lu genç kız, muhtemelen kendi kendine yeten tek karakter olarak görülen vejetaryen, cazcı, bu haliyle oldukça uzaylı görünen, çaktaları açık genç kız, Anadolu'nun bağrından kopmasıyla, entel olması yıldırım hızıyla gelişen yaygın editörüyle enteresan bir yapı... Ama İfo teyze ve Tahsin amca tek tanıdık bana ... Onlar olmasaydı bu diziyi de seyretmezdim açıkçası...

Uzun bir giriş oldu farkındayım ama kısacık bir çekim arasında yaptığım röportajın izlenimleri ve düşündürdükleriydi bunlar. Sevgili Hümeysra'ya sordum, cevapladı, aralarda gülüştük yıllarca hayranı olduğum sanatçıyla kısa da olsa çok zevk aldığım bir röportaj oldu.

İstanbul sevdanızla başlayalım mı ne dersiniz? Bir röportajınızda okumuştum, "İstanbul peşimi bırakmıyor," demişsiniz.

Gerçekten bırakmıyor ama bunu geç anladım, eğer daha önce anlasaydım bu kadar taşınma, masraf yapmazdım. Kavafis'in şiirinde dediği gibi şehir arkandan geliyor, yeni bir yer bulamıyorsun, gittiğiniz yere yaşantınızı da götürüyorsunuz, beyninizi ve bedeninizde. Ve şehir ortağınız...

Bale, plak kapağı resimleri, müzik, sinema ve tiyatro ve televizyon dizisi... Pek çok iş yaptınız hepsinde başarılı ve özel bir kalite yakaladınız, nasıl oldu bu ?

Şarkıcılığımın en yüksek noktasında, kalktım tiyatro yapmaya başladım. Çok film çekmedim ama çok tiyatro oynadım. En büyük oyuncularla, Turgut Borali, İsmet Ay, Kâmuran Usluer benim hocalarımdı. Ben öyle palavra bir okuldan gelmiyorum. Çok ciddi bir okuldan geliyorum, tam alaylıyım yani. Sahne üzerinde gözleriyle azarlarlardı. Bir hata yaptığım zaman, içeri girince bir de ekstrasından azarlarlardı. Ondan sonra çok ciddi çabalar sarf ettim, takipçilerim vardı. Bu ustalar izliyorlardı beni. Onların yüzünü kara çıkarmamam lazımdı. Kafamı da taktım oyunculuğa, yoksa ne güzel şarkı söyleyip gidiyordum. Bu, yapı meselesi sanırım, bir şeyin en iyisini yapıp, tatmin olup, yeni bir şeye başlamak gibi. Şimdi de aklımda resim yapmak var. Şu anda yapıyorum ama vasatın çok altında önce vasatı yakalamalı ve sonra iyisini yapabilmeliyim.

Müzikle ilgili bir eğitim aldınız mı?

Hayır, öylesine başladım, ciddileşince, hissedince, düşündüm. O zamanlar herkesin elinde bir gitar vardı. Beatles meşhurdu o aralar.

Bizim zamanımızda genç kızlar mini etek giyip etkilemeye çalışmazlardı, ya iyi bir şiir söylemek ya da iyi bir enstrüman çalmak lazımdı, insanları etkilemek için. Ben de ondan başlamış olabilirim. Çok ufak tefek, fazla güzel olmayan bir kızdım, belki o güzel kızların içinde kendime öyle bir yol bulmuş olabilirim.

Diyorsunuz ki annemin bana öğrettiği her şey yanlış şimdi, ama ben onun öğrettiği doğrulardayım.

Ayaklar baş oldu. Gene kendi doğru bildiğim şeyleri yapıyorum. Ben de oğluma bunları öğrettim, oğlumun işi benden daha zor tabii. Benim zamanımda bu kadar hafif ve vasat altı değildi hiçbir şey, kadınlığımdan, insanlığımdan bu kadar utanç duymuyordum. Zaman zaman bir yere gidip oturduğumda ya da televizyon izlerken insanların halleri tavırları çok rahatsız ediyor ve utaniyorum.

Annemin bilgileri içinde size söylediği bir söz daha var sanırım güçlü olmaya dair..

Hayatımda üzüntülerim çok oldu tabii, ayrılıklar, ölümler, hastalıklar. En kötü olduğumda, en çok giyinip, en çok süslenip çıkarım ortaya. "En üzüntülü ve düştüğün anda al burnunu Kaf Dağına koy," derdi annem ve sorunun üstüne git. Ben de öyle yaptım hep.. Yani beni çok süslü gördüğünüzde çok iyi olmadığını anlayın...

Bale ne bıraktı size, neden devam etmediniz?

Bale çok ciddiymi hayatımda. Beş yaşımda başladım bale dersi almaya Ankara'da, babam Hukuk Fakültesinde dekan olduğu zamanlar, babam vefat edip İstanbul'a gelince de devam ettim baleye, hatta bir burs kazandım. Fakat ihtilal filan oldu gidemedim. Ve küstüm baleye. Ama bale yapmak, sonra müzikle uğraşmak, sonraki oyunculuğumda çok faydası oldu bana, boşa geçen zamanlar değildi.

Sizin müzik yaptığınız zamanlarda çokça yasaklar vardı, yapmak isteyip de yapamadığınız bir proje kaldı mı aklınızda?

Valla hemen hemen hepsi öyleydi, sunamadığım olmadı ama hep yasaklarla başa çıkarak, bir yolunu bulup dinleyiciye ulaştırdım. Her şarkının kendi yasaklı hikâyesi vardır. O zaman denemeler yapıyorduk. Pop müziğin içine bir ney, bir kanun koymaya çalıştığımızda hemen yasaklanıyorduk. Her şeyin ilk denemelerini biz yaptık aslında. Ben ortaya çıktığımda, "bu müziğin adı ne dediler?" "Valla bilmiyorum, ben böyle yaptım," dedim. O zamanlar Arda Uskan vardı Milliyet Gazetesinde. O, Türk Hafif Batı Müziği adını koydu, çok gülmüştük Türk Batı Müziği olsun niye hafif diyorsun diye... Türkiye'de Cem Karaca da, Barış Manço

da vardı o sürede ama onlar var olan esere gitar filan katıyorlardı, ben özgün beste yaptım ama asla söz yapabileme yeteneğim olmadı. Çok denedim.

Bu kadar güzel işler yaptınız ekonomik açıdan rahat ettiniz mi?

Kenara bir kuruş koyayım, olmadı hiç. Oğlumu evlendirdim çok şükür, ama çok büyük paralar kazanmadım ben. Onun bir zamanı vardı ben o zamanda müziği bırakıp tiyatroya başladım, belki o zaman en iyi paralar kazanılacak durumdu. Bir kez Bebek Belediye Gazinosu'nda çalıştım bir gece, ayakkabıma şampanya dökmeye kalktılar o gece terk ettim işi. Delirdim, anlatamam size. O zamanlar gazino müşterisi bugünküyle kıyas edilemezdi, demek ki o zamanlar başlamıştı para el değiştirmeye. Tamamen başka bir insanlar geldiler, çoğu zaman kendimi iyi Türkçe konuşan bir Japon gibi hissediyorum. Uyum sağlayamıyorum.

Kadın erkek ilişkilerine gelelim mi biraz ? (gülerek) ne öğrendiniz?

Gelelim de, eli yediden sonra nasıl geleceğiz? (gülerek) Böyle bir ilişkinin olmayacağını öğrendim. Bana göre, benim oldurmak istediğim şekilde olmuyor. Güzel arkadaşlıklar dostluklar kuralım yeterli işte. Denemedin diyemezsiniz. Son şansımı bir yabancıyla denedim o da olmadı, hepsi aynı, sadece İngilizce konuşuyordu. Erkek dünyanın her yerinde erkek, problemler çok değişiyor.

Ben ellime yaklaştıkça onların aslında sevimli olduklarını düşünmeye başladım...

Aa tabii onlarsız olmaz, aşık olmak da hoş şeydir. Hemen güzelleşiriz, gözlerimiz parlar, aurası değişir insanın, tabii kısa sürer.

Bir erkekle yaşamanın en zor tarafı nedir?

Onun erkek oluşu (kahkahalar)... Bakınca Gazanfer Bey'e ve eşine özenmiyor değilim, böyle kırk yıl süren evliliklere. Ama ben yapamadım.

Son bir soru dünyada sizi en çok ne rahatsız ediyor?

Amerika.

'elinin

SİYASET
hamuruyla

Ankara Başkent Öğretmen Evi'nde Kesk'li kadınlar üç gün kurultay yaptılar. KESK Başkanı Sami Evren'in sendikada kadına dair sözü kadının söylemesi gerektiğinin bilincinde olduklarını, yönetim kademelerine gelmelerini ifade etmenin yeterli değil, kadınların irade olabilmesi kendi sözlerini söyleyebilmelerinin ancak erkek egemen kültürün yok edildiği insanlığın eşitlendiği sistemin ortadan kalkması ile mümkün olacağını ifade ettiği kurultayın açılış konuşmasını da yaptı. Kurultayın aynı zamanda katılımcısı olan Mürüvvet Yılmaz, kurultay izlenimlerini aktarıyor.

Kurultayı adım adım örgütleyen KESK Kadın Sekreteri Sevgi Göğçe konuşmasında, "yeni ekonomik planlamalar, esnek üretim, sosyal güvenceden yoksun olma, sosyal devlet uygulamalarının gerilemesi ve toplam kalite uygulamalarının yer aldığı üretim süreçleri kadınlarda güvensizlik ve gelecek kaygısı yaratıyor. Sermaye yeni mevzilerini kadınların kazanımlarını gerileterek geliştiriyor. Yoksulun yoksulu olan kadınların hizmetlere ulaşması daha da zorlaşacak. İnsani gelişme raporuna (U.N.D.P) göre 175 ülke arasında 2002 yılında 85. olan Türkiye 2003 yılında 96.sıraya gerilemiştir. Toplumsal cinsiyete bağlı insani gelişme endeksinde ise 71. sıradan 87. sıraya düşmüştür. Sorunları çözebilmek için toplumsal cinsiyet bilinci gelişmiş politikalar geliştirebilen siyasal iradelere ihtiyaç var. Kamu Personel sınavını kazanmış olmasına rağmen Hava yolları , Tarım Orman bakanlığı vb. özellikle erkek olma koşulu aranıyor. Bu nedenle mücadeleyi yükseltmek, tüm kadınlarla ortak mücadele hattını geliştirmek gerekir. Kadınları ezen, yok sayan sisteme karşı çarka takılan bir dişli olmalıyız. Çarka takılan çakıl taşı olabilirsek çarkın dönüşünü değiştirebiliriz," dedi. **KESK'in erkeklerin sendikası olduğu çok açık. Kadınlar olarak bu konuda, sendikalarda, kadınların varolabilmelerinin koşullarını yaratmak çok**

önemli. İsveç örneğine baktığımızda; parlamentoda, %40, hükümette,%50, kongrede, %40/%60 kadın oranıyla karşılaşıyoruz. Hedeflenen rakam ise: %50. görüldüğü gibi İsveç'te sayısal anlamda kadın ve erkeğin eşit olmasına dikkat ediliyor. ETUC(Avrupa Sendikalar Konfederasyonu), Lo(İsveç İşçi Sendikaları Konfederasyonu) TCO(İsveç Kamu Sendikaları Konfederasyonu) adına konuşma yapan Fotini, J enny ve Jessica, ülkelerinde kadın ve erkekler arasında belli bir eşitliğin sağlandığını ama erkeklerin güç ve yetkilerini kadınlarla paylaşmak istemediklerini bunun içinde mücadele etmek gerektiğini daha yapılacak çok işin olduğunu söylüyorlar. İLO'dan gelen Gülay Aslantepeler ise, kadın erkek eşitliğine yönelik sözleşmelerinin olduğunu, özellikle beyaz kurşuna karşı kadınların korunması konusunda çaba sarf ettiklerini, kadınların istihdamına yönelik çalışmaları olduğunu ve kadınlara öncelik tanıdıklarını, erkeklerin koltuklarını artık altlarından çekmeyi öğrenmek ve erkekleri eğitmek gerektiğini belirtti.

Delegeler olarak programdan sonra şöyle bir başkenti gezeriz demiştik ama atölye çalışmaları bizi bekliyordu. Sonuçta, atölyelerden iflahımız kesilmiş bir şekilde, konuları yarına bırakarak geç saatlerde çıkabildik.

Yaşadığımız şiddetin farkında olmak

Şiddetin kadın için önemli bir kırılma noktası olduğunu söyleyen Sevgi Uçan, "yaşanılan yerlere koşullara göre biçimlerinde, düzeylerinde farklılık olsa da hepsinin kadının emeğini, kimliğini, bedenini kontrol altına alma amacı güttüğünü ifade etti. Kadınlar sadece kadın oldukları için erkeğin şiddetine maruz kalıyor, öldürülüyor. Sünnet,, kürtaj, töre cinayetleri vb şekillerde kadınlar şiddeti değişik şekillerde yaşıyor bir de özellikle gelişmiş ülkelerde görülen adı zor konulan ama derinden yaşanan ekonomik ve psikolojik şiddet devlet ve erkekler tarafından uygulanıyor. Şiddetin yeniden kendini üretmesi kadına uygulanan denetim ve kontrol mekanizmaları ile gelişmektedir. Denetim ve kontrol bir anlamda sistematik şiddet demek. Hele önümüze çağ atlanmanın adresi gibi konulan AB nin kapağını şöyle bir kaldırıncaya orada da kadınların oldukça fazla şiddete maruz kaldıklarını, her hafta erkek şiddetinden dolayı iki kadının yaşamını kaybettiği ortaya çıkıyor. Neden bizi bu kadar etkileyen şiddeti içselleştirebiliyor, farkına varamıyoruz. Evet baş etmek için farkına varmak, kendimizdeki gizli olanı bulabilmek

ve buna refleks gösterbilmek ve dayanışma ağları geliştirmek önemli," dedi.

Hegomonik yapı medya ile yeniden üretiliyor

Farkında olmak deyince, kadın ve medya kültürü ilişkisine değinmek gerekiyor. Bu konuda sunum yapan Sosyolog Pınar Selek ve Doç.Dr Nilüfer Timisi bu konuda medyanın erkeklik ve kadınlık rollerini yeniden formüle derek sunduğunu, medyanın hegomonik bir araç olduğunu belirtiyorlar. "Sektörde çalışan kadınlar magazin vb işlerde çalıştırılıyor, haber gibi önemli bölümler erkeklerde. En ufak bir krizde kadınlar daha kolay işten çıkarılıyor."

Doğallıktan uzaklaşarak dayatılan kültürün yabancılaşma ve sanal bir dünya yarattığını ifade eden Selek, kapitalizmin ve yeni dünya düzeninin kültürleri yok ettiğini, kadınların ise merkezde olmadıklarından dolayı bundan fazla etkilenmediklerini, direnç noktaları oluşturduklarını dolayısıyla da kendilerini

gerçekleştirme şanslarının olduklarını söyledi.

Siyasallaşma bir zorunluluk

İnsanlığın başına bela olan kapitalist küreselleşmenin kadın emeğine değen yanına değinen Meryem Koray, Küre seleleşen üretim ilişkilerinde kadınların yedek iş gücü olduğunu, üstü ahlaki vicdanla örtülmeye çalışılsa da yoksulluğun derinleştiğini ifade etti. Avrupa'da da sosyal devletin sağladığı hakların geri alınmasına rağmen sistemin oldukça değiştiğini sermayenin serbest dolaştığını ama emeğin dolaşmadığını yani küreselleşmediğini, emek örgütlülüğünün zayıfladığı ve kadınların özellikle kayıt dışı alanlarda, yarım gün temizlik vb işlerde güvencesiz çalıştırıldığını söyleyen Meryem Koray'ın "ne yapmalı?" sorusuna verdiği yanıt çok güzeldi: "kadın bilinci, kadın bakış açısı, feminizm, örgütlülük, siyasallaşma."

Ne yaşıyoruz? Nasıl baş ediyoruz ?

Kadın ve Siyaset konusunda sunum yapan Serpil Çakır, Kadınların neden siyasette olmadıkları sorusuna genellikle doğru yanıt verilmediğini, kadınların siyasetle uğraşmak istemediklerinin dile getirildiğini söylüyor. Aslında siyasetin erkek olduğunu, tüm kurumların erkek olduğunu kadının ise siyaset ile uğraşmak yerine eş, anne, hastabakıcı vb işleri yüklediğini söyleyen Serpil Çakır, sözüne şöyle devam etti. "Siyasetin cinsiyeti var. Devlet

de erkek, dolayısıyla bunlarla uğraşmak için kadın bincine sahip olmak yani feminizm ve örgütlülük aracılığıyla mücadele etmek gerekir."

Cam tavanı görünür kılmak ve değiştirmek

Sendikal örgütlenme olumlu eylemlilik ve politika üzerine konuşan Doç.Dr.Fevziye Sayılan, ayrımcılığın yasal olmayan yanına değindi. Kamu Personel Yasasının kamudaki kadınlara güle güle demek olduğunu ,yönetim kademelerine doğru gidildiğinde kadın sayısının azaldığını anlattı. Kurultay birçok açıdan bize gösterdi ki, aşılmış dediğimiz konular daha çok tartışılacağına benzer. Kürt kadınların kimlikleri ile siyaset yapmalarını kabul etmek, daha doğrusu çokça bahsedilen farklılıklarla yaşamayı becerebilmek, kadınların emek mücadelesini bölmeyeceği, artık kadın meselesinin ilk sınıf savaşımı olduğunu görebilmek ve emek mücadelesini çelişkileri çözecek şekilde verebilmek asıl önemli olan.

Kurultaya Avrupa'dan gelen sendika temsilcileri ile çok tartışılan AB meselesini de konuştuk. Sendikaların, emek hareketinin durumu, kadınlar AB ve kendi deneyimleri üzerine sohbet ettik.

Kadın olarak siyasetle uğraşıyorsunuz, neler yaşıyorsunuz, sorunlarla nasıl baş ediyorsunuz?

Jenny Lindlend / (LO - Mavi yakalılar, hem özel sektörde hem kamuda çalışanların sendikası)

İsveç'te çok şey değişti özellikle son 10-15 yıldır, kadın-erkek eşitliği noktasında epey yol aldık.daha önceden seçme/seçilme, kürtaj hakkı yoktu. 1949'lardan bu yana birçok hakkımızı almış durumdayız. Kadın hareketlerinin etkisi ve mücadeleler sonucunda yasa önünde eşitlik, kürtaj hakkı, sosyal güvenlik hakkımız var. Toplumsal cinsiyet her türlü ilişkide göz önünde bulunduruluyor.Yasal olarak bir yol kat edilmiş olsa da informal olarak büyük direnç var.Sosyal değişim oldukça zaman alacak, kadınlar daha düşük ücret alıyor. Yaptıkları işler garsonluk vb. Sendikalarda erkek egemen sistemin zorluklarını yaşıyoruz.

Yasalara baktığımızda bizden oldukça ilerdesiniz. Bu eşitlik, kadın bakış açısını yansıtmak için yeterli oluyor mu?

Sayının çok olması, toplumsal anlamda bir etkisi oluyor iki şey bir arada gitmeli. Toplumsal cinsiyeti ortaya koymak İçeride kadın bilincini yükseltmek Emek pazarında kadınlara hak verilmesi, kadının kendi yaşamını kendi güçleri ile sağlaması, eşit haklar, ücret konusunda mücadele ediliyor. Kadınların yaşam boyu eğitim almaları üzerinde duruluyor. Çünkü işveren, kadınların alınmamasından yana (daha çok izin kullanmaları gerekçesiyle) ve kadınlar kısa süreli eğitimleri tercih ediyor. Çalışma yaşamında düşük gelir getiren işleri kadınlar tercih ediyordu, bunda da bir değişim yaşanmaya başladı.

Fotini, ETUC(Avrupa Sendikaları Konfederasyonu)

Bir yanı Kars'ın bir köyü, bir yanı Ayvalık olan, hem anne hem otuz yıllık sendikacı olan hem

de kendini solcu feminist olarak tanımlayan Fotini, kadınlar karar alma mekanizmalarında bulunmalı diyor. "Kadın sorunu sınıfları içeren bir şey, gelir düzeyine bakılmaksızın aile içi şiddet her sınıfta görülebiliyor," diyor.Ama sınıfla ilgili söylenmesi gereken şeyler de var. Politik irade ve güçlenme söz konusu olmalıdır. Sınıf mücadelesi de politik iradeye bağlıdır. Paranız varsa sorunlarınızı çözmek daha kolay. Çalışan emekçi sınıfın feminist olması çok zor.

Neden emekçi sınıfın kadınlarının feminist ve sendikalarda olması çok zor?

Parasal yaşam istekleri de kadını zorluyor. Aileden destek yok, para yok, dayanabileceği bir destek yok. Sendikalara katılım emekçi sınıfın kadınları açısından oldukça zor. Sendikalarda eylem var, onlara katılması gerekir, politikalar toplantılarda değil restoranlarda, yemeklerde belirleniyor, doğal olarak kadınların koşulları bunları yerine getirmeye uymuyor. Kendim de bu yüzden çok ağladım, çocuklarım ve sendika arasında çok gel git yaşadım. Sendikada dünyayı değiştirmek gibi büyük hedefler koyduk önümüze. Bireysel olarak düşünmemeliyiz, bizim seçimimizdir. Sendikalarda politik yaşam çok iyi. O yüzden erkekler orada kalıyorlar. Kadınların biyolojik olarak değil politik olarak katacağı çok şey var.

AB'ye girdikten sonra Yunanistan'da neler değişti?

Yunanistan 1980'lerde AB'ye girdikten sonra çok şey olumlu yönde değişti. Bu, AB sayesinde oldu. AB sürecinde hem kadın hem de erkekler üzerinde yoğunlaşıldı. Kadınlar için istihdam politikaları, mekanizmaları gerçekleştirildi. Kadınların güçlendirilmesine çalışılıyor, kadınların istihdamında yüzde 45 artış var ve bu artarak devam ediyor. Kadınlar çoğunlukla iş piyasasının dışında kalıyorlardı şimdi durum değişti. Kadınlar iş bulma noktasında destekleniyor. Bunlar AB sürecinde aktarılan fonlar sayesinde oldu. Fonlar tamamen feminist bir anlayış ile kullanıldı. Mesela, bir proje doğrultusunda pilot olarak seçilen bir okulda öğretmen ve öğrenciler toplumsal cinsiyet konusunda eğitiliyorlar. Eşitsizliği ve farkında olmayı sorguluyorlar. Aslında Yunanistan oldukça maço bir toplum, hâlâ aile içi tacizlerle ilgili bir kanun yok. 1980'lerde yasa önerisini parlamentoya götürdük. Parlamenteler güldü. Görünüşte onlara göre kadın erkek arasında bir ayırım yok, ayırım yapılmıyormuş. Ama kadınların maruz kaldığı şiddet sorulduğunda sesleri çıkmıyor. Bu ırkçılığa benziyor.

Ayrımcılık çok önemli bir şey ve bu sadece Yunanistan'da olan bir şey değil ve farklı düzeyleri de var. Örneğin Yunanistan'da Makedonya'dan, Arnavutluk'tan gelen kadınlar var, sayıları oldukça fazla ve ayrımcılığa maruz kalıyorlar. Onları evlerinde çalıştıran Yunanlılar onların neden Yunanlılardan nefret ettiklerini soruyorlar. Halbuki, evet sen onlara para veriyorsun, evinde barındırıyorsun ama o senin işini yapabilmek ve para kazanabilmek için küçük çocuğunu bırakarak geliyor. AB'ye girişi elbette tüm sorunları çözümüyor, orada da sorunlar var. Ama sorunların kaynağı küreselleşme. AB değil. Dolayısıyla Avrupa'yı güçlendirmek gerekiyor.

KESK Kadın Kurultayı Sonuç Bildirgesi'nden

- Kamu Yönetimi Reformu adı altında sermayenin ihtiyaçları doğrultusunda devleti yeniden yapılandırma, kamu hizmetlerini ticarileştirme adımlarından ve yasal düzenlemelerden vazgeçilmelidir. Kamu Yönetimi Temel Kanunu, Yerel Yönetimler Yasası, Personel Rejimi Reformu Yasası, İş Yasası gibi genelde tüm emekçileri özelden kadınları köleleştiren bu saldırı yasalarına karşı işçi kadınlarla mücadelenin birleştirilmesi, bu birleştirmeye ön adım olarak konferans örgütlenmesi,
- Temel ve asgari ücret belirlenirken ev içi emeğin görünür kılınması için 'görünmeyen emek sesini yükselt' kampanyasının başlatılması,
- Yoksulluk, kadın ticareti, savaş ve göç konulu gerçekleştirilecek olan 2005 Dünya Kadın Yürüyüşüne KESK'in katılımı ve ülkemizde örgütleyicisi olması,
- Kadınların sendika yönetimlerinden başlamak üzere meclise kadar tüm karar organlarında kadın katılımını artırmak için "Kadınlar Yönetimlere" sloganı ile kampanya yapılması
- KESK'e bağlı tüm sendikalarda kadın sekreterlikleri oluşturulması, bu sekreterliklerin

tüzüksel güvenceye kavuşturulması. Kadın sekreterliğinin adı, görevleri ve bütçenin tüzükte yer alması,

- KESK genel merkezinde, kadın sekreterliğine bağlı olarak çalışacak "Çalışma Hayatında Ayrımcılığın Takibi" için bir komite oluşturulması ve mümkün olduğunca bu komitede KESK'e bağlı hizmet kolundaki sendikaların temsilinin sağlanması,
- Çalışanların sayısına ve cinsiyetine bakılmaksızın işveren tarafından ücretsiz okul öncesi kurumların açılması için kampanya başlatılması
- Kadınların sendikal çalışmalara aktif katılımını sağlamak, kadın bakış açısının alınan kararlara ve çözüm önerilerine yansımaları ve kadınların güçlenmesini sağlamak amacıyla kadınlara yönelik en az yüzde 40 kota uygulanması,
- KESK tarafından 8 Mart'ın resmi, ücretli tatil olması için gerekli çalışmaların yapılması
- Yazılı ve görsel basında kadının cinsel obje olarak kullanılması karşısında KESK ve diğer örgütlerle birlikte kampanyalar yürütülmesi,
- Uluslararası Af Örgütü'nün önümüzdeki sürürdüğü "Kadına Yönelik Şiddete Hayır" kampanyasının aktif biçimde desteklenmesi,
- İş yerinde cinsel tacize uğrayan kadınlar için kadının beyanının esas alınarak rehabilitasyon merkezleri açılması doğrultusunda politikalar üretilmesi,
- Kadını aşağılayan programların kadın sekreterliği üzerinden teşhir edilmesi ve kampanya düzenlenmesi,
- KESK içinde Medya İzleme Komitesinin kurulması
- Emperyalizmin kültürel kuşatması, yozlaştırma yönelimlerine ve kadın üzerindeki etkilerine karşı alternatif emek kültürü ve bilincinin yaygınlaştırılması için kültürel alanda üretimde bulunan ressam, yazar, sanatçı, gazeteci vb kadınlar ve meslek örgütleri ile KESK kadın sekreterliğinin ortak çalışmalar yaparak sendikal politikalar geliştirilmesi ve çeşitli kültürel ve sanatsal faaliyetler yapmak için projeler üretmek üzere KESK bünyesinde Kültür ve Sanat Komisyonunu oluşturma.

Not: Yorulmadan çeviri yapan Nilgün'e teşekkürler...

Tiyatro Boyalı Kuş'tan:

Bir aşk masalı

"Bir varmış. Bir yokmuş. Bütün masallar böyle başlamış. Bir varmış, bir yokmuş. Genç bir ozan varmış... Günün birinde genç ozan bir aşk masalı yazmak istemiş. Kimsenin yazmadığı kadar büyük bir aşk masalı yazmak onun için dünyanın en önemli amacı olmuş çıkmış. Yemeden içmeden kesilmiş. Başka hiçbir şey düşünemez olmuş. Öyle bir masal yazmak istiyormuş ki, dünyanın en büyük ozanları bile bu masala

hayran olsunlarmış. Kimsenin anlatmadığı, kimsenin bilmediği, kimsenin dinlemediği kadar büyük bir aşk... Yeryüzünün en umutsuz aşkının masalını yazmak istiyormuş genç ozan. Binlerce yıl dillerden düşmeyecek..."

Yer: Stüdyo Drama Sahnesi

Adres: İstiklal cad. Sakızağacı sok. No: 33

Beyoğlu- İstanbul

Tel: 244 77 12

Oyun Günleri: 1-

8-15-22-29 Aralık

Çarşamba Saat

20:30

Dramaturji: Jale

Karabekir

Metin: Zeynep

Kaçar

Oyuncular: Duygu

Erdoğan, Zeynep

Kaçar

Teknik Direktör:

Burçak Karaboğa

Koreografi: Berk

Sarıbay

Görsel Tasarım ve Fotoğraf: Bahar Aykaç

Işık Tasarım: Murat Kılıç

Oyunun süresi: 1 saat.

yemyeşil şeriat, bembeyaz demokrasi, köpkötü koca!

Kâhtalı eski akıncının aktardığı dedikodulu siyasal hikâyeler ilginç. Ama ben Mehmet Metiner'in kitabını okurken en çok görünmeyen karısını merak ettim.

Evli ama evinde değil

1960 doğumlu, 12 Eylül öncesinin ve sonrasının hızlı bir İslamcısı olan yazar, kendini Kürt, İslamcı ve ama en çok demokrat olarak tanımlıyor. Hali vakti iyi bir ailenin oğlu olarak beşik kertmesi olan amca kızıyla yirmi bir yaşında evlenmiş. Ailesini karısını ve kızını bırakıp üniversiteye gitmiş. Uzun süre doğru dürüst bir işte çalışmamış. Nice sonra bir yıl öğretmenlik yapmış. Karısı onu sevip korumuş olmalı. İstanbul'a onun verdiği iki bilelikle geldiğini yazmış çünkü. 625 sayfalık kitapta Kâhtalı bu gencin İstanbul'da İslamcı bir derginin yayın yönetmeni haline gelişini izliyoruz. Birçok değişimin içinden geçiyor Metiner. Bunlar olurken bu hızlı ve evinden uzak hayatı ailesiyle ilişkilerini nasıl etkilemiş kitapta bunlardan bahsetmiyor. Metiner özünde İslamcı olmayı hep sürdürdüğünü ama demokratlaştığını anlatırken hep birilerini de anlatıyor. Onu Fatih Altaylı gibi Taha Akyol gibi medya beyleri için ilginç yapan içinden çıktığı mahalleyi sürekli eleştirilmesi ve ama hâlâ o mahalleyle ilişkisini sürdürmesi ve onlar hakkında hep konuşması olsa gerek. Bu profil bu kişiler için yararlı olabilir. Ama her türlü radikalizmi ehlileştirme meraklısı bir İslamcı gezgine solcu mahalleler niye kucak açmaya kalkar? Niye böyle bir kişi Birgün gibi bir gazetede yazarlık yapsın diye ısrar edilir? Gerçi Abdurrahman Dilipak- Şanar Yurdatapan ikilisinin (yani neredeyse komedi ikilisi) yeni çıkan Ortak Payda kitabı yine bu gazetede tam sayfa baş tacı edilmiş. Demek ki tesadüf yok kasıt var. Bu iki adamı ve kitabını da başka bir sefer ele almak üzere Metiner'e dönelim.

Kutan'ın Kürtçe çevirmeni

Metiner'in bu yıllar boyunca hiç koparmadığı birçok iyi ilişkisi var. Seksen öncesi Menzil Şeyhiyle, MSP'ye destek için görüşmeye gittiğinde kendisine Kürtçe çevirmenlik yaptığı Recai Kutan, danışmanı olduğu zamanlar Reis diye hitap ettiği Tayyip Erdoğan, hep yolunda yürüdüğü Ali Bulaç gibi. 1999'da milletvekili olacakken son anda çelme yediği Refah Partisi'nden biraz küsük ayrılıp, Murat Bozlak'ın HADEP'ine başkan yardımcısı olarak transfer olup, sonra Saadet Partisi'ne yine danışman olarak dönebilmesi bu iyi ilişkiler sayesinde

olsa gerek. HADEP'de geçirdiği kısa dönemde erkek egemen bakış açısını yansıttı biçimi, kadın kurtuluşu için onca bedel ödemiş Kürt kadınlarınca hoş karşılanmamış olsa gerekir. Yirmi yıl boyunca kadınların ağırlığı olan hiçbir ortama girmemiş olan Metiner politikleşmiş, hem de onun gibi gelenekçi-sağcı olmayan Kürt kadınlarını, çalışma arkadaşı olarak görmekte epey zorlanmış olmalı. O günleri anlatırken halkın arasında rahat, partide gergin olduğunu vurguluyor. Eh bir İslamcı-demokrat için halkın değerleriyle buluşmak kolay olmalı. Halkın geleneksel değerlerini değiştirmeye çalışanların önüne dikilen bir demokrat olarak Metiner, iyi ki bugün HADEP'de değil diyor insan kitabı okuyunca.

Bulaç'ın izleyicisi

Metiner'in yazarlığı ek olarak yaptığı ana mesleği danışmanlık. Bu çok ilginç bir meslek. Halkla ilişkiler veya müşteri temsilciliğine benziyor ve onlar gibi içerik tarifinin yapılması zor. Ama belli bir marifet istediği kesin. Belki bu marifetle Metiner Nilüfer Göle, Mehmet Altan, Ali Bayramoğlu, Ömer Laçiner gibi isimlerle de hep yakın olmuş. Metiner, Belediye Başkanı Tayyip Erdoğan'a resmen danışmanlık yaparken, Ali Bulaç da başkanın dışarıdaki danışmanıymış. Ali Bulaç'ın 1985 sonrası kendine özgü bir güç haline gelen İslamcı kadın hareketine karşı yaptığı sert çıkış biz feministlerin ve birçok İslamcı kadının hatırlanır. Metiner kitabında ne Türk, ne Kürt, ne İslamcı olarak kadın hareketinden şu ya da bu biçimde hiç bahsetmemiş. Tabii demokratlık değişimi sınıf politikalarına karşı olduğu gibi cins politikalarına karşı da ilgisiz kılıyor insanları.. Ama kitabında kendini ve arkadaşlarını zamanında kadınların ellerini sıkmadıkları, bir kadınla birarada durmayı, kadın sesi duymayı günah addettikleri için çok eleştirmiş. Artık kadınlarla rahat rahat birarada durabilmesi liberalleşmesinin bir sonucu sanki. Metiner evlendiğinde başı açık olan eşinin başını örtürmüştü. Buna çok pişman. Fatih Üniversitesi'ne gidecek kadar büyüyen kızını ise isteğinde serbest bırakmış. Kızı inancı gereği başını örtüyormuş. Bu da bize aradan geçen yirmi yılın İslamcılar açısından kazanımlarını gösteriyor. Ama Metiner artık oralarda değil.

Onun derdi demokrat olmak. Hal böyle olunca inançlı bir demokrat-liberal olarak kendini soktuğu laik ortamların olanaklarından doya yararlanıyor. Tabii kızına ne münasebet örtünüyorsun diye itiraz etmiyor. Evde itaatkâr eş-aile düzeni içinde dışarıda laik düzen içinde bir hayat süren bu erkek tipi hayli tanıdık değil mi?

Dönek mi, maço mu?

Metiner'e yapılan döneklik eleştirisi bence doğru değil. Nasıl ki kitabın önsözünü yazan ve Metiner'e bu dönemde kol kanat veren Hasan Cemal hiçbir zaman Marksist Leninist bir devrimci olmadıysa benim anladığım Metiner de devrimci bir İslamcı olmamış. Yani toplum altüst olsun ayaklar baş olsun diye hırslanmamış hiç. Hep ilişkiler kurmuş hep ilişkilerini değiştirmiş. Erkeklere özgü egemen konumundan hiç rahatsız olmamış, bunun nimetlerinden yararlanmış. Ülke ülke şehir şehir gezip konuşmalar yapmış. Bugün önemli mevkilerde olan veya bir zamanlar önemli olan insanlar tanımış. Birçok yazı yazmış. Yani hep kendini ifade etme imkanı bulmuş. Bu kitapta eski dava arkadaşlarıyla ilgili olarak bugüne kadar bahsetmediği bazı şeyleri deşifre etmeye karar vermiş. Nitekim geçen hafta bir çok önemli köşe yazarı bu kitaba duydukları olumlu ilgiden bahsetti. Yazarın dediği gibi yaptığı şey deşifrasyon sadece.

Kitabı çıkar çıkmaz Sefa Kaplan Hürriyet'te kendisiyle bir röportaj yapmıştı... Bir soru da özetlersem " maço musunuz ?" diyeydi. Cevap: " Ben kendimi maço gibi sınırlayıcı bir kategori içinde görmek istemem. Ben kadını kendi eşiti olarak gören bir İslamcı demokrat anlayışa sahibim. Evimi ve çocuklarımı çokça ihmal ettiğim doğrudur. Dünyayı kurtarma sevdasında olan tüm dava adamlarının en belirgin özelliğidir bu." Anlattığı kadınıyla Metiner dava adamlığını riskli bir adanmışlık olarak yaşamamış ama bu arada evini hep ihmal etmiş. Karısı bundan hiç şikâyetçi olmamış. Keşke karısı da bir kitap yazsa. Bu değişen evrilen adamın paralelinde geçen hayatını anlatsa ve hatta Metiner' i tanıyan başka kadınlar da yazsa. Deşifrasyon her zaman kadın hareketinin ihtiyaç duyduğu bir şeydir. Ne dersiniz yazsalar iyi olmaz mı?

devrimci feminizm üzerine

tuğba benli özenç'e, bu tartışmaya yaptığı katkıdan dolayı teşekkür etmek istiyorum. yazısı, birikimi, yetkinliği, dilinin zenginliği bana ümit verdi. tartışmayı biraz daha ilerletebilir ve kalabalıklaştırabiliriz ümidiyle yazdıklarında katılmadığım birkaç noktaya değineceğim.

tuğba'nın söz ettiği le guinn'in kitabını okumadım. o yüzden alıntıladığı kısım ile ilgili itirazımı yazma konusunda biraz endişeliyim. ama en nihayetinde şurada biz bize tartışıyoruz diye düşünerek ve eğer yanlış anladıysam onun ve le guinn'in beni bağışlamalarını dileyerek yazacağım. ancak önce, o alıntıyı tekrarlamak istiyorum.

"Her şeyi hikâye değiştiriyor. Benim insan olduğumu benden gizleyen şey hikâyeydi, mamut avcılarının anlattığı, vurmaya, sokmaya, tecavüz etmeye, öldürmeye dair, Kahraman'a dair hikâye.." ("çuval kuramı ve kurgu"dan) anlatının, söylemin "esas" ve belirleyici olduğu yönündeki post-modern "söylem" in içinde gibi geldi bana bu yazılan. bence, esas olanın maddi gerçeklik olduğunu savunan maddeci düşünce içinde görüyorum kendimi. tam aksine, gerçeklik "hikâye"yi örer. erkeklerin egemen olduğu dünya, ister "tarih", ister "edebiyat", isterse "bilim" olsun, anlatılan'ı belirler. böyle yaşadığımız için böyle "hikâye ediyoruz". ancak "söylem" in de, hikâyenin de maddi bir güç olduğunu reddetmiyorum ve kendi tarihimizi, kendi hikâyemizi yazmanın çok önemli bir mücadele alanı olduğunu görmüyorum. ama bu ikisi biraz farklı şeyler. hemen buna bağlı olarak kapitalizme karşı mücadeleyle feminizmin bağlantısına dair birkaç şey daha söylemek istiyorum. benim tanımladığım devrimci feminizm, aynı zamanda maddeci feminizmin ve radikal feminizmin kollarıdır. bu iki akım içinde de tanımlanabilir. maddeci bakış açısıyla, diğer radikal feministlerden, örneğin amerikan radikal feminizmi diye anabileceğimiz, çizgisinden ayrılır. yine

maddeci feminist olan sosyalist feministlerle ayırım noktalarından en önemlisine geçen yazı değinmiştim. tuğba, bu kısım ile ilgili olarak, "Devrimci feminizmin kapitalizmle mücadeleyi gerekli gördükleri halde, nasıl olup da işçi sınıfı hareketinin bunu gerçekleştirebileceği gibi sabit ve gerçekleşmesi çok zor bir kurtuluşa bel bağlar (hele bu ülkede) Anlamak zor. Çünkü kapitalist üretim sürecinin öngörülemezleri, yenilikçi bir muhalif dile ve geliştirilen kuramlara ihtilaç duymaktadır," diyor.

devrimci feminizm, kapitalizme karşı mücadeleyi kendi gündeminin bir parçası olarak görmez. kapitalizmin ve patriyarkanın birlikte varolan ama birbirinden bağımsız iki sistem olduğunu ve ikisine karşı ayrı ayrı mücadele edilmesi gerektiğini öngörür. işin bu kısmını daha önce de yazdım.

bu bakış açısıyla, kapitalizme karşı mücadelenin kimin tarafından ve nasıl yürütüleceği ilk bakışta feminizmin gündemi değilmiş gibi görünüyor. bir yandan da şöyle bir gerçeklik var; kapitalizmin temel çelişkisi, emeğini ücret karşılığı satmaktan başka geçinme şansı olmayan işçi sınıfıyla üretim araçlarını elinde bulunduran burjuvazi arasında olmasına rağmen ara sınıf ve katmanlar var ve bu insanlar ciddi bir nüfus oluşturuyorlar. oysa patriyarka böyle değil.

boğaz tokluğuna çalışmak zorunda olan kadınlarla onların emeğine el koyan erkekler var. eşcinselleri, travesti ve transeksüellerin konumları biraz farklı olabilir ama patriyarkal sınıflar hepî topu bu kadar; kadınlar ve erkekler. o yüzden bizim açımızdan durum çok net. kadınlar erkekler tarafından sömürülür ve buna karşı mücadele ederler. ama kapitalizm bu kadar net görünmüyor ilk bakışta.

açıkçası, bir düşünceye sabit denilmesini gerektiren hasletlerin aynı zamanda kararlılık olarak da tanımlanabileceğini düşünüyorum. işçi sınıfının kapitalizm karşıtı mücadeledeki rolünün bu ülkede neden farklı olduğunu bilemiyorum. bana bu konular evrensel gibi geliyor. öte yandan muhalif dilin yenilenmesi hatta kuramların geliştirilmesi muhaliflerin temel gerçeklerinin değişmesi anlamına gelmeyebilir. kapitalist mücadelede işçi sınıfının rolünün önemsizleştiği, yenilenme ihtiyacından daha sağlam kanıtlarla desteklenmeli bence. demin de dediğim gibi bu tartışma ilk bakışta feminizmin gündeminden uzakmış gibi görünüyor. ancak bunun hem kuramsal, hem de tarihsel iki farklı bağlamda önemi var. kuramsal olanı şu; eğer burjuvazinin egemenliğine karşı mücadele, onun sömürdüğü işçi sınıfından başka birileri tarafından da yürütülebiliyorsa, eğer maddi çelişki, maddi

sömürme, ezme ilişkisi belirleyici değilse, aynı şey patriyarka için neden söz konusu olmasın? bu durumda hareketimize kimleri almamız gerektiğini tahmin edebiliyorsunuz değil mi? ikincisi şu, son zamanlarda, işçi sınıfının tarihsel rolünün kalmadığını öne süren kuramlar başka şeylerden de bahsediyorlar. kapitalizme karşı mücadele eden yeni toplumsal hareketlerden... kim bunlar, biliyorsunuz tabii. çevreciler, anarşistler diye başlayan sıralama, hoop, bizi de içeriveriyor ve feminizmi, kapitalizme karşı mücadele olarak tanımlıyor. e, peki patriyarkaya karşı kim mücadele edecek? yok ki öyle bir şey. kadınların ezilmesinden sorumlu olan sistem kapitalizm.

devrimci feminizmin en önemli taşlarından biri olan ve 1970'lerde yazılan "baş düşman" tam da bu iddiayla hesaplaşır. bizler türkiye'de, aynı fikirlerle 1980'lerde epey uğraştık. şimdi aynı fikrin yeni bir versiyonuyla karşı karşıyayız. bu tartışmanın bizim açımızdan önemi burada bence.

son değinmek istediğim nokta annelik ve ev kadınlığının tercih edilmesiyle ilgili. tuğba'nın, annelikle ilgili, "bu bizim gibi ülkelerde ifrada kaçan bir tercihtir hâlâ" derken ne kastettiğini tam olarak anlayamadım. annelik, özellikle ücretli çalışan kadınlar için çok zor bir iş ve kahramanca bir tercih olduğu söylenebilir. ama

çocuksuz kadınların üstüne kuma alınan, çocuk -hatta oğlan çocuk- doğurmayan kadınları kocalarının boşadığı ülkemizde anneliğin, kadınların kendi bedenleri üzerinde söz sahibi olmaları değil, en az evlenmek kadar ciddi bir dayatma olduğunu düşünüyorum.

çocukların bakımını destekleyen toplumsal önlemlerin kolaylaştırdığı hayatların -burada ve başka ülkelerde- kadınlarınkı olması bile bunun açık bir kanıtı bence. annelik, ancak annelik diye bir şey kalmadığı, zaman özgür bir tercih olabilecek bence. tuğba kadınların çalışma zorunluluğu olmaması durumundan bahsediyor. bununla tam olarak ne kastettiğini anlamıyorum. çalışmanın zorunlu olmadığı bir toplumdan mı bahsediyor? o dünyada şimdiki gibi, bir kadın ve bir erkekten oluşan aileler halinde yaşamak zorunda kalmayacağımızı ümit ediyorum. şimdiki hayatımızdan söz ediyorsa, özellikle bu ülkede, kadınlar (ücretli) çalışmak zorunda değil ki. ücretli çalışmak bir şans, ayrıcalık, tercih. kadınların hâlâ zorunlu olduğu tek şey ev kadınlığı. onu yaptıktan sonra istersen git (ücretli) çalış, para kazan. o yüzden, tuğba'nın, "evde, içerde, özel alanda kalmayı bizzat seçmiş kadınlar"dan bahsederken kimi kastettiğini anlamıyorum. aklıma tek gelen, meslek sahibi, isterse ücretli de çalışabilecek olan ama kocasının geliri evi geçindirmeye yettiği için dışarıda çalışmayıp annelik yapan ve bu tercihinden dolayı eğitilmiş, meslek sahibi çevresinde bir tür kınamayla karşılaşan kadınlar. böyle kadınların olduğunu biliyorum ancak gerçekten çok küçük bir azınlık oldukları gibi, bu tercihleri bir süre sonra bir zorunluluğa dönüşür çünkü belirli bir yaşı geçtikten sonra isteseler de iş bulamaz hale gelirler. iş ilanlarına şöyle bir bakın, otuz yaşını geçmiş, iş deneyimi olmayan kadınlar için uygun bir şey görebiliyor musunuz?

Tuba Gümüş ikinci kez kaçırıldı

yeteler artık!

Pazartesi okurları Tuba Gümüş'ün polisler tarafından kaçırılışını Haziran sayımızda okumuşlardı. Sevgili Tuba Gümüş, geçtiğimiz Ekim ayında ikinci kez sokak ortasında, güpegündüz devletin kolluk güçleri tarafından zorla polis minibüsüne bindirildi. Sosyalist Partisi (ESP) üyesi Tuba Gümüş 20 Ekim tarihinde önceki kaçırılması ile ilgili olarak kendisiyle röportaj yapmak isteyen iki Alman gazeteciyle görüşükten hemen sonra polislerin takibine maruz kaldı. Görüşme esnasında da Alman gazetecileri ve Tuba Gümüş'ü takip eden polisler, görüşme sonrasında Gümüş'ü ikinci kez kaçırıldılar.

Röportaj sonrası önce Kadıköy'de kimlik kontrolü yapılmak istenen Gümüş'ün polisler karşısında çıkıp direnmesi ve bağırması üzerine sivil polisler halkın tepkisiyle karşılaştı. Ardından evine gitmek için bindiği

9 Haziran tarihinde kar maskeli üç polis tarafından kaçırılan Ezilenlerin Sosyalist Platformu(ESP) üyesi Tuba Gümüş, 20 Ekim günü ikinci kez polisler tarafından kaçırılıp, işkenceye maruz kaldı.

minibüs Göztepe Köprüsü'nde "bombacı var" denilerek durdurulan Tuba Gümüş, biri kadın, kar maskeli yaklaşık dört beş kişinin içinde bulunduğu başka bir minibüse bindirilip, gözleri bağlanarak burada iki saat boyunca dayığa, cinsel tacize, hakarete ve psikolojik işkenceye maruz kaldı. Yaklaşık iki saat sonra Gebze merkezinde araçtan atılan Tuba Gümüş burada hastaneye kaldırıldı. Bu ikinci kaçırma eylemi, daha önce de belirttiğimiz Tuba Gümüş'ün başına geleceklerden polis sorumludur kaygımızı doğrularken, öte yandan Gümüş kimliği üzerinde devrimcilere ve devrimci kadınlara karşı devletin

sistemik işkencesinin her yönden artarak devam ettiğinin de delilidir. Olay üzerine Emekçi Kadınlar Birliği (EKB) yaptığı yazılı bir açıklamayla Tuba Gümüş'ün kaçırılmasını protesto etti

karetemi ogrenicez şimdi?!

Her şey üniversiteden bir e-mail almamla başladı. Üniversitede kadınlar için tecavüze karşı kendini savunma dersi verilecekti. Bana bir şey olmaz, diye ciyaklamama rağmen, bizimkinin yalvarmaları ve Taylandlı arkadaşımın da gelmek istemesi üzerine iki feminist sınıfa kayıt olduk. Üstelik Türkiye'de böyle bir fırsatım olmayacağını da fark ettim (olay bir Amerikan üniversitesinde geçiyor).

Hocamız genç ve minik bir kadındı. İtiraf ediyorum, "Bu mu öğretecek bize kendimizi savunmayı?" diye aklımdan geçirmediğim değil, ama kadın ilk derste kendisiyle dalga geçen bir erkek arkadaşının burnunu kırdığını anlatınca (adam kadının kolunu bükmüş ve becerebiliyorsan kurtul, demiş, yani kaşınmış), bu dersin çok işime yarayabileceğini anladım. dört hafta boyunca her Pazartesi akşamı saat 6'dan 9'a kadar erkek pataklamanın binbir yolunu öğrendik. İşte ayrıntılar...

"Kadınlar fiziksel olarak erkeklerden güçsüzdür", "kadınlar içten içe tecavüz edilmeyi ister", "sadece genç ve güzel kadınlar tecavüze uğrar", "sadece 'kuyruk sallayan' kadınlar tecavüze uğrar"... Bu saydıklarım tanıdık geldi sanırım. Sadece Türkiye'de değil, Amerika'da da yaygın bu tecavüz mitleri. Peki biz kadınlar ne yapabiliriz kendimizi korumak için? İşte birkaç örnek, sokakta yürürken cep telefonuyla konuşma hatasını yapmayın (dikkatinizi dağıtmış oluyorsunuz), her zaman etrafınızda olup bitenlerin farkında olarak yürüyün (uyumayın), arkanızda biri yürüyorsa sakın sakın arkanıza dönüp dikkatlice ve kendinize güvenerek adamın suratına bakın, adımlarınızı hızlandırmayın (adam kovalamıyorsa tabii). Erkek vücudunun hassas noktaları (malum bölgeden başka hassas noktaları da var neyse ki) ilk dersin diğer önemli konusuydu. Gözler, burun, çene, boğaz, kolun üst kısmı (hafifçe üst kol kemiğine yumruk atın, anlarsınız), mide

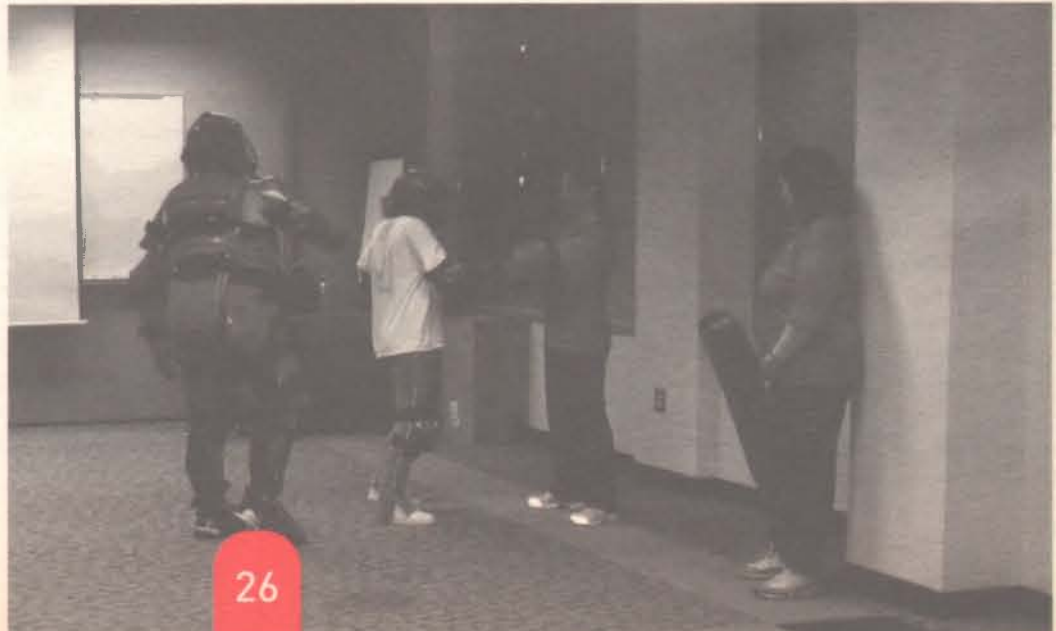
boşluğu, el parmakları, dizle ayak arasındaki bölge (ayakkabınızla oradaki deriyi sıyırdığınızı düşünün), ayakların üstü (hele bir de topuklu giyiyorsanız, adamın ayağını delebilirsiniz) ve tabii ki bacak arası (bacak arasında nereye tekme atarsanız atın saldırganı geri püskürtmeye yeter).

İlk ders, birkaç temel duruş hareketi öğrendikten ve kitaplarımızı aldıktan sonra (doğru okudunuz, bir de kitap yapmışlar bu ders için) evlerimize dağıldık. "Aman yaa, ben de bir şey sandım, o kadar da zor değilmiş," "Bana laf atan her erkeği benzetebilirim artık," "Şurada biri saldırsın da görsün gününü," gibi laflarla ilk hafta geçti. İkinci hafta tekme ve yumruk atma tekniklerini öğrendik. Hareketleri yaparken hocamız sürekli "Hayır!" diye bağırmanızı istiyordu, çünkü sesinizi kullandığınızda çok daha güçlü tekme ve yumruklar atıyorsunuz. Saldırı anında çığlık atmayın (filmlerdeki gibi), yakınlarda biri varsa bile çığlığı şakalaşma olarak algılayabilir. Her zaman kararlı bir şekilde bağırarak istemediğinizi belirtin. Saldırıya uğrarsanız ve yanınızda biber gazı, bıçak gibi aletler varsa kullanmadan önce iki kere düşünün, çünkü saldırgan aleti elinizden alıp size karşı kullanabilir. Ve unutmayın, ne olursa olsun kendinize güveninizi kaybetmeyin, korksanız bile. Bu durumdan kurtulabilirim, diye düşündüğünüz sürece kurtulma şansınız var. Vücudunuzda kullanabileceğiniz çeşit çeşit "silah" olduğunu hatırlayın. Örneğin, elleriniz

(yumruk), ayaklarınız, diziniz, kafanız (alın ya da kafanızın arkası) ve dirsekleriniz.

Saldırı anında dikkat edeceğimiz önemli bir nokta daha var: Filmlerde kadınların genelde erkekleri ısırdığını görürsünüz. Isırmak pek de iyi bir fikir değil aslında, çünkü kaçamazsanız adamı daha çok sinirlendirmiş olursunuz. Bu da kaçma şansınızı iyice azaltır. İkincisi adamda hastalık varsa (özellikle HIV/AIDS) size bulaşabilir.

Üçüncü derste hareketleri öğrenmeyi bitirdik ve hocamız bu zamana kadar ders verdiği en iyi sınıf olduğumuzu söyledi. Dördüncü hafta öğrendiklerimizi uygulama zamanıydı, ve dersin en korkunç bölümü. Üniversite polisinden dev gibi bir adam sınıfa geldi, baştan aşağı koruyucu bir giysi giydi (çünkü tecavüzcü rolü oynayacaktı). Ayrıca üç kadın hoca ve bir de kadın kameraman vardı. Biz de (yaklaşık on beş öğrenci) kafamıza, dirseklerimize, ellerimize ve dizlerimize koruyucu taktık. Amaç gerçekçi bir saldırı ortamı yaratmak ve öğrendiklerimizi uygulayabilmektir. Üç farklı senaryoda polis bize saldırdı (senaryolar gitgide zorlaştı tabii ki). İlk senaryoda biz yolda yürür gibi yaptık, polis de aniden bize saldırdı. bir dakikada hepimiz kaçmayı başardık, ama polis de bizi çok zorlamadı. Bir dakikada vücudum ne kadar adrenalin salgıladı bilmiyorum ama o bir dakikanın sonunda korkudan tir tir titriyordum. İkinci senaryoda biz ATM'den para çekiyor numarası yaparken adam bize arkadan saldırdı.

Adamın tek yaptığı fiziksel saldırı olduğunu sanmayın. Sürekli sözlü taciz uyguluyordu. "Hey fıstık, benim için para mı çekiyorsun?" gibi laflar durmaksızın polislin ağzından çıkıyordu. Adam beni tutup hoop diye havaya kaldırıncaya öyle bir çılgılık koyuverdim ki bütün üniversite duymuştur herhalde. Bir an korkudan kasıldım ve hiçbir şey yapamadım, ama sonra adamı haklayabilirsin, diye düşününce tepki vermeye başladım. Adam beni bırakmak zorunda kaldı. Tam bacak arasına öyle bir tekme yapıttırdım ki adam koruyucu elbise giymese kesin ölmüştü. İkinci senaryonun sonunda hocalar bizi sınıftan çıkardılar. Sıramız geldikçe içeriye girmeye başladık (ben üçüncüyüm). Son senaryo en gerçekçi ve zor olandı. Biz dışarıda beklerken içerideki kızın bağırmasını duyuyorduk. Bir an gerçekten tecavüze uğruyordum sandım. Benim sıram geldiğinde içeriye girdim. Hoca gözlerimi kapatmamı ve saldırıya uğrayana kadar açmamamı söyledi. Beni sınıfın içinde dolaştırmaya başladı. Durduktan sonra etrafımda bangır bangır sesler duymaya başladım, birileri duvarlara falan vuruyordu (dikkatimizi dağıtıp, saldırının beklenmedik bir anda olması için yapıyorlardı). Bir ara birileri enseme bile üfledi. Ve bir anda adam bana saldırdı, ne kadar tekme yumruk attıysam nafile,

adam her durumda saldırıyordu. Bir ara sırt üstü yere düştüm (sırtımdaki morluk bir haftada ancak geçti), ama tekmeyle devam ettim. Ve 3-4 dakikanın sonunda kaçmayı başardım. Nefesimin normale dönmesi en az 15 dakika almıştır. Titremem ne zaman geçti, geçti mi bilemiyorum, çünkü şu anda bu yazıyı yazarken bile titriyorum. Öyle sinirlenmişim ki senaryo bittiğinde adama dönüp "Senden nefret ediyorum," dedim. O gün sınıftaki herkes tecavüz edilmeden kurtulmayı başardı, ve hocadan öğrendik ki polis normalde kimseyi bu kadar zorlamamış ama biz çok iyi olduğumuz için pratik yapalım diye çok üstümüze gelmiş. Gerçekte olsa bir iki tekmeyle kurtulurmuşuz. Sonra televizyonda kendimizi izledik. Polis, "Umarım hiçbiriniz öğrendiklerinizi kullanmak zorunda kalmazsınız," dedi. Ve böylece ders bitti. O gece rüyamda sabaha kadar erkekleri pataklamaya çalıştığımı söylememe gerek yok sanırım.

İşin en sinir bozucu yanı, adamın biri bir gün bize tecavüz edebilir, diye (böyle bir olasılık bütün kadınlar için var), bu dersleri almak ve o korkuyu yaşamak zorunda kalmamız. Şimdi kendime daha çok güveniyorum ve bana asla olmaz diye bir

yanılığa kapılmıyorum. Ama içten içe de bunları yaşadığım için nefret ediyorum erkeklerden. Tecavüze uğrayan biziz, uğramayalım diye çabalayan biziz, korkuyu yaşayan biziz, tecavüze uğrayıp suçlanan yine biziz (giymeseydin o eteği, adamın evine gitmeseydin, gece sokağa çıkmasaydın, evinde otursaydın, içki içmeseydin, adamlar evlenmeseydin vesaire); tecavüz edip sokaklarda cirit atansa erkekler. Tecavüze uğramamak için hayatımızı kısıtlamak zorunda bırakılmamız, tecavüzün kadınları kontrol etmek için kullanıldığının bir göstergesi. Bu zihniyeti ve kontrol sistemini (patriyarka) değiştirmediklerimiz sürece erkekler tecavüz etmeye, kadınlar suçlanmaya devam edecek. Yoksa tecavüze uğramamak için hepimiz karate mi öğrenmek zorundayız?

kitap

Gülfer Akkaya

kontrol sistemini (patriyarka) ertelenen ve itelenen geçmişin gizlenen farkındalığı

SEN gülerken

Bir zamanlar devrimcilik yapmış ve daha sonra kadın sorunlarıyla ilgilenmiş bir kadının, başka kadınların yaşadıklarından kendine yönelerek geçmişiyle hesaplaşmasını okumaya ne dersiniz?

Unutmanın en zor yanı, unutmak isterken unutamamak olsa gerek. Hafızamızın tozlu sandıklarına atıp kimi kötü hatıraları, üzerlerine başka anıları doldursak da boşunadır. Unutamayız. Unutma çabası içinde debelenirken daha çok kanayan beynimiz bize ya ölümü, ya da yeniden yaşam olanağını sunar. Böylece unutmanın asıl koşulunun hatırlamak olduğunu fark ederiz. Unutma çabasının kaçamak yollarına, hatırlamanın inatçı, direngen duruşu engel olunca çaresizce dolaşmak zorunda kalırız yüzleşmenin acılı labirentlerinde. Yüzleşmek, hatırlamanın da ötesinde bir durumdur çünkü. Bilincimizde parça parça asılı duran berbat anıları yerlerine yerleştirip, bunlardan yeni bir bilinç oluşturmak, bizzat yaşananların kendisi kadar zor ve can yakıcı değilse nedir? Üç kuşak kadının hayatını zindana çeviren bir erkeğin –Seyfettin Efendi– ki aynı zamanda küçük yaşlarda iki kız çocuğunu daha bu listeye ekleyebiliriz, nedeni olduğu sırrın sadece üçüncü kuşaktan Hülya

tarafından çözülmesini anlatan Sen Gülerken adlı kitap, bizlere aile içi cinsel şiddetin kuşaklar boyunca nasıl gizlendiğini de anlatması bakımından okunmaya değer. Aile içi cinsel şiddet yani enest, evdeki küçük çocuğa dışardan, tanımadığı bir erkek tarafından uygulanmıyor. Bizzat evin içinde her an yan yana olduğu, itiraz edemediği, sözünden çıkamadığı erkek akrabası tarafından uygulanıyor. Bu durum evdeki diğer kadınlar tarafından biliniyor fakat, özenle gizleniyor. Bundan dolayı Hülya'nın gizi çözmeye çalışırken çarptığı en sert duvar annesi oluyor. Bu konuda annesi konuşmadığı gibi, evde sırı bilen herkese de konuşma yasağı koymuş. Ancak ölüm döşegine yatmış bir kadın sonunda konuşacaktır. Bu kadın Hülya'nın anneannesi yani Seyfettin Efendi'nin karısıdır. Böylece Hülya'nın kafasında bir türlü tamamlanamayan resmin son parçasını anneannesinin anlattıkları tamamlayacaktır. Tamamlanan resimde parçalanmış Hülya'nın kendisi olacaktır. Nihayet

Hülya sorgulamaya, oradan çözüme neden olan Havva arayışından kendisine ulaşır. Ortaya çıkan gerçek tahmin ettiğinden acıdır. Kısaca söylemek gerekirse, Ayşe Özmen Sen Gülerken adlı romanında korunmasız küçük çocuklara aile içinde uygulan cinsel şiddetten, bu cinsel şiddetin yaşamları boyunca kurbanlarını nasıl etkilediğinden ve ailenin diğer bireylerinin bu şiddeti nasıl sır haline getirip ev içindeki tecavüzcüleri koruyup, kolladıklarından bahsediyor. Enesti konu edinip yazmak, bahsetmenin de ötesinde bir eylemdir. Eneste karşı bir duruştur. Taraf olmaktır. Yüzyıllardır susulan, üstü kasten ve itinayla örtülmeye çalışılan bir konuyu –güvenliğimizin olmazsa olmazı olan erkek akrabalarımız kandırmacasını– açığa çıkartmaktır. Yazar Ayşe Özmen romandaki kahramanının aile içindeki sırrı bozmasının ötesinde bir şey yapıyor bu kitabı yazarak. O, ülkemizdeki ve dünyadaki özenle gizlenen bu büyük sırrı açığa çıkartıyor.

Sen Gülerken, Ayşe Özmen, Metis Yayınları

TCK garantili cinsiyetçi erkek cumhuriyetinde üretilen gözü dönmüş erkek modelleri

imparatorcükler

İmparator İbrahim Tatlıses, İmparator yaltakçısı kalemşorlar ve kadın düşmanlığına ant içmiş adamlar olarak tüm hayatlarımızı erkek ideolojisiyle çevrelemişler, toplu beyin ve bilinç ölümlerine, yaşam zehirlenmelerine neden oluyorlar. Yine, namus bahaneli aile içi şiddet cengaveri, eli kanlı caniler de TCK garantili namus cinayeti eylemlerine ara vermeden devam ediyorlar.

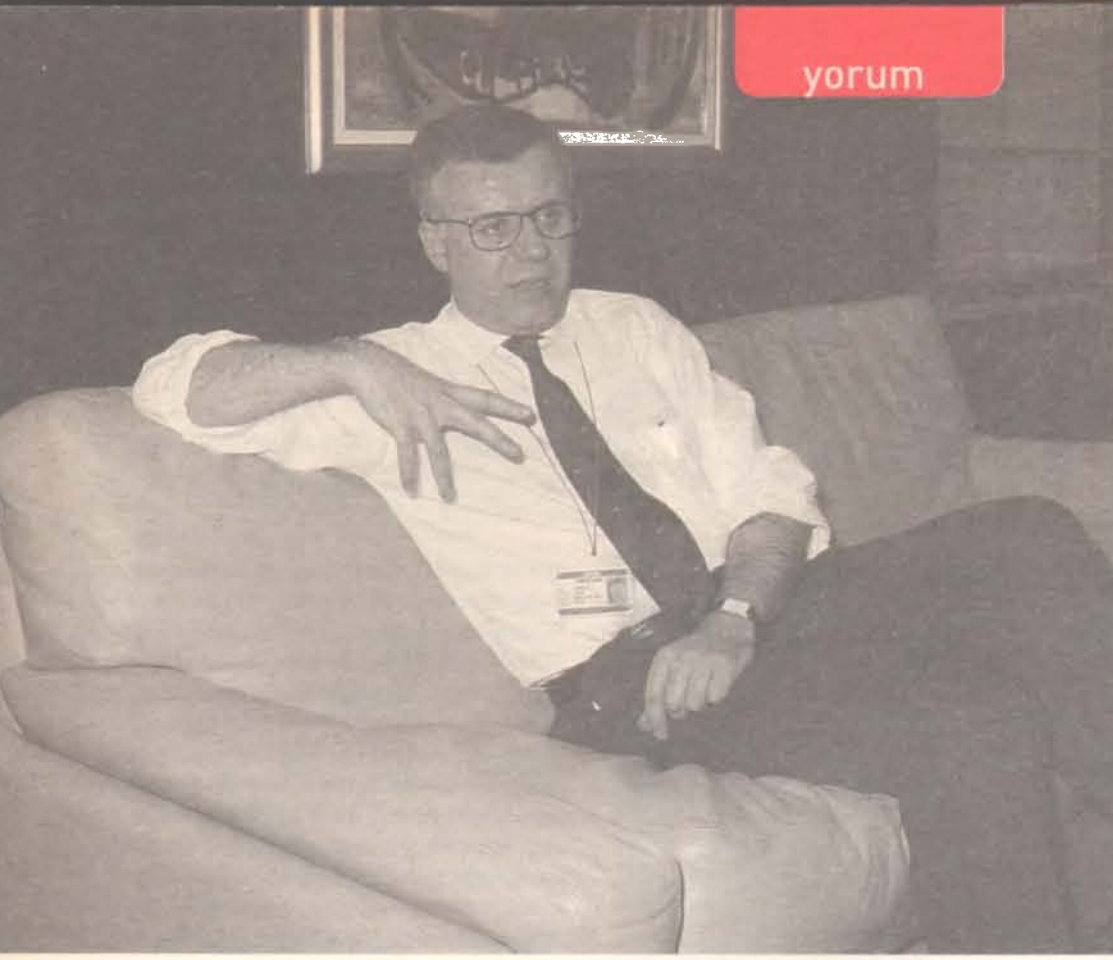
Hatırlarsınız elbet, bir adam vardı bu ülkede. Ben henüz genceciktim ve bu adam bakan mıydı neydi, flört fahişeliktir demişti. Elbette flört eden taraflardan sadece biri için söylenmişti bu söz. Kadınlar tarafı için. Sonra bir başka adam aynı filmde rol aldığı kadına mesajlar yollayıp tacizde bulunmuş, iş ortaya çıkınca da "onu rolüne motive etmek istemiştin" diye kestirip atmıştı. Başka bir zaman onca parayla satın alınan bir futbolcu, sahada rakiplerine ve seyircilere dönüp, elini donuna sokmuş, şov yapmıştı. Kuşkusuz, "hepinizi s.....im," diyordu siyahı oyuncu. Erkek seyircilere koymuştu bu davranış, muhakkak. Herkesi kızdırmıştı. O kadar kızdırmıştı ki oyuncunun futbol şirketi, yani takımı adamı yollamak zorunda kalmıştı. Söz hazır futbolculardan açılmışken oradan devam edeyim. Geçenlerde bir futbolcu karşı takımındaki başka bir futbolcunun kışına el atınca,

ellenen erkek çözülmüştü; "bize futbolun erkek oyunu olduğunu öğrettiler. Tekme yesem bu kadar kızmazdım," diye. Bana kalırsa elleyen tam da erkekçe oynamış, erkek oyunu olan futbolu. Ancak ellenen neden böyle kızgındı dersiniz?

Adam haklı. Kıcı ellenen mağdur, bu davranışın oynadığı oyuna değil, kişiliğine karşı olduğunu biliyor. Ama gözden kaçırdığı asıl husus ise şu. Erkeklik tam da bu değil mi? Erkeklik denen o meret sadece kadınları, çocukları, 'dönmeleri' değil, özünden dönmeyen 'mertleri' de böyle hiçleştirir işte. Tıpkı erkek futbolcu mağdurumuzun hissettiği gibi kişiyi aşağılar. Malum erkekliğin dini, imanı yok.

En pek erkek dünyası, yani futbol sahalarından ayrılıp, hafızamızı tazeleme işlemine başka yerden devam edelim isterseniz. Vakitlerden neydi tam hatırlayamıyorum ancak, bu ülkede

en çok ezilip sömürülen Anadolu kadınlarının (ki bir gıdım Trakya'yı saymazsak tüm Türkiye Anadolu değilse nedir diye sormak isterim "Anadolu kadını" yaltakçı ve bölücülerine) coğrafyası olan kısır başlı 'Küçük Asya'nın vicdansız bağrından okullara fırlamış, hukuk eğitimi almış, bu hukukla erkekleri yüceltip, Anadolu'daki tüm kadınların canına okumuş erkek hukukçular değil miydi fahişeye tecavüzü suç saymayanlar. Ve aslında her kadını potansiyel fahişe görenler. Ardından herhangi bir tecavüz davasında, kibar şekliyle yazarsak, vajinaya penisin kaç cm girdiği hesabına tutuşanlar... Tecavüzde rıza arayanlar... Üretimde en verimli ürünü kazma erkek olan canım Anadolu'da, bu kanunların açıkları (ki açık maçık değil bizzat bilerek hazırlanmış yasalar bunlar) yüzünden yıllardır gencecik kadın bedenleri erkekliğe kurban edilmiyor

mu?

Oy deposuna dönüşmüş rahimler ve kadını ehlileştirme yöntemi diye düşünülen kürtaçı yasaklama çabaları ara ara hortlamıyor mu erkek milletinin erkek vekillerinden geçilmeyen erkek meclisinde?

Eğer İbrahim Tatlıses olayını magazin ötesi anlamak istiyorsak yukarıdaki hatırlamalara ihtiyacımız olacağını düşündüm. Çünkü Tatlıses olayı bir tek Tatlıses olayı olmanın da ötesinde, bu topraklarda salına salına dolaşan kabadayı, zorba erkekliğin tahakkümüdür.

basının nar ve nur taneleri

Asena ve İbrahim Tatlıses olayını ben televizyondan falan değil, 'Türkiye Türklerindir' şiarlı ırkçı Hürriyet gazetesinden öğrendim. Serde televizyona karşı ilgisizlik var, neylersiniz. Üstelik eskinin sözde solcusu, yeninin sıkı sağcısı, Amerikancısı Ertuğrul Özkök'ün yazı başlığı bir hayli ilginçti: "Dansöz diye mi susuyorsunuz". Güm!

Tam da muhafazakar, sağcı erkeğin atacağı bir başlık. Burada dansöz kelimesi öyle kapsamlı kullanılmış ki... Yazarın niyeti kötü niyet. Hemen seziliyor işte.

Yazı bir yandan aslında hiç de haz etmediği, bu topraklarda var olmasına tahammül edemediği feministler ve onların kurduğu kadın derneklerine vuruyor, büyük düşünür, erkek kimliğinden arınmış, yüce adamımız, baş köşe yazarımız tarafından. Öte yandan pis Kürt, maço, ülkenin Avrupa ve Amerika'ya karşı yüz karartan örneği İbo kısaltmalı İbrahim Tatlıses, namı diğer İmparator'a vuruyordu. Helalinden, köşe yazarlarının piri olarktan.

Memleketimin kadın sever, eşitlikçi, cinsiyet düşmanlığına düşman köşecileri elbette bununla sınırlı değil. Tatlıses'in Asena'ya yaptıkları en az Ertuğrul Özkök kadar aynı gazete yazarı, meslektaş (her bakımdan) Fatih Altaylı'yı da belli ki çok üzmüş, çok ama çok özmüş ve vicdan azabıyla kıvranan bu değerli cinsiyetçi, utanmaz, iflah olmaz yazarımız İbrahim

Tatlıses'in yaptıkları için "rezilliğin bini bir para" diye isyan edip soluğu Ertuğrul Özkök'ün odasında almış. 30 Ekim tarihli Hürriyet Gazetesindeki köşe yazısından aynen aktarıyorum:

"Abi sence İbrahim Tatlıses'e bu gazetede biraz fazla yer vermiyor muyuz: Bu hareketleri yapan adamın her gün Hürriyet'te sanatçı kimliği ile haber olması abes değil mi?" diye sordum. 'Haklısın yapmamak lazım. Arkadaşları uyaracağım,' dedi.

Nitekim konuşmamızın ardından 'İmparator Tatlıses' haberleri bir süreliğine azaldı ama sonra yine başladı. Biz bir türkücüyü imparator yaptık. Hatalarını görmezden geldik ve sürekli pohpohladık. O da sonunda kendini gerçekten imparator zannetmeye başladı." Tıpkı sizin gibi. Tıpkı diğer tüm erkekler gibi. Hadsiz, düzeysiz, kinlice...

Ancak düzeltmek isterim Tatlıses kendini imparator zannetmiyor, adam gerçekten imparator. Onun yaptıklarını diğer imparatorları saymazsak, kim yapsaydı hala dışarıda elini kolunu sallaya sallaya dolaşamazdı. Yarattığınız İmparatorunuz şimdi sizi de yutabilecek güce mi erişti de ondan rahatsız olmaya başladınız? Birkaç yıl evvel Tatlıses'in Almanya'da bir kadına tecavüzle suçlanıyor olması, Asena'ya ve tüm kadınlarına kötü davranmış olması belli ki Fatih Altaylı'yı çok üzmüş!

Ne gam!

aynası iştir kişinin, lafa bakılmaz

Fakat Altaylı'nın da samimiyetsizliğini, akıttığının timsah gözyaşları olduğunu biz zamanında Radyo D'deki programında sevgili Eren Keskin'e salladığı tecavüz tehdidinden biliyoruz. Ve o da kendisinin tüm imparatorca duruşuna, inanıp, güvendiği ulaşılmazlığına ve yaptığının yanına kar kalacağına inancına rağmen feministlerce aleme nasıl rezil ve deşifre edildiğini, konuşma yapmak için gittiği üniversite toplantılarında feminist kızlarca salondan nasıl tıptı tıptı kovulduğunu mahkemelerde nasıl süründüğünü

unutmamış olsa gerek.

Unutmamış ki İbrahim Tatlıses'in maçoluğundan, kadın düşmanı tavırlarından kendisinin de payı olduğunun kabul ediyor. Çünkü bu erkeklik denen rezilliği hepsi beraber, ortaklaşa yaşatıp, büyütüyorlar. İbrahim Tatlıses bir yandan, bunlar diğer yandan, kadın düşmanlığına ant içmiş erler olarak tüm hayatımızı erkek ideolojisiyle çevrelemiş, toplu beyin ve bilinç ölümüne, yaşam zehirlemelerine neden oluyolar. Hala namus bahaneli aile içi şiddet cengaverleri eli kanlı caniler de TCK (Türk Ceza Kanunu) garantili namus cinayetlerine ara vermeden eylemlerine devam ediyorlar. Hürriyet Gazetesinin kadın hürriyetine, ezilen ve sömürülen tüm uluslardan, sınıflardan insanların hürriyetine nasıl baktığı aşikârken, kim bu üst sınıf kaleşoru, kadın düşmanı amerikancı erkekler derneği demirbaşlarının iyi niyetli olduğuna inanır ki?

olmaz dedim anlasana

Toplumumuz Asena- Tatlıses olayından itibaren ikiye bölünmüş durumda. Asena'ya inananlar ve bunun İbrahim Tatlıses'in çıkan kaseti için reklam olduğunu iddia edenler. Ve herkesin ruhunu bir Komiser Kolomboluktur sarmış. Asena yeni bir adam mı buldu? Basın açıklamasını yaparken beraberinde gelen korumaların parasını nereden karşılıyor? Şimdi neden ağlıyor, başında bilmiyor muydu bu adamın ne mal olduğunu falan tarzı derin polisiye sorular.

Öte yandan kendisine evet diyen tüm kadınları her koşulda elinin ve emrinin altında bulundurmak, kendinden başka bir erkeğe yar etmek istemeyen, onlardan kendine bir kadın çiftliği kurmak arzusuyla kıvranan yeni zamanın İmparator'u.

Adam istenilmemeyi yediremiyor kendine. Her şey kendisinde bitsin istiyor. Bundan dolayı salyalarını akita akita "ben bitti demeden hiçbir şey bitmez" gibi tehditkar sözleri kolayca sarf edebiliyor. Beraber olduğu kadını "o benim kedimdir" diye tanımlayan Tatlıses, Asena'ya sahip çıkan kadın derneklerine de satışmadan duramadı.. Şimdiye kadar nerde olduklarını sordu ve bacağından vurulduğu zamanı da anımsatarak Asena'ya hep kendisinin sahip çıktığını, ona kendisinin para verdiğini hatırlattı.

Oysa Asena, basından takip ettiğim kadarıyla, kimseden para falan istemiyor. Bu kadın serbestçe dans etmek istiyor. Hayatını kendisi kurmak istiyor. En çok da kendisine para veren İbrahim Tatlıses'in hayatından basıp gitmesini istiyor. Bunda anlaşılacak bir şey yok.

İbrahim Tatlıses aksine onu kendisine muhtaç bırakmak için elinden geleni ardına koymuyor. Ve şöhret, paralı Asena da bu ülkede tıpkı okuyamamış, ailesinden destek alamayan, herhangi bir kadının çaresizliğiyle kıvrandı durdu. Ölüyorum, yardım edin diye. Can güvenliğim tehlikede diye.

Bu topraklarda var olan erkekliğin gözünü kan bürümüş. Kimse bir diğerinin ne hissettiğini, ne istediğini düşünmek dahi istemiyor. Bu zorba adamlar ruhları ve bilinçaltlarındaki gözü dönmüş isteklerinden vazgeçmedikçe, aşağılık komplekslerini yenmedikçe ve erkekliklerinden kurtulmak için çabalamadıkça daha çok kadının hayatı alt üst olur ya da daha çok kadın

türban eğitim nikâh

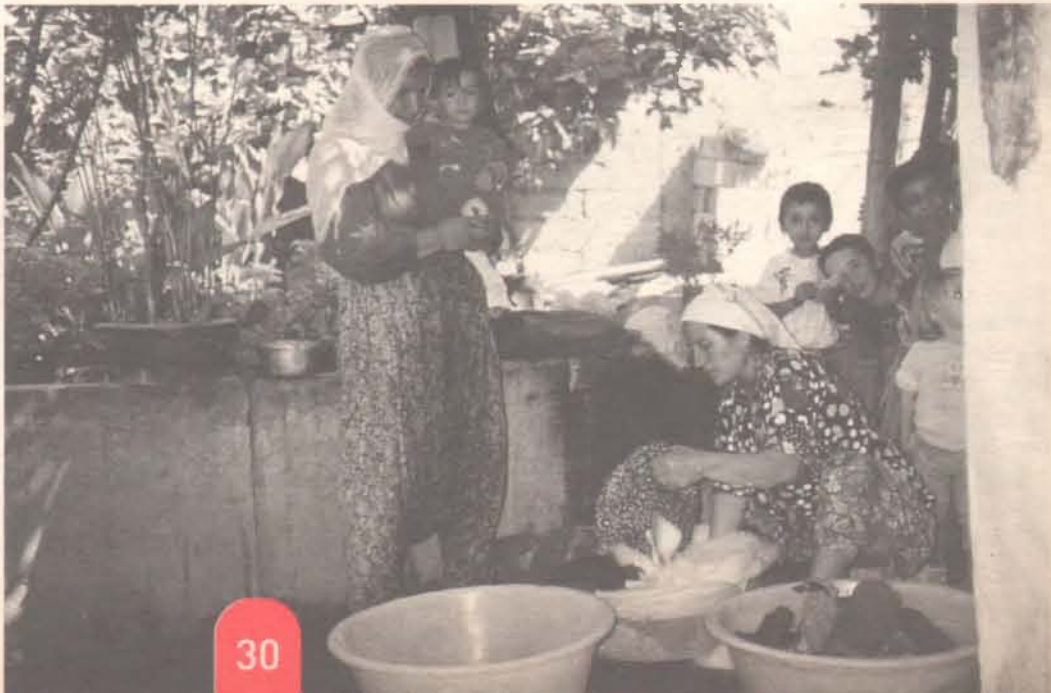

biliyorsunuz, artık kadınların sorunları dendiği zaman akla ilk olarak türban yasağının geldiği bir dönemden geçiyoruz. örtülü kadınlara getirilen kısıtlamaların esasen, genel olarak kadınlara yönelik kısıtlamaların bir parçası olduğunu, islamcılığın gelişmesini engellemek falan bir yana, tam aksine islamcılara siyaset yapabilecekleri bir tema sağlayarak örgütlenmelerini güçlendirdiğini düşünüyorum. ancak türkiye’de kadınların birincil sorunu örtünmeyle ilgili kısıtlamalar değil, kadınlara yönelik erkek şiddeti. ama bu tür bir gündem, her şeyi varolan siyaset çerçevesinde düşünmeye alışık olanların ilgisini çekmiyor. türban yasağıyla ilgili partiler arası çekişmeler, mgk’yla itişmeler (bence de itişilmesi gereken bir kurumdur ama o ayrı bir konu) falan varken, insan kendisinin de bir parçası olduğu erkekler topluluğunu suçlayacak şeylerle uğraşmak ister mi, memleket yönetimi gibi ulvi bir işe müdahale etmek varken aile içi sorunlar addedilen bir konuyla meşgul olabilir mi hiç? bu tavrı anlayışla karşılıyor ama yine de hatırlatmak istiyorum; türban yasağı yüzünden üniversiteyi bırakmak zorunda kalan, mesleğini yapamayan kadınların sayısından daha fazla sayıda kadın erkeklerin şiddetine maruz kalıyor; öldürülüyor, yaralanıyor, dayak yiyor, tacize ve tecavüze uğruyor. başından bu tür bir şey geçmemiş bir tane bile kadın yok. öte yandan yine azımsanmayacak sayıda kadın aile ve çevre baskısı yüzünden örtünmek zorunda kalıyor. bunların sayısının türban mağdurlarından az ya da çok olup olmadığını da bilemiyoruz. öte yandan, daha önce de defalarca yazdığım bir şeyi tekrar etmek istiyorum; örtünmek bir hak ve tercihtir. ama bir özgürlük olduğunu söylemek, ne siyasi, ne felsefi anlamda mümkün değil, cinsiyet ayrımını güçlendirdiğini, erkeklerin kadınlar üzerindeki

denetimini ifade ettiğini görmemek de zor. türban yasağının kaldırılmasının birkaç başka taleple desteklenmesi gerektiğini düşünüyorum. bunlardan birincisi çok geniş bir kadın kesimini ilgilendirmekte. bu da imam nikâhının resmen kabul edilmesidir. böylece erkeklerin istedikleri kadar kadınla, imam nikâhıyla evlenmeleri ve imam nikâhıyla evli kadınların yasal haklarından mahrum olmaları engellenecektir. bir başka talep imam-hatip liseleri’nin meslek lisesi statüsünde olmaları, kadınlar imam olamadığına göre bu okullara sadece erkeklerin alınması ve böylece çok daha az sayıda öğrenciye eğitim verecekleri için sayılarının azaltılmasıdır. nasıl ki, “ben hemşirelik yapmayı düşünmüyorum, zaten mümkün de değil ama hasta bakımını öğrenmek istiyorum,” dese bile, bir erkek öğrenci hemşirelik okullarına alınmamaktaysa imam hatip okullarına kız öğrenci alınmamalı. şu haliyle imam hatip liseleri gayri resmi dini

türban yasağı yüzünden üniversiteyi bırakmak zorunda kalan, mesleğini yapamayan kadınların sayısından daha fazla sayıda kadın erkeklerin şiddetine maruz kalıyor; öldürülüyor, yaralanıyor, dayak yiyor, tacize ve tecavüze uğruyor.

eğitim kurumu işlevi görüyor. belki tam olarak ifade edememişimdir diye vurgulamak istiyorum, din eğitimiyle dini eğitim farklı; din eğitimi ilahiyat fakülteleri’nde -ve yine gayri resmi bir biçimde kuran kursları vb. kurumlarda- veriliyor. ama temel eğitim tâbir edebileceğimiz ilköğretim ve lise eğitimi laik olmalı. din eğitimi de ibadethanelerde verilmeli; zaten imamlar da devlet memuru değil mi? (gerçi müslüman ve sünni olmayan vatandaşların, vergileriyle imamların maaşlarını ödemeleri de ayrı bir konu...) ayrıca, kız öğrencilerin eğitimden daha fazla faydalanmaları için önlemler alınmalı. üniversiteye giriş sınavlarında kız öğrencilere öncelik tanınmalı, her düzeyde öğrenimde, sadece kızların yararlanacağı burs programları hazırlanmalı, böylece kadınları eğitimden mahrum bırakan toplumsal kurallar, gelenekler ve adetler kompanse edilmeli. benzer önlemler işe alınma konusunda da konulmalı. şimdi biliyorsunuz, tam aksi söz konusu, örneğin geçtiğimiz günlerde dsi genel müdürü: veysel eroğlu’nun dsi bünyesinde görevlendirilecek inşaat mühendislerinin niçin erkek olması gerektiği konusunda yaptığı açıklama basında yer aldı. her işyerinde belirli miktarda kadın istihdam edilmesi zorunluluğu olmalı. benzer bir uygulama bedensel engelliler ve hükümlüler için var. (hatta geçtiğimiz günlerde pop star programının yapımcısı fatih aksoy, geçmişte cinayet işlemiş olan bayhan gürhan’ı savunmak amacıyla bu uygulamayı hatırlattı. sanırım, bayhan’ı da dmc bünyesinde hükümlü kotasından istihdam etmeyi planlıyorlar!) istihdamda kadınlara öncelik tanınması, ücretli çalışmaları konusunda karşılarına çıkartılan binbir engele rağmen, çok az da olsa önlerini açacaktır. bütün bunları savunmayanlar, türban yasağına karşı çıkarken kadınların kamusal

alandaki yer almalarını savunduklarını iddia ettiklerinde, çok özür diliyorum, samimiyetlerine inanmıyorum. savundukları yanlıştır demiyorum. ama zaten bazen, üzüm yemek maksadıyla girilmemiş bağlarda dövülen bağcılar, dayağı başka sebeplerle hak etmiş olurlar. bağcı dayak yemeyi hak etmiştir, dövenin de ellerine sağlık, ama o kadar.

nikâh meselesi üzerine

tkp'nin yayın organı olan komünist dergisi, geçtiğimiz günlerde zina tartışmasını ele almış. ele alıyorlar demem lafın gelişi. zina yasağı ya da zina kavramıyla ilgili görüşlerini öğrenemiyoruz tkp'lilerin bu sayıda. daha ziyade, akp'nin ab'ye üye olmak uğruna nasıl zina konusundaki hassasiyetlerinden vazgeçtiği, kısacası nasıl ikiyüzlü olduğuna ilişkin değerlendirmeler var. bir de islamcı basın bu konuda yazıp çizdikleri.

o arada yeni şafak yazarı ahmet taşdelen'den yaptıkları bir alıntıda benim adıma rastlamışlar. Bundan haberim tabii ki yoktu, meğer ahmet taşdelen benim gazetem.net'te çıkan bir yazımdan alıntı yapmış. komünistçiler söylediklerimi eleştirmeye bile gerek görmemişler; "feministin düşkünü böyle üşür kış günü" diye afili ve kafiyeli bir başlık atıp beni "teşhir etmişler". söz konusu yazı yanda. tkp'lilerin bana ithaf ettikleri kutu da... ben en son bölümü tam olarak anlamadım ama bu vesileyle birkaç şey söylemek istiyorum. birincisi, bütün insanlığı kurtarma iddiasındaki bir partinin, zina konusunda görüşünün olmaması, olmaz. ikincisi, sol bir parti zina konusundaki bütün bu yaygaranın biraz da kısa bir süre önce ortaya çıkan yolsuzlukları unutturmaya yönelik olduğuna değinir. neyse. ben asıl şu imam nikâhının resmileştirilmesi meselesine değinmek istiyorum.

ahmet taşgetiren haklı. "halkımız", bir kadını bir erkeğin emrine veren her türden düzenlemeyi, her türden nikâhı meşru görüyor. bu nikâhın, kadına bu hizmetleri karşılığında belirli haklar sağlayan resmi nikâh olmaması "halkımız"ı fazla ilgilendirmiyor. benim de ilgimi işin bu yanı çekiyor. ahmet tağetiren'in yanlışı bildiği ya da bilerek çarpıttığı bir husus var. Babanın, çocuğun kendisinin olduğunu kabul etmesi halinde evlilik dışı dünyaya gelen çocukların nüfusa kaydedilmeleriyle ilgili bir sorun yok. nüfus kağıdınıza bakın, anne ve babanızın evli olduğuna ilişkin bir ibare var mı, yok. bir nüfus kağıdının sahibinin anne ve babasının evli olup olmadığını sırf nüfus kağıdına bakarak anlamak mümkün değil. bir erkek, noterden bir kağıt getirmek suretiyle evli olmadığı bir kadının doğurduğu çocuğa kendi soyadını verebiliyor. baba hanesine de tabiatıyla onun adı yazılıyor. bir çocuğun babalığını üstlenen bir erkek yoksa, çocuğa annenin soyadı veriliyor ve baba adı hanesine annenin bildirdiği ad yazılıyor. çünkü mesele baba adında değil, mirasta. yani imam nikâhı atında doğan nesebi belirsiz addedilen çocuklar falan yok. en azından uzun bir süredir, mesela 15 yıl.

evlilik, bir kadını bir erkeğin emrine veren kurumdur. başka da bir şey değildir ve evliliğin iyisinin kötüsünün olmadığını bilmek için feminist olmaya gerek yoktur, engels okumak yeter. ama tkp'nin programında evliliğin

yasaklanmasından, evlilik dışı ilişkinin teşvikinden falan bahsedilmemekte. hatta sevgi temelinde evlilik gibi bazı ifadeler de var tkp programında. meseleyi kadınların eviçindeki emeğiyle değil miras meselesiyle bağlantılı ele alıyorlar. çoğu sol parti gibi. oysa üretim araçlarının özel mülkiyetinin ortadan kalkması özel mülkiyetin ve dolayısıyla mirasın tamamen ortadan kalkması anlamına gelmez. (örneğin benim sevdiğim bir çift küpem var ve bunu kızıma miras bırakmak isteyebilirim. ya da sosyalizmde de insanın mülkiyetinde bir ev olabilir... gibi.) öte yandan insanlar evleniyor, aralarındaki ilişkiyi bir biçimde resmileştirmek istiyorlar çünkü meşru sayılan bu. yani olayın çocukların nesebiyle doğrudan bir ilişkisi yok. hele şu dna testleri çağında.

bir evliliğin dini bir kurum aracılığıyla mı, yoksa "laik devlet" aracılığıyla mı resmileştirildiği bizim açımızdan çok fazla bir önem taşımamakta. dini nikâh bugün erkeğe resmi nikâha göre daha fazla hak tanımakta ama bu konjonktürel bir durum.

ancak imam nikâhının, kilise nikâhından da, belediye nikâhından da büyük farkı var. bunlardan birincisi, imam nikâhının, resmi nikâhın evli kadına sağladığı hakları sağlamaması. (evli kadının mecburiyetleri yasalardan daha güçlü olan toplumsal baskı ve geleneklerle belirlendiği için o açıdan imam nikâhıyla resmi nikâh fazla fark etmemekte.) ikincisi en az bunun kadar önemli. imam nikâhının, erkeklerin çokeşliliğinin bir aracı olması.

imam nikâhını yasaklamanın mümkün ve gerekli olmadığını düşünüyorum. ama imam nikâhının resmi olarak kabul görmesi, bir yandan imam nikâhlı kadınlara yasal haklar sağlayacak. öte yandan, imam nikâhıyla bile olsa, bir defa evlenen erkeğin ikinci defa evlenmesi yasal olarak mümkün olmayacak.

bu yasaları tanımayan, kendi din adamlarına kendi yasadışı nikâhlarını kıydıran bir kesim muhakkak ki olacaktır ama din adamlarının ezici bir çoğunluğu evli birine nikâh kıyma riskini göze almayacaktır. muhakkak ki o zaman da, islamın erkeklere tanıdığı birden fazla eş

alma hakkını korumaya çalışan din adamları çıkacak ama bu biçimde kısılan nikâhların meşruiyetinde büyük bir azalma olacak. bunun erkeklerin çokeşliliğine büyük darbe vuracağını ve en önemlisi bunun meşruiyetini ortadan kaldıracığını düşünüyorum. imam nikâhını resmileştirmenin demin ifade ettiğim, imam nikâhıyla evlenmiş kadınlara yasal halar sağlaması da işin cabası.

şunu da söylemeden geçmeyeyim, benim açımdan imam nikâhı meselesi dinci gericiliği karşı mücadeleyle ilgili değil, kadınların haklarını korumayla ilgili bir konu.

bizler, her türden nikâhın, evliliğin ortadan kalkacağı bir dünyayı hedefliyoruz. nitekim, bugün de birçok feminist nikâhlanmayı reddediyor, toplumun genel hukukunun dışında, onu aşan bir hayat kurmaya çalışıyor kendine. aynı şekilde, bunun tam aksine, varolan hukukun gerisinde bir hayat kurmaya çalışan, varolan medeni kanunu tanımayan müslümanlar da olacaktır. ama resmi ve ortak hukukun ancak dini nikâhla evlenebilen ya da bunu tercih eden kadınların haklarını da koruyacak şekilde genişletilmesi, onları yok saymaktan daha doğru geliyor bana.

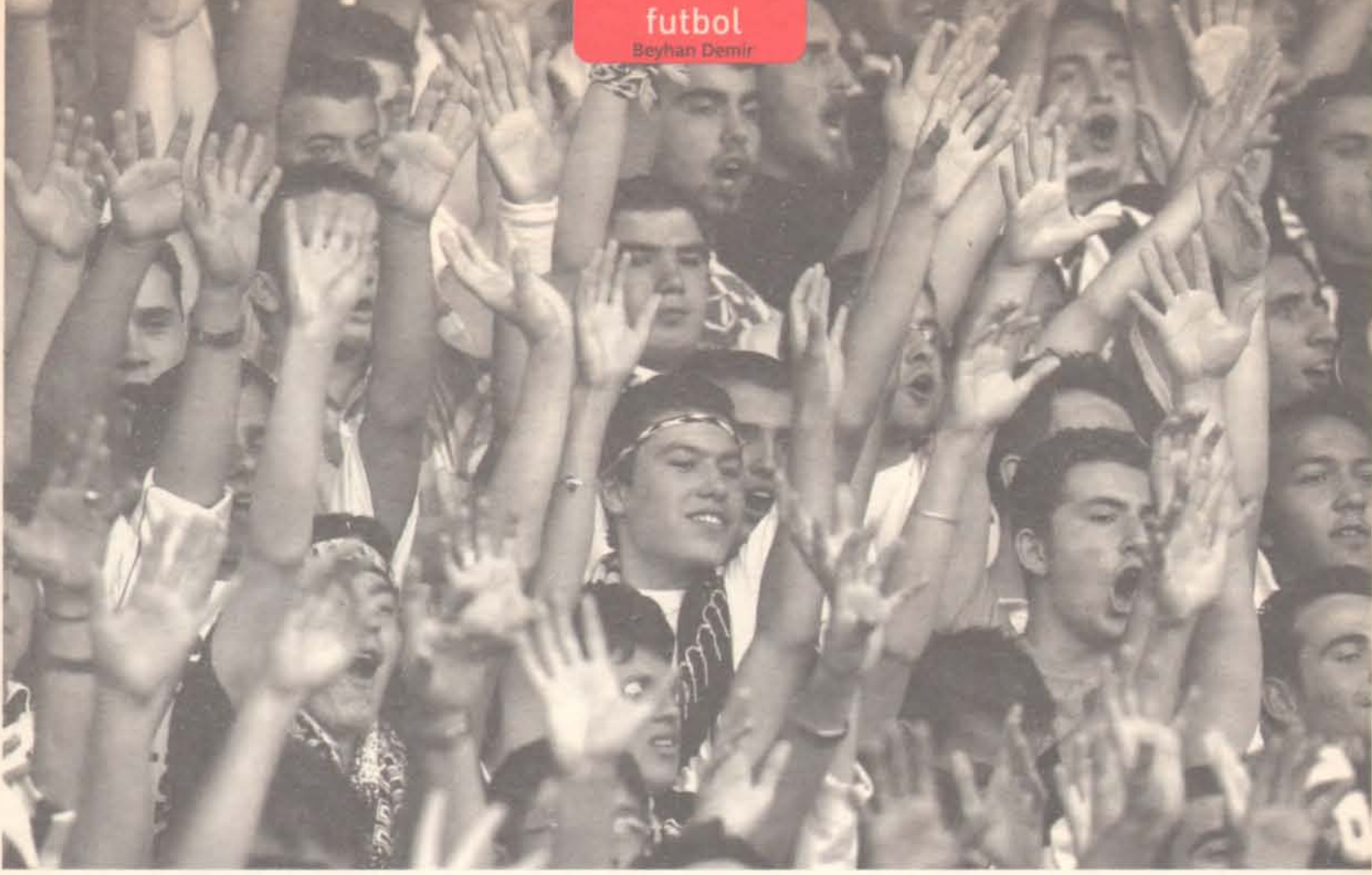

Feministin düşkünü, üşür böyle kış günü

"Halk, ilginçtir, "imam nikâhı" diye bilinen bir akidle birlikte yaşayan insanlara "zina ediyorlar" gözüyle bakmıyor. Oysa resmi bakış, bu insanları da "nikâhsız birleme" halinde algılıyor. Bu da, resmi bakışla halin değer yargıları arasındaki farklılaşmanın başka bir örneği.

"Binlerce imam nikâhlı evli çiftler ve onların, devletçe "nesepleri sahih kabul edilmeyen" çocukları. Devlet bunu düzeltmek için imam nikâhını da hukukun içine alacak yerde, zaman zaman af kanunları çıkararak sıkıntıyı giderme yolunu tercih etmiştir. Bana göre bu kanun da değişmeli, şehirlerde müftülere, köylerde imamlara evlenme akdi yaptırma ve aydetme yetkisi verilmelidir. Sayın Ayşe Düzkan'ın da (Gazetem-net, 24 Ocak, 04) bu görüşte olması benim için ilgi çekicidir.: "Türban yaşayışının kaldırılmasının birkaç başka taleple desteklenmesi gerektiğini düşünüyorum. Bunlardan birincisi çok geniş bir kadın kesimini ilgilendirmekte; bu da imam nikâhının resmen kabul edilmesidir. Böylece erkeklerin istedikleri kadar kadınla, imam nikâhıyla evlenmeleri ve imam nikâhıyla evli kadınların asal haklarından mahrum olmaları engellenecektir." (Ahmet Taşgetiren, Yeni Şafak yazarı)

Bizim için de ilgi çekici, çok boyutlu bir mücadelenin ürünü olarak otaya çıkabilecek bir aydınlanmanın böyle şipşaklarla ikame edilmesi. "Vergi oranlarını düşürürsek, vergi kaçırılmaz, daha fazla vergi toplarız" diyen uyanık işadamı Besim Tibuk ile uyanık "imam" Ahmet Taşgetiren arasındaki benzerlik de cabası.

ölümüne sevme

Beşiktaş-Çaykur Rize Spor maçında on altı yaşında bir çocuğun ölümü üzerine yazıldı bu yazı. Çünkü o çocuk, öldüğünde, öldürüldüğünde, bıçaklandığında, ya da can çekişirken, hastaneye yetiştirilmeye çalışılırken, ben de tribünde maç izleyenler arasındaydım... Off...

Bir ara bir anons duyduk. Hayal meyal hatırlıyorum. Kendimizi maça kaptırmış, bu maçı almamız gibi anca taraftar aklıyla manidar olabilecek hisler içinde bağırıyorduk: "yeter artık Beşiktaş'ım, of of, her maçına geliyoruz, of of, yenilsen de geliyoruz, yensen de geliyoruz, ölümüne seviyoruz. Off!" Anons kısacıktı. Kapalı tribünün oraya sedye isteniyordu. Ya da sağlık görevlileri oraya mı gitsin diyordu. Öyle bir şey. Duymadık, bu kadarını beklemedik ya da. Ya da alışmıştık kim bilir. Tribün dediğin yerde hep kavga olurdu. Yine olmuştu belli ki... Maç öncesi alkol alınan bilumum mekânlarda ve sokakta elinde şarap, bira vs. ile habire marşlar söyleyen, ne maçı olursa olsun can düşman Fenerbahçe'ye sövgüler yağdıran envai çeşit erkek topluluğunun içinde prestij sahibi olanlarla

prestijin adayı olan ergen delikanlıları izlemiştim daha iki saat önce... Alkolün kadınlarla erkekler üzerindeki tesirlerinin farkı üzerine iki cümle edecek kadar alkol tanışmışlığımız var. Daha kolay sinirleniliyor, erkekler birbirlerini ya da karılarını daha rahat dövüyor, en olmadı duvara, cama yumruk atıyor... Ya kadınlar? Beyoğlu Sütüş'te zil zurna sarhoş olan kırk yaşlarında bir ablayı izlemiştim bir gece. Gecenin bir vakti büyük bir hırsla kafasını dik tutmaya çalışan garsonların ihtimal ki tacizinden korktuğu için, "beni bırakın, yardım etmek istiyorsanız, taksi çağırın," demesi farkı yeterince göstermiyor mu? Kadınlar kendilerini kaybetmiyorlar kolay kolay. Çünkü onların her daim korkuları ve kaygıları ve kollamaları gereken bir şeyleri var. Erkekler içinse durum bu kadar kompleks değil korunması gereken tek şey o andaki kırılan erkeklik gururu veyahut da edinilecek itibar. Uğruna cinayet de işlenebilir, camlar da indirilebilir... Neyse... Bu büyük erkek topluluğuyla girdiğim maçta, bazı şeyleri yadırgamamayı öğrendim. Daha geçeceği, erkek egemenliğinin kalesi, kulesi her neyse onun içinde bazen kadın/erkek taraftarlarla, bazen oğullarıyla gelmiş babalarla yaptığım tartışmalarla kendime tribün gruplarından herhangi birine ait olmadan bir kadın olarak varolabilmenin yollarını yaratmaya çalışıyordum. Kimi zaman zor kimi zaman imkânsız görünen bu varolma savaşının içinde sadece ve sadece kadın olmanın, bir yerde

bulunabilmenin önünde engel olabileceğini bir kez daha görmüştüm. Üç hafta önce, Fenerbahçe-Beşiktaş maçı öncesinde, bir birahane masanın üstüne çıkmış, üstü çıplak, eli eşofmanın içinde Pascal Nouma tezahüratları altında masadan düşene kadar çığlıklar atan genç adamı gördüğüm için derby maçı izlemekten vazgeçip, bileti olmayan arkadaşarımdan birine biletimi vermiştim. Daha önce gittiğim başka maçta da kavgalara tanık olmuş, ufacık çocukların tribün içinde erkekliklerini kanıtlamaya çalışarak, sünnet ve askerlik arasında kalan bu zaman diliminde erkekliklerinin inşa sürecini toplu terapiyle ördüğü hallerini izlemiştim. Bu defa bir fark var mıydı ki? Şu anda otuz yaşında olan, çocukluk ve ilk gençliğini Beşiktaş tribününde geçiren bir erkek arkadaşım, "tribün terörü filan değil bu, kimse bu olayı öyle düşünmesin, sokakta da, kahvede de, maçta da oluyor bunlar ve hatta evlerde de," dedi bu konuyu konuşurken. Problem öznenin kim olduğunda. Arkadaşıma göre, " 'ne itiyorsun,' 'sen kim oluyorsun' diye başlayan herhangi bir atışmada kendini ispatlamak isteyen yirmi iki yaşında bir çocuk bıçağı çekerse bu paniktendir. Muhtemelen ikisi de çok korkmuştur. Ama yirmi iki yaşında bir çocuğun çektiği bıçağı saplayacağı yerin belden yukarı olması onun bu işlerdeki tecrübesizliğini gösterir. Böyle durumlarda bıçak bacağa sokulur. Zor olan da budur. Doğru demiyorum. Ama bu bir cesaret ve kimlik savaşı. Bugün birine bıçak çekerisin. Ertesi gün herkes sana daha çok güvenir,

tribünde itibarın artar. Ama bu mahallede de böyle değil mi zaten."

Özet bu işte. İtibarın da bir raconu var. Adam öldürerek değil, korkutup, sindirerek ediniliyor. Bıçağı bacağa sokarak, acı verip güçsüzleştirerek... Erkekliğin raconu işte. Hangi iki kadın arasında böyle bir konuşmaya tanık oluruz? Hiç! On altı yaşında bir erkek çocuk, ergen daha. Öteki de yirmi iki yaşında başka bir erkek. Öyle bilindik bir yolun başındaydılar ki daha bir hafta önce. Büyüyüp ülkenin taş fırın erkekleri olacaktı büyük olasılıkla. Şimdi biri ölü, biri cezaevinde. Bıçaklayan çocuk ağlıyordu belki korkudan, belki inanamazlıktan, televizyonda izledik. Öbürünün sadece vesikalık resmini ve ağlayan, ağıtlar yakan anneciğini ve babasını gördük...

Gazeteler Pazar gününden bu yana bu konuyu yazıyor. Fenerbahçe-Beşiktaş maçında Beşiktaş tribününde açılan bir pankartta sarı lacivert feminayla siyah beyaz erkek işaretinin savaşı yer almıştı. Yani kadınlıkla erkekliğin. Şimdiyse erkekliğin günahları ve sonuçları üzerine hiç bu konuya değinmeden gerçek dışı tartışmalar sürdürülüyor. Bu arada öldürülen gencin Mardinli olması başka Mardinli çocukları da getiriyor akla, ama onların öldürülmesinde kimse bir beis görmedi maalesef. Olay tribün teröründe yatıyordu. Öbür tarafta ise teröristler vardı. Tribün terörünü icra edenlere terörist denmez. Ama Kürt baba ile oğlu öldürülürse bir geçerli sebep olmalıydı ki bu da terörist olmaları olabiliirdi. Dünyanın en büyük teröristi Amerika'nın öldürdüğü, ölümünde payı oldu kadın ve erkek sayısını bilemiyoruz. Ama çok yüksek bir rakam olduğu kesin. Ve tabii bir de eviçi şiddette öldürülen kadınlara ait rakamları bilseler. Asıl terörün gece gündüz enseste, tecavüze ve dayağa maruz bırakılan kadın hapishanelerinde (evlerde) olduğunu daha açık

görürler aslında. O nedenle tribünde ya da maçlarda olan kavga ve şiddeti tartışırken gerçek terörizmi unutmayı tercih eden spor yazarları biraz bunları izleseler, Felluce resimlerine baksalar mesela terörün ne menem bir cehennem yarattığını daha iyi görürler diye düşünüyorum. Stadlardaki mevzuun hiç de öyle güvenlikle filan çözülmeyeceğini sorunun erkeklik denen savaşçı ruhu törpülemekten geçtiğini birazcık idrak etseler tartışma çok daha düzgün bir minvalde yürüyecek. Çünkü o beğenilmeyen Çarşı Grubu tribünlerde Savaşa Hayır diye pankart açmayı da bilmiş bir gruptur. Biz kadınlar savaşa hayır diye pankart açan tribün erkeklerinin bir gün gelip karşı takımın

tarafтарыna ibne demeyeceklerini, kendilerini erkek, karşı tarafı kadın olarak sembolize edecekleri pankartlardan vazgeçmek zorunda kalacakları dönüşümün devrimcileri olmaya elbet devam edeceğiz. Ama yeter ki kimse suni tartışmalarla önümüzü kesmesin. Başka ihsan istemez!

Ölümden bihaber maçı izlemek...

O maçı izleyen Beşiktaşlılar arasında ben de vardım. Bizler Cihat Aktaş'ın öldüğünden habersizdik statta. Hiçbir şey söylenmedi. Sonra maç bitti ve bizler dışarı çıkarılmadan bekletilmeye başlandık. Kulaktan kulağa birinin öldüğü yayılıyordu. İzdiham ve ezilme riskiyle stattan zar zor çıktığımızda saat on buçuk olmuştu. Gerisini televizyon ve gazetelerden izledik. Maça girmeden önce daha önceki maçla ilgili izlenimlerimi yazmıştım dergiye. Yazıyı da bizler maç izlemek, daha özgür ve daha rahat edebileceğimiz bir dünyada erkeklerle birlikte maç izlemek isteyen kadınlar, diyerek bitirmiştim. Temennimi daha etkili kelimelerle söylemek istiyorum şimdi. Olmuyor. Bizler de kendimizi Beşiktaşlı addediyoruz, ben, Handan, Ayşe, Haziran ve daha birçok kadın, o statta olan binlerce başka kadın ve erkek gibi kansız, kinsiz, muhakkak ki heyecanlı, muhakkak ki hırslı maçlar izlemek istiyoruz. Ama işi ifrada vardiirmeden, amiyane deyimle bokunu çıkarmadan, yani erkekler efendi efendi maç izlemeyi öğrenmeden, bizlere de rahat yok anlaşılan. Bir yerden başlanamaz mı sanki. Tribün girişlerinde polis ortamı terörize etmesi dışında bir çözüm, stada girenlerin hakemin bütün kadın yakınlarına küfür etmesi dışında bir çözüm yok mu hakikaten? Ölmeden, öldürmeden de "ölümüne" sevebileceğini göstermek mümkün değil mi? Off...

kitap

Handan Koç

muhafazakâr çapkınlar

Sizi anlatan bir kadın çıkar diye düşünmeliydiniz!

On yedi yıldır muhafazakâr firmalarda çalışan 1969 doğumlu, bugün Kombassan'a bağlı bir tekstil şirketinde müdür olan Sevda Türküsev etrafından derlediği çapkın muhafazakâr erkek hikâyelerini bir kitapta toplamış.

Kitaptaki en çarpıcı hikâyeler romantik aşkların sorumluluklarından imam nikâhı ile kurtulmaya çalışan zengin muhafazakâr işadamlarına ve onların üzdüğü kadınlara ait. Türküsev, "kimse aldatmamalı ama kadın asla aldatmamalı," diyor, kendi çalıştığı firmada bu anlattıklarını hiç görmediğini özellikle belirtiyor, kendini muhafazakâr kesime ait görüyor ve bu kitabı da o alemlere yararlı olsun diye yazmış. Bu profesyonel, kendi deyimiyle röfle sarışını, matrak kadın kitabını özellikle İslamcı-muhafazakâr çevrelerdeki kadınlara önermiş. İyi de etmiş. Bakın Türküsev İslamcı çapkınları nasıl sınıflandırmış:

Acemi çapkınlar

Bunların gözü daha yeni açılmıştır. Hayatta tanıdıkları ilk kadın karıları olduğu için gördüğüne saldırırlar. Bunlarla biraz sohbet ettiğinde ertesi gün üstüne atlayabilirler. Çünkü acemidirler, hiç görmemişlerdir.

Örnek muhafazakârlar

Bunlara pek çapkın denemez. Birine aşkıtlar, eğer medeni hali aşkını açıklamaya elvermiyorsa bunu yıllar boyu içten içe yaşarlar. Aşık olduğu kişiye yamukları da olmaz.

Profesyonel çapkınlar

Çapkınlığı ölçüsüyle yaparlar, oturaklıdır. Kadınlarını alelade değil, özenle seçerler.

Medyatik muhafazakâr çapkınlar

Bunlar entel çapkınlardır. Ailesini hiç ortaya çıkarmaz. Sadece kendisi ortadadır. Etrafta saygındırlar. Bunlar ekmek arası götürürler. Oldu, oldu; olmadı, üstüne gitmez. Ama geçerken bir daha yolunun üstüne çıkarsa, şansını bir daha dener.

Ara sıcak çapkınlar

Bunlar aynı lokantadaki ara sıcakları tadar gibi çapkınlık yaparlar. Bir ondan, bir ondan oburdurlar. Çeşidi severler.

Tilbe Saran:

Özgürlük ödediğimiz en büyük bedel

Tilbe Saran, Fernando Krapp Bana Mektup Yazmış oyunundaki Julia rolü ile Tiyatro Tiyatro Dergisi'nin verdiği Tiyatro Ödülleri 2004' de Yılın Kadın Oyuncusu ödülünü aldı. Biz de fırsat bu fırsattır deyip kendisiyle oyun; tiyatro, Julia ve kadın olmak üzerine söyleştik...

Bu oyun nasıl sahneye taşındı ile başlayalım isterseniz... Kim önerdi? Metne nasıl ulaştınız?

Aslında yıllar önce Abelard Heloise'i oynarken Şehir Tiyatrosu'ndan bir arkadaşımız bize ham bir metin çeviri getirdi. Kendi çeviri denemesiydi. Bitmemiş bir çeviriydi. Tabii o zaman kıymetini anlayamadık o çeviriden, unuttuk gitti. Aradan yıllar geçip de iki sene önce bu geçtiğimiz yıla ilişkin ne yapacağız diye düşünürken Cüneyt dedi ki "Tankret Dorst'un metninin kenara atılacak bir metin olmaması lazım, aslını bulamaz mıyız?" Sonra bir şekilde bulduk. İlk okumada vuruldum. Çok heyecanlandım ve kendi aramızda oturduk, konuştuk. Hatta galiba en çok ben ısrar ettim bu tekst çok iyi bir tekst diye. Sonra nasıl yaparız derken kim Fernando olur diye düşünürken Selçuk'la konuştuk. Selçuk da etkilendi. Öyle çalışmaya başladık. Metin, Unamuno'nun bir hikâyesinden uyarlanmış. Tabii ben hemen atlayıp Unamuno'nun tekstini buldum. Çevrilmemiş ne yazık ki Türkçe'ye. Öykü de çok çarpıcı. Öyküyle birlikte tabii Unamuno'yu da keşfetmiş olduk. Tankret Dorst'un da metne ne kadar saygılı davrandığını gördük. Hakikaten bir yazarın başka büyük bir yazarla kurduğu bağ... Sanki bizim gözümüzün önünde olmuş gibi oldu bu uyarlama...

Peki Julia sizi ne derece çekti bu teksti

seçerken?

Çekmedi, çok sinirlendim. Şöyle diyebilirim; erkek egemen bir söylemin bunca iyi anlatıldığı bir metin bulmak ve bu kadar zarif bir metin bulmak çok kolay bir iş değil. Ben tabii vuruldum; anlatma biçimine, anlattığı şeye... Çok kafa karıştırıcı üstelik. Fernando normal, sıradan bir izleyici için nasıl biri? İyi mi kötü mü? Hoş mu güzel mi? Cazip mi, eğlenceli mi? Provalar sırasında epey tartışarak çalıştık. Ama ben Işıl'ın bir tarafını çok severim. Çok sevdi Fernando'yu; "benim Fernando!" dedi. Öyle hissediyor. Öyle yaşıyor. Onun böyle yaşaması, hissetmesi şu işe yaradı aslında; tüm karakterlere eşit mesafede durup şu karakter kötü, ne biçim adam diye oynanabilirdi. O zaman oyunun tüm zenginliğini görmemiş olurduk. Bu oyunun boyutsuz olmasına yol açar bilirdi.

Fernando, kont ve Julia arasında çok net bir sınıfsal ayırım göze çarpıyor. Sanki her biri bir sınıfın temsilcileri gibi...Buna nasıl bakıyorsunuz?

Kont, artık işe yaramayan bitmiş ve tükenmiş bir sınıfın temsilcisi, diğeri, Fernando bir biçimde para kazanmış, nasıl kazandığı meçhul, kimliği meçhul, zaten kendisi de söylüyor bir yerde benim anam babam yok, ben kendimi yarattım diye. Bir de orta sınıf var; Julia ve babası.. Orta sınıf, iki arada bir derede kalmış, ekonomik gücünü yitirmiş bir baba ve bu baba kızını satıyor.

Bütün bu sınıfsal konumlarla iç içe geçmiş ataerkillik ve tüm bunların ortasında bir kadın. Oyunun en çarpıcı yanlarından biri de herhalde bütün bunların göze sokulmadan ama yine de vurgulanarak anlatılması...

Evet bunlar birer fırça darbesi gibi anlatılıyor,

hiç bir şey sömürülerek anlatılmıyor. Sahneler o kadar kısa kısa ki, bir ara bundan tedirgin olduk, her laf bir kere söyleniyor. Halbuki seyirci çok akıllı, televizyonlar çok yanılıyorlar, çok zeki bir seyirci var. Her şey bir kere söyleniyor ama herkes her şeyi anlıyor.

Oyun günümüzün kadın erkek ilişkilerine dair birçok şeyi bir anda söylüyor.

Bence bugün yazılıysaydı ancak bu kadar çağdaş olabilirdi. Tankret Dorst çağımızın bir yazarı. Ama Unomuno da en az onun kadar çağdaş bir isim; öyküde de bu çarpıcılıkta, anlatılan hikâyeye. Tankret Dorst ne yapmış; belirli olan şeyleri belirsizleştirerek daha katmanlı okumalara olanak sağlamış. Mesela gerçekten doktorlar ne diyor?. Hikâyenin aslında doktorlar görülüyor, Fernando da silahı ortaya koyup deli mi değil mi diye soruyor.

Unamununun felsefi yönünden izler buldunuz mu metinlerde?

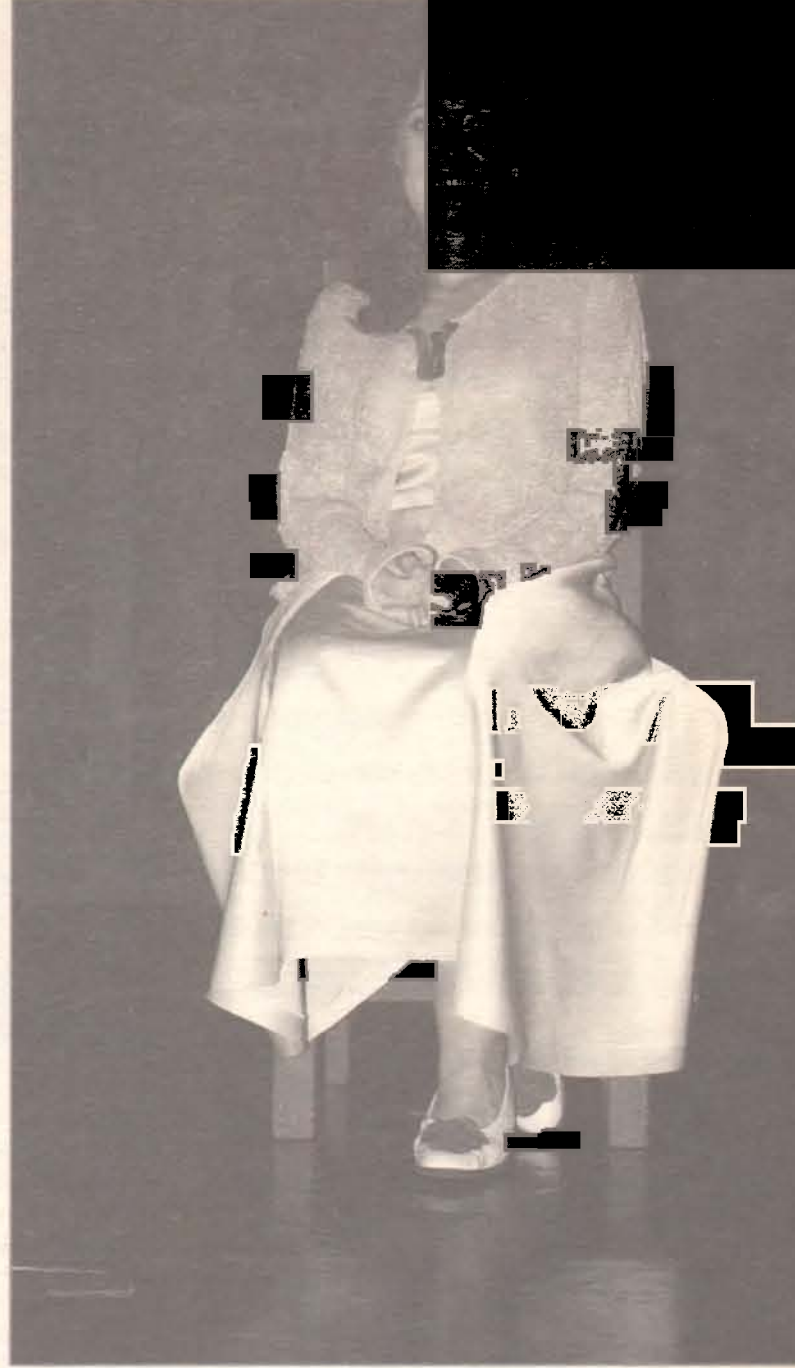
Tankret Dorst'da ne kadar var bilmiyorum ama, öyküde var. Öykünün sonunda daha belirgin bir Hristiyan söylemini sorgulayan bir bölüm var, oyunda olmayan. Sonunda putları kırıyor ve çarmıhta İsa var. Sen bile alamazsın benim elimden diye isyan ediyor. Ama Tankret Dorst da yok bu.

Kadın olarak Julia ile ortak yönleriniz var mı ya da karakter yaratma sürecinde böylesi ortaklıklar yakaladınız mı?

Herşeyin bir bedeli var. Özgürlük en fazla bedel ödediğimiz şey. Özgürlük... Her anlamda; düşüncemin özgür olması, bedenim özgür olması. Bunlar bedel ödenerek kazanılan şeyler herkes için. Ben daha yeteri kadar bedel bile ödemedim, ödemeye devam ediyorum. O yüzden de Julia ile çok yakındım. Ama onun koşulları, o gün ki koşullar içinde bulunduğu toplumsal koşul ona farklı bir bedel ödetiyor ve bütün o söylemi içselleştirerek çok sembolik bir şekilde bir ölüm var burada. O, Fernando'nun sevdiği kadın oldukça ölüyor zaten.

Tiyatro yapmak ve kadın olmak..... Yeni fark ettiğim bir şey var yaş ilerledikçe... Tiyatro metinlerinde

de, son dönem yazarların da eksik bıraktığı bir şey var. Kadın yazar öyle az ki. Tiyatro metinlerinde de giderek oynayacak az şey buluyorsunuz. Sonunda herhalde metinlerimizi kendimiz yazmaya başlayacağız diye düşünüyorum. Her oynadığımız tekste Ak Sanat Prodüksiyon Tiyatrosu'nda ben genelde tek kadın oldum sahnede. Bir oyunda Güler Ökten de vardı. Ama sahne dışında çalışanların da çoğu erkek. Eda geldi, şimdi bir kadın daha oldu. Bir de Zeynep Avcı var, çeviriyi yapan. Ama biz bir ekip çalışması yapıyoruz ve ekip çalışması içinde mesela Zeynep de çeviriyi bırakıp gitmiyor, biz ona müdahale ediyoruz o bize müdahale ediyor. Her zaman kadın duyarlılığını, kadın sorunlarını ben bir biçimde, hep bu sahnede hatırlatmaya çalıştım. Işıl'dan ve diğer arkadaşlardan aman başladı yine feminist konuşmaya lafını yemeğe hazır bir şekilde... Ama bu tavrı korumak apayrı bir şey değil, çok doğal olarak yapıyorum. İçinde yaşadığımız toplumun, çağın sorunları, acıları hepimizin paylaştığı dertler ister istemez çıkıyor ortaya. Ben de her vesileyle hatırlatıp, cansiperane korumaya çalışıyorum.

dizi dizi inciyiz ratinglerde birinciyiz

Türk televizyon kanallarından dizi manzaraları... Neredeyse on yıldan bu yana hayatımın ciddi bir bölümünü "Canım Türkiye" min televizyon kültürü ve bu kültür içinde yerli dizilerin payını incelemekle geçiriyorum.

Farklı sorulardan hareket ederek, şu ya da bu dizinin veya genel olarak dizilerin ruhunun derinliklerinde gezinmek önceleri ruh sağlığımı sarsar gibi olduysa da gereken mesafeyi bir zırh gibi sırtıma geçireli beri tersine eğlenceli olmaya başladı. Çünkü müzmin dizi enfasyonu sayesinde kafamı kurcalayan ve doktora tezim de dahil olmak üzere birçok bilimsel çalışmama temel oluşturan sorular tükenmedi... Tersine her seferinde daha da çoğaldı, farklılaştı. Şüphesiz Türk televizyon dizilerini çözümlenmede toplumsal cinsiyet paradigması hemen her çalışmama damgasını vurdu ve vuracak. Bu açıdan bakıldığında, ekranlarımızdan oturma odalarımıza yayılan,

dahası öyle evde kapalı kalmayı hiç sevmeyen ve aynı yüzüzlükle işyerimizde kahve molalarını, okullarımızda sınav öncesi streslerimizi paylaşan diziler bitmez tükenmez bir cevher! Öncelikle diziler, ya da genel olarak televizyon programları, hatta daha da genel

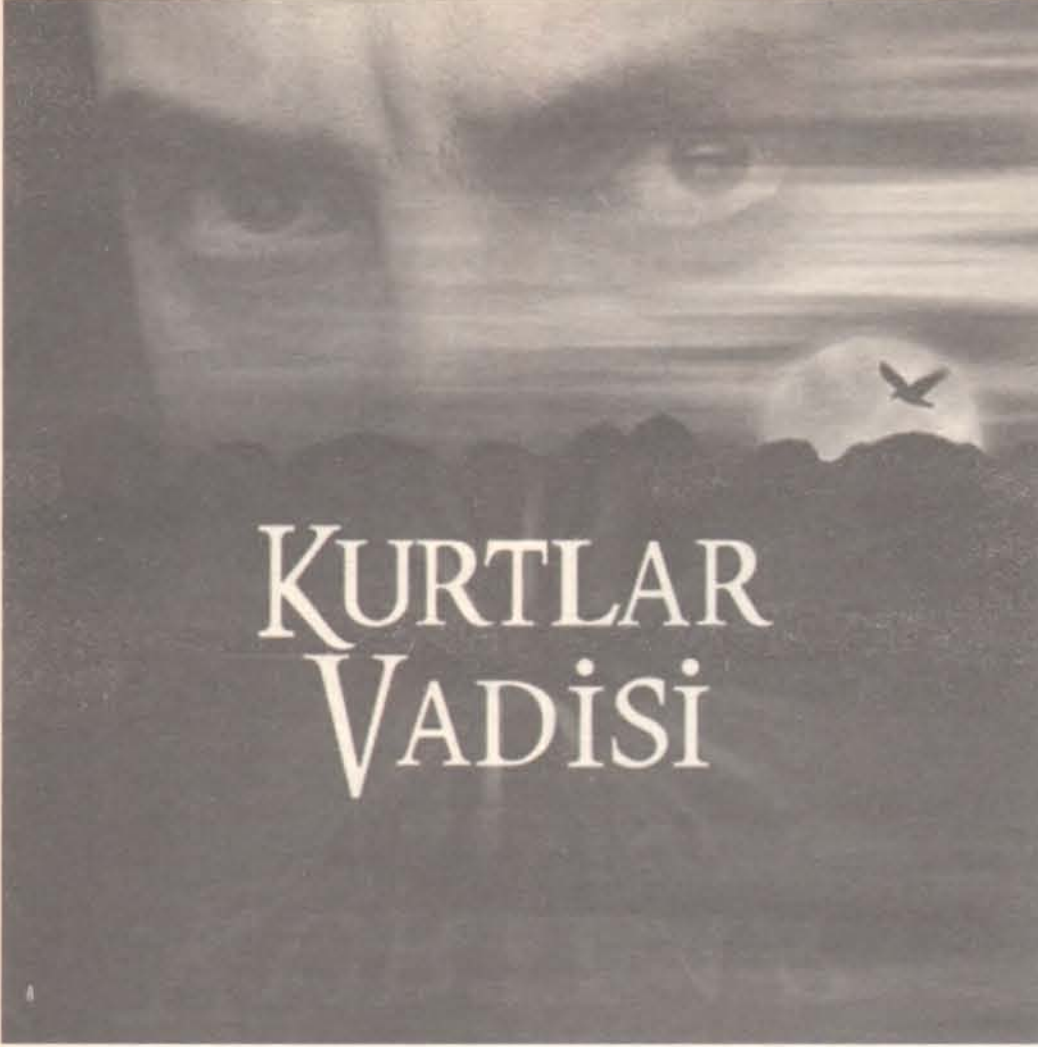
olarak metinlerden söz edildiğinde, yapılan araştırma çalışmalarının farklı yönlerine kısa da olsa dikkat çekmek istiyorum. Çünkü, doğal olarak genelde böyle bir konu açıldığında ilk akla gelen metinlerin yani dizilerin kendileri, içerikleri, konuları, kahramanları, vs. Nitekim bu nedenle çoğu zaman basında çıkan eleştiri ya da yorumlar da bu yönde: falan köşe yazarı (muhtemelen "dizi" ruhuyla yeterince tanışık olmadığı için) Asmalı Konak'taki sınıf söylemini keşfediyor. Başka bir sefer "mafya dizileri"nde kim kimdir üzerine yorum yapılıyor. Ya da falan dizideki oyuncu-kahraman yorumlanıyor. Oysa, bu yön tabii ki çok önemli olmakla birlikte, televizyon dizilerine ilişkin araştırmaların sadece bir bölümüne konu oluşturur. Neredeyse her zaman ihmal edilen yön bu dizilerin üretim ve dağıtım (yayın) süreçleri ile izleyicilerin dizileri gündelik yaşamlarına ekleme, onları anlamlandırma ve kullanma nedenleri ve biçimleridir. İletişim bilimleri alanında bu konulardaki farklı kuramsal tartışmalara girmeksizin yine de bir noktanın altını çizmek isterim. Bu tavır, aslında metni yüceltmekle (ya da en azından ön plana çıkartmakla), aslında hem o metni üretenlerin içinde yer aldığı dev kültür endüstrisi ve medyanın ekonomi politikasını görmezden gelir, hem de izleyicileri "yok sayar". İzleyiciler medyanın gözünde "reyting rakamları"na indirgenmiştir. Genel rakamların yanı sıra "demografik gruplar" a ait rakamlar da belirlenir. Ve bu gruplar arasında cinsiyet değişkenine göre oluşturulan grup, erkekler ve kadınların yanı sıra, bir üçüncü grubu daha ele alır... Hayır yanlış tahmin ettiniz, öyle özgürlükçü bakış açısıyla cinsel tercih doğrultusunda oluşturulmuş gay-lezbiyen grubu değildir bu sonucusu, "ev kadınları" grubudur. Çünkü genellikle ihmal edilen dizi (yani medya) endüstrisi açısından ev kadınları, genel "müşteriler" içinde çok önemli ve ayrıcalıklı bir yere sahiptir: deterjan, kozmetik, gıda ürünleri, vb. reklamlarının doğrudan hedef kitlesidir. Bir başka deyişle, kimse biz eğlenelim, hoşça vakit geçirelim, bilgilenelim diye dizi ya da TV programı yapmaz. Amaç ticaridir ve her şey satılıktır: çemberlerdeki gül oya'lar da... Aliye'nin (güya)özgürleşme çabaları da, kurtların çakalların kol gezdiği vadilerin sisli-puslu havası da, Avrupa-Asya yakalarında "oha falan" olan

süs bebekleri de...

İşte bu nedenle diziler Türk televizyon kanallarının göz bebeğidir. Zira on yıldan bu yana, genel olarak bakıldığında, falan milli maçın, ya da bir ara sivriyen filan tele-gerçek

programının ön plana çıktığı istisnai günler bir yere konulduğunda, reyting tablolarında ilk sıralar her zaman dizilere aittir. Televizyon dizilerine ilişkin farklı çözümlerimi aktarmak-paylaşmak istediğim bu yazı "dizisi"nde önce bazı sayılara değinmek ve on yıldan bu yana genelde televizyon programlarında, özel olarak da dizilerde gözlenen yapısal evrim üzerine birkaç şey söylemek istiyorum. Günümüzde Türkiye, dünyada kişi başına televizyon izleme süresinin en yüksek olduğu ülkedir! Bu konuda genelde ilk sırayı aldığını bildiğimiz ABD'yi bile arkada bırakmışız. Kabaca söyleyecek olursak günde yaklaşık 5 saat TV izliyoruz. Bilmem durumun vahameti anlaşılıyor mu? Düşünsenize, bazılarımız bunun çok altında TV izliyorlarsa, demek ki başka birileri de, değil 5, 7-8, belki de 10 saat TV izliyorlar! Bir başka deyişle, bazılarımızın "asli işi" ya da tam anlamıyla hayatı "TV"! Uykuyu, yemek yemeyi çıkarın, kıvrır-zıvrır bir-iki etkinliği de (tuvalet de dahil). Gün bitti! Ama gün biter TV bitmez. Zira ülkemiz, kablo-uydu, vb.'ni koyun bir kenara, bir yetkilinin kullandığı deyimle, şöyle örgü şişini ya da tencere kapağını hafif bükerek cihazınızın üstüne koyduğunuz durumda bile en fazla ulusal ve 24 saat yayın yapan kanal sayısına sahip ülkelerdendir. Neredeyse 20 kanal! Tabii buna, kimi zaman, en basit teknik donanımla, bir kanepa – iki saksı çiçek bir sunucu, bir konuk marifetiyle, aralara şarkı-

türkü, memleket manzarası fotoğrafları koyarak ve yeni açılan öz-lezzet kebabçılarının açık-gizli reklamından gelir sağlayarak varlığını sürdüren gani-gani yerel TV'mizi de ekleyin. Türkiye bir TV cenneti... Ya da cehennemidir !

Genelde televizyon yayıncılığında, program türleri en geniş kategoriler kullanıldığında, kurmaca, haber ve karma programlar olmak üzere üçe ayrılır. Bir de teknik açıdan, canlı yayın ve paket yayın ayrımı yapılır. Haber programlar ve karma programların bazıları enformasyon gereksinimine karşılık verirken, kurmacalar ve diğer karma programlar da eğlendirme, hoş vakit geçirtme işlevi görürler. Televizyon dizileri kurmaca türünün önemli bir alt türüdür, en önemli yanları da formatlarından dolayı (dizi, tefrika, "arkası yarın" formatları), izleyicinin sadakatini gerektirmeleri, dolayısıyla yukarıda sözünü ettiğimiz "müşteri" kitlesinin sürekliliğini sağlamalarıdır. Bu tabii, üreticiler ve yayıncılar açısından bir değerlendirme. İzleyiciler açısından bakıldığında da, hayal ürünü hikayeler ve insanları izleme, katı gerçeklerden bir süreliğine sıyrılıp, farklı hayatlara dahil olma, hayal dünyasının hoşluklarında gezinme olanağı veren diziler, bir de "heyecan" boyutu katılınca daha da ilgi çeker. Onlar için de format özelliği önemlidir, her bölümünün final sahnesinde yaratılan heyecan "yarın" ya da "haftaya ne olacak"

duygusunu besler; bir de, sürekli izlenen dizilerin karakterleri bir tür "tanışıklık" etkisiyle, TV izleyicisinin sanal toplumsal çevresine dahil olur.

Türkiye'de TRT'nin yayın tekeli kırılıp da ticari yayıncılığa geçildiği andan itibaren, çoğalan kanalların doğurduğu rekabet koşullarının da etkisiyle, en çok izleyiciyi, en uzun süreyle kazanabilmek için en çekici programlar üretilmeye başlandı. Yasaklanmış sözcükleri, arabesk müziğe açtığı savaş, filmlerin orta yerinde beğenilmeyen sahne olduğunda ekranı işgal eden, nefesli maşrapalarıyla TRT dönemi sonrası, ticari TV'lerin sunduğu farklılık izleyiciyi hemen cezbedi. "Eşşoleşek"li Kemal Sunal filmlerinin yanı sıra ve sadık izleyici yaratacak özgün bir şeyler üretme ihtiyacı da doğunca, yerli dizilere yönelim başladı; çünkü henüz

TRT döneminde yaşanan "Perihan Abla" örneği, burada "ekmek" olduğunu işaret ediyordu. Çalışmalarına başladığım 1996'da dizi üreten toplam 5 TV kanalında, haftada, ana haber bülteni sonrası akşam programlarında ortalama olarak 16-18 yerli dizi vardı. İlk çalışmamı bitirirken bu sayının artacağı öngörüsünde bulundum. Yanılmamışım : 1998-1999'da bu sayı 20'yi geçmişti. Sonraki yıllarda giderek daha da arttı. Bugün itibarıyla, toplam 7-8 kanalda 40 ile 50 arasında bir sayıya ulaştı. Yani matematik ortalamayı alacak olursak, haftanın her akşamı, her kanalda bir dizi film var. Son iki ayın rakamları, reyting sıralamasında, çok özel birkaç gün dışında, her gün en az bir, çoğu zaman da iki dizinin günün en çok izlenen ilk beş programı arasında olduğunu gösteriyor. Bu konuda en çarpıcı verilerden biri de, 2002 yılında, Türkiye'nin belki de son zamanların en gerilimli ve önemli genel seçimlerinden bir-iki hafta önce kanallarda tek-tük siyasi tartışma programına karşılık, 55 yerli dizi olmasıdır. Nitekim bu dönemde bir gazete, en gözde dizilerden birinin adıyla sözcük oyunu yaparak "Siyasiler Duymasın" manşetini atmıştır. Bu on yıllık süre içinde yerli diziler açısından gözlenen bir başka değişiklik de önceleri dizi yayınlamayan TV kanallarının da dizi üretmeye başlamasıdır. Önce Kanal 7, sonra Samanyolu TV, en son da TV 8 yerli dizi üretimine geçmiş, böylelikle farklı yayıncılık iddiasında olan kurumların da bu furyanın etkisine girdikleri görülmüştür (reytingin ve paranın dini-imanı olmaz !).

Tabii bu süreç içinde tek değişen dizilerin sayısı ve kanalları değildir. Alt türlerde, bir başka deyişle anlatılan hikaye türlerinde, kahramanların karakter ve ilişki yapılarında, hatta dizilerin biçimsel özelliklerinde de değişimler olmuştur. Bizim ana eksenimiz açısından yani erkek egemen söylem ve toplumsal cinsiyet kalıplarının varlığı açısından, bir şeyler değişmiş gibi görünür bazen ama biz görünüşe aldanmamayı bildiğimizden... aslında aynı tas ve aynı hamamın jakuzi-yüzme havuzu kisvesiyle olsa bile devam ettiğini gözlemliyoruz. Daha geçen hafta, necip bir dizi kahramanı bir diğerine "karı gibi ağlayacak ne var" demiştir mesela... Ya da çok "özgür" (ki bizim dizilerimizde bu "çok manken, çok uzun bacakları ve süper füze-silikonları olan, sponsor giyim firmalarının entarileriyle çok şık defileler yapan, aksesuar olarak da çok meslek sahibi olan -ve tabii o mesleği ne zaman nerde yaptığı da pek bilinmeyen" anlamına gelir) kadın kahramanlar birbirlerine bu gidişle nasıl asla evlenemeyeceklerini ve yalnız kalacaklarını söyleyerek ağlaşmışlardır. Yaygın eğilimi biz de bozmayalım... Ne de olsa, her birimizin az ya da çok izlediğimiz ya da en azından arada bir "baktığımız" dizilerin hikâyeleri şüphesiz ilk ağızda en dikkat çekecek yanları. Tombul teyzeli mutlu mahalle dizilerinden mankenli-avukatlı "özgür" kadın dizilerine, taslar ve hamamlar Ya da dizi türleri ve toplumsal cinsiyet söylemi... Gelecek sayıda...

Nurtepe'de ilk adım

Kadınların evlere kapanıp, sadece "tarihi görevlerini" icra ettikleri devirler tümüyle geride kalacak inşallah. Bu yolda bir adım da Nurtepe'li kadınlardan atıldı. Hatta onlar adımlarının adını da İlk Adım koymuşlar. Bu birlikteliği gidip yerinde görelim dedik. Yaptıklarını ve yapacaklarını anlattılar. Yolları açık olsun...

Kooperatif denilince insanın aklına binalar, yıllarca ödenen paralar ve bir türlü bitmeyen evler gelmesine rağmen kooperatifler tanım olarak; ortaklarının belirli ekonomik yada sosyal ihtiyaçlarını ve özellikle meslek ve geçinmelerine ait ihtiyaçlarını, karşılıklı dayanışma ve sorumluluk duymasını sağlamayı da amaçlayan şirketlerdir aslında. Bu şirketler geçmişte imece usulü daha çok ekonomik yardımlaşmayı, cüzi karşılıklarla destek olma ve paylaşmayı öngören özellikle tarım kooperatifleriydi. Sosyal ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik kooperatifler ise eski önemini yitirdikten daha sonra 1990 yılların sonlarına doğru önemli olmaya başlamışlardır ki bunlar eğitim yada kültür kooperatifleridir. Bu kooperatifler, kâr amacına yönelik diğer şirketlerden farklı olarak "farklı kesimler ve kültürler arasında da iletişim kurma ve bireyi de katılımcı kılarak emeğinin karşılığında kendisine de ekonomik fayda sağlaması"

amacını taşımaktadır.

Nurtepe'li kadınların bir araya gelerek kurdukları İlk Adım Kooperatifi de bu amaçla mı kurulmuş, merak ettik Pazar günü Gülfer'le buluşup mekânlarına gittik kadınlarla tanıştık sohbet ettik, çaylarımızı içtik tekrar geleceğimizi söyleyerek ayrıldık. İçerisi elektrik sobasıyla ısıtılmaya çalışıldığı için biraz soğuk, kadınların varlığından ki tertemizdi. Girişteki çocuk odasının sebebini, bir araya nasıl geldiklerini nasıl tanıştıklarını dertlerinin ne olduğunu, nasıl finanse edildiklerini sorduk onlar da anlattı.

Gülten ve Senem yaşadıkları mahallede kadın çalışması yapılmasını düşünürler. Seçimler zamanı Güler, Kayna, Serap, Zeynep'le tanışır. İki farklı amacı olan kadınlar bir araya gelerek ortak çalışmayı başlatırlar. Amaçlarından ilki, kadınları evin dışına çıkarmak sosyalleşmesini ve eğitim almasını sağlamak, iş bulunması konusunda yönlendirici olmak, çocuklara kreş olanağı sağlamak, ikincisi ise kadınların emeklerini üretime dönüştürüp ekonomik fayda sağlaması olunca ortaya kooperatif kurma fikri çıkmış. Çeşitli kurumlardan yardım istemişler. KEDEV(Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı) ile görüşmüşler ve desteklerini almışlar muhtarlıkla ilişki kurmuşlar ve şu an muhtarlık binasının alt katını kullanıyorlar.

Sekiz aylık çalışma sonucunda Gültepe'de ikinci el kıyafet satan nahıllarını oluşturmuşlar. Burada kullanılmış eşyalar elden geçiriliyor nahılda satılıyor. Dolayısıyla bağış bekliyorlar. Kütüphane oluşturmuşlar ve kitap bağışı bekliyorlar, kreş düzenlemişler ve yirmi altı çocuk kayıtları var, fiziksel engelli çocuklar da geliyormuş onlarla özel ilgileniyorlar ve diğer çocukların özellikle onlarla zaman geçirmelerini istediklerini söylüyorlar. Sorunlu ailelerle ilişkiye geçiyorlar ve onların sorunlarını dinleyip

yardımcı olmaya çalışıyorlarmış. Her Perşembe 2-4 arası Çapa Tıp Fakültesi'nden gelen bir doktor bu ailelere terapi uyguluyormuş Kadınlar, İlk Adımın amaçlarını: "dini ve siyasi kurum olmadan yerel yönetimlerde çalışma yapmak, yoksul çocuklara eğitim vermek, yemek üretimi yapmak., dikiş nakış atölyesi gibi kadına yönelik atölye sistemi oluşturmak olarak tanımlıyorlar. Kadına yönelik atölye projesi içinde kadınların evde yaptıkları yemekleri, reçeli, tarhanayı, konserveyi pazara çıkarmak ve buradan kadınlara ekonomik fayda sağlamayı amaçlıyorlar. Kendilerini bağımsız kadın hareketinin içinde tanımlıyorlar. İlk Adım Kooperatifinde gönüllü çalışan on iki kadın, KEDEV aracılığıyla; cinsiyetçi iş bölümü, dünyada ve Türkiye'de kadın, kadın vizyonu oluşturma, atölye sistemi ve liderlik özellikleri konu başlıkları altında üç aylık eğitimler sonunda da sertifika almışlar. Şimdilerde başka kadınlarla da bu eğitimi yürütmeyi planlıyorlar. Bu kadar işin altından da iş bölümü yaparak kalkabiliyorlar. Görev bölümünü üç başlık altında toplamışlar. Kadına yönelik sosyal çalışmalar yapanlar, anne ve çocuk üzerine çalışanlar, iş geliştirme ve iş bulma konusunda çalışanlar. Bunun haricinde acil işler arasında birbirleriyle yardımlaşıyorlarmış. Planları çok. KEDEV'le beraber kadın konulu araştırmalar yapmak da planları arasında.

Kooperatifte bulunduğumuz süre içinde, mütemadiyen kadınlar geldi gitti. Gelip gidenler, burada sohbet ederek, konuşarak bir anlamda terapi olduklarını söylüyorlar. Mahallelinin önceleri burası hakkında siyaset yapıyor diye diğer kadınlara engellemeleri varmış fakat zaman içerisinde o da kırılmış. İlk başlarda buraya geliyor diye şiddete maruz kalan kadınlar olmuş ne yazık ki. O kadınların bir kısmı artık gelemiyorlarmış kooperatife. Ama bir kısmının da kocasının bakış açısı değiştiği için rahatlıkla gelip gidiyorlarmış artık. Kadınlar buraya gelmeye başladıklarında kaynanalarının ya da kocalarının tepki gösterdiğini sonraları ise bu bakışlarının değiştiğini söylüyorlar, çünkü olaylara, "olumlu, birleştirici ve eğitici yaklaşıma sahibiz ilk zamanlar aile içindeki tavrımızda değişiklik olacağını düşünüyorlardı fakat zaman içerisinde öyle olmadığını gördüler, bu biraz da burayı ve yaptıklarımızı ciddiye almadıklarından kaynaklı," diyorlar. "Fakat aldığınız ve devam etmeyi düşündüğünüz liderlik derslerinden sonra değişeceğinizi düşünmüyor musunuz?" diyoruz, gülüşmeler oluyor. Ve ekliyorlar, "öyle özgürlük adı altında aileyi parçalamak değil de, ortaklaşmak istiyoruz biz anneler olarak kendimizi geliştirip sağlıklı nesiller yetiştirmek, eşlerimizi kaybetmeden kendimizi de geliştirip ev içindeki durumumuzu farklılaştırıp zaman içinde de kabul ettirip dolaylı yollardan kocalarımızı değiştirmeyi düşünüyoruz. Ayrıca kocalarımız biz buraya geldiğimizde en azından evdeki işlerle ilgilensin, yemeği hazırlasın, sobaya kömür çıkarsın, bir de gelip çocuklarla burada ilgilenmelerini istiyoruz ama henüz gelen olmadı," diyorlar.

Kadınlar, voleybol, basketbol oynuyorsa, "çok güzel kızlar, bir içim su, güzellikleri başa bela" denilir. Sporcu kadınlar ezildikleri bilinmeyen kadınlardır. Amacım bunun meydana çıkmasına bir nebze yardımcı olabilmek.

kapatılmış kadınlık

Çocukluğumda mahallenin erkek çocuklarıyla hep top oynardım. "Sen kızsın, git ip atla," dedikleri zaman kendimi kötü hissederdim, bir şeyler söylemek isterdim ama gücüm yoktu. Zaten ip atlayan, yakar top oynayan kız çocuğu da erkek çocuğu kadar dışarıda kalamazdı. Sürekli "hadi kızım artık gir içeri, bana yardım et, gel birlikte sofrayı hazırlayalım, bulaşıklara yardım et," vb. bağırmanın gürültünün ve baskının içerisinde büyüyorduk. Böyle geçirdim çocukluğumu, sokakta yaptığım her maçın bedelini, "erkekler özeniyor, erkek olmak istiyor, ne biçim kız çocuğu bu," gibi sözler duymak zorunda kalarak ödedim. (Büyük olasılıkla bütün kadın futbolcular birbirlerinden habersiz ödediler bu bedeli). Şimdi düşünüyorum da acaba erkekler bu kadar baskı altında büyüselerdi herhalde yapıları gereği katliamlar yaparlardı. Bu durumda fiziksel üstünlüğün insan yaşamı için ne kadar tehlikeli olduğu da geliyor aklımıza... Erkeklerle top oynadığımızda sürekli kadınla-erkeği fiziksel güç üzerinden kıyaslıyorlar. Ergenlik döneminde de bu hiç değişmedi, üstelik artık erkeklerle oynamıyordum bir kadın futbol takımındaydım. Çok sonra anladım ki bu toplumun takıntısı bizim futbol oynamamızdan çok kadın olarak nasıl erkeklerin alanına girmeyi cüret edebildiğimizle ilgiliydi. Eski antrenörlerimden biri bir gün bana, "futbol kadını erkekleştiriyor, buraya kız gibi geliyorlar erkek gibi çıkıyorlar, bu doğru değil ve insanları rahatsız ediyor," dediğinde çok düşündüm ve film şeridi gibi tüm yaptığım antrenmanlar gözümün önünden geçti.. Çünkü çelişkiydi, kız gibi gelip erkek gibi çıkıyorlarsa ve bu bir suçsa siz de bu suçun ortaklarındansınız. Antrenmanlar mı bizleri erkekleştiriyor yoksa bizleri çalıştıran erkeklerin kadın bakış açısına sahip olmamaları mı yada kadın kimliğimizle bizleri kabul etmemeleri ve bize sahada öteden beri erkek çocuğu gibi davranmalarından ötürü mü bizler erkekleşiyoruz diye düşünmeye başladım. Ligimiz gerekçesiz durdurulduğunda, federasyonun yetkilisi, "sağlıklı bir lig için" diye bir ibare kullanmıştı. Bu kelimeyle ne denilmek isteniyor, sağlıklı derken ne kastediliyor gibi soruları bütün kızlar anlamışlardı ama en çok toplumsal yargılardan dolayı herkes korktu ve çıkan sesler de medyanın tiraj açlığı yüzünden çarpıtıldı.

Branşı ne olursa olsun, suçlanacak bir yanımız var. Voleybol, basketbol oynuyorsan, "çok güzel kızlar, bir içim su, güzellikleri başa bela," halter yapıyorsan, "o kızla evlenilmez, kastan başka bir şey yok," denilir. Sporcu kadınlar ezildikleri bilinmeyen kadınlardır. Amacım bunun meydana çıkmasına bir nebze yardımcı olabilmektir. Kadınlık; bir tencereye sıkıştırılmış, kapağı da kapatılmış gibi geliyor bana. Yoksa saat onda otobüse bindiğimizde bütün erkekler dönüp biz kadınlara neden baksınlar ki. Esasen hayattan tecrit edilmişiz, küçücük, başkalarının varlığımızı anlayamayacakları, hissetmeyecekleri, fark etmeyecekleri dar bir yer bizim dünyamız. Ne yapsak, söylesek, konuşsak suçlanıyoruz. Tüm bunlar bizi biz olmaktan çıkarıyor, ne yaptığını bilmeyen biri oluveriyoruz. Azıcık bir sevgiye muhtaç, bir gün hayatımızda biri bizi sevse tanımız oluyor. Bizlerin seçmediği hayatı yaşanılabilir duruma getirmek için ömrümüz boyunca çabalıyoruz. Bunun sonucunda da bizim ne yapmak istediğimizden çok, erkeklerin görmek isteği gibi algılanıyor her şey. Aynen, "meşin yuvarlak oyununda biz de varız," diyen kadınlar gibi..

Dünün Devrimcileri Bugünün Reformistleri

İran'da Siyasal, Kültürel ve Toplumsal Değişim

Cihan Aktaş

Dünün Devrimcileri Bugünün Reformistleri

İran'da Siyasal, Kültürel ve Toplumsal Değişim

araştırma-inceleme

Reformist dinî aydınların uygulamaya dönük eleştirileri ve bunlara bağlı olarak şekillenen önerileri doksanlı yıllar boyunca İran içinde büyük bir dalgalanmaya, coşkulu bir hareketliliğe yol açtı. İran, hakkında dünya medyalarındaki abartılı resimlerle bütünleşirken; bu ülkeye karanlık, dışa kapalı ve güvensiz bir görünüm kazandıran söylemler bu yıllarda ya geri çekildiler ya da kendilerini yenileme ihtiyacı duydular. Doksanlı yılların reformistleri, seksenli yılların başarılarında devrimcilerin keskin sloganlarla öne sürdükleri gibi, İran'ı dünyadan yalıtılmış bir ülke olarak tanımlamak istemediler. Gerçi reformist dinî aydınların büyük çoğunluğunu, devrimin başarılarındaki keskin, tepkisel, aşırı sol ve anarşist söylemi geliştiren gençler oluşturmaktadır. Yaşadıkları değişimi bir gelişme olarak nitelendiren reformist dinî aydınlar, başlangıçtaki tepkisel ağırlıklı radikalliklerini yetmişli yılların siyasal söylemlerinin keskinliğine bağlarlar; şimdiki eleştiri ve önerilerini ise, savaş şartlarının mantıkî sonuçlarına kadar ilerlemesine izin vermediği bir devrimi tamamlayan zorunlu adımların bir gereği olarak açıklarlar.

Kapi Yayınları

Ticarethane Sk. No: 53, 34410 Cağaloğlu-İstanbul Tel: (212) 513 34 20-21 Faks: (212) 512 33 76 E-posta: bilgi@kapiyayinlari.com www.kapiyayinlari.com

Hıncal Uluç'a cevap...

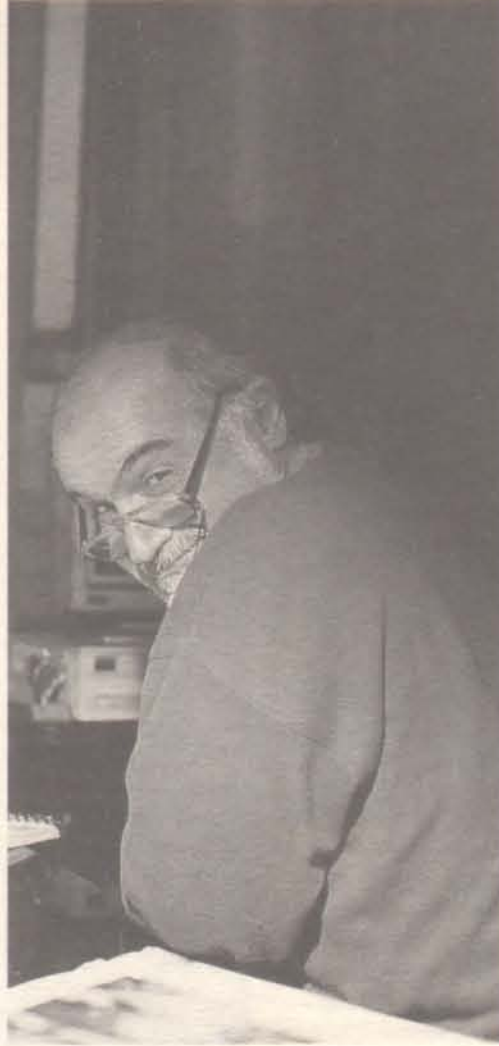
Bu kitabın esas adını bile okumadan, kitapta yer alan kadınlardan sadece beşinin kocaları tarafından terkedilmiş olmalarından dolayı "Aldatılan yirmi beş kadın" yakıştırmaları yapılması, aldatılmayan yirmi kadına yapılan büyük bir haksızlıktır.

Merhaba, İyi bir müzik dinleyicisi olduğumu sanıyorum. Sizlere bu yazıyı yazarken de müzik dinliyorum. Bau'nun "Top d'Coroa" isimli CD'sindeki müzikleri yazanların seçtikleri notaların uyumu içimi ısıtıyor. Ülkemizde bize dinletilmeye çalışılan, sözde müzik adı altındaki yapıtlarda da aynı notaların var olduğunu biliyorum. Bir müzik yazılırken nota seçiminde bu kadar savurgan davranmamıza üzülüyorum. Notalar arasındaki bu uyumsuzluk içimi acıtıyor. Bu savurganlık, yazı yazılırken kullandığımız kelimeler için de geçerlidir. Yazı yazarken, cümle kurarken, başlık atarken kelimeleri rastgele seçersek, müzikteki kakofoninin aynı bir metni okurken de yaşarız. Notalara gösterdiğimiz saygıyı, harflere de göstermek zorundayız. Yaşamda, kelimeler de müzik de çok önemlidir. Yeter ki bu önemi önemseyebilelim. Harflerden yola çıkarak hazırlanan, hitap edilenin yayınlayacağını sanmadığım aşağıdaki mektubu sizlere yolluyorum. Yazdıklarımı okuyan herkese teşekkür ederim.

"Sayın Hıncal Uluç
"Gazete başlıklarında yanlışlar, saçmalar!.." yazınızı tam gününde yazdığınızı düşündüm.
"Başlık gazetesinin en önemli unsurudur.
Başlık atmak bir sanattır. Gazetecilik yeteneği gerektirir. Zekâ gerektirir. Pazarlama bilgisi ve duygusu gerektirir.
Başlık gazetesinin onuru, namusudur."
cümlelerini de okuyunca size yazmak istedim. Yukarıda alıntılarını yaptığım yazınızı 27 Kasım 2004 Cumartesi günü Sabah Gazete'sinde okudum.
Aynı gün birinci sayfanın sağ alt sütununda, Cumartesi Sabah'taki bir haberin tanıtım yazısı vardı:
"ALDATILAN 25 KADIN ANLATTI"

"Başlık gazetesinin en önemli unsurudur."
Başlığı okuyan magazine meraklı herkes, bu dört kelimenin arka arkaya sıralanmasıyla hikâye edilen zavallı yirmi beş kadının perişanlığını merak eder. Başlık, başarılı olmuştur!
Cumartesi Sabah'ın büyük puntolarla yazılan üst başlığı ise:
"8 AYLIK HAMİLEYKEN ALDATILDIM"

"Başlık atmak bir sanattır."
Bu sanatsal başlık da başarılıdır! Başlıkların çarpıcılığı beni de çarptı! Terkedilmiş, aldatılmış,

mahvolmuş yirmi beş kadın...

"Gazetecilik yeteneği gerektirir. Zekâ gerektirir."

Televizyonlarda yayınlanan kadın programlarındaki çaresiz kadınların yardım isteyen çırpınışlarının biçim değiştirerek, "bu ülkenin en büyük, en iddialı, en itibarlı iki gazetesi"nden birinin sayfalarına taşınmasına şaşırmadım. Oysa sözü edilmek istenen "Kıyılara Kaçan Kadınlar" isimli kitaptı. Kitabın başlığında hem kıyı, hem kaçan, hem de kadın kelimeleri olunca, yazılanları okumaya bile gerek duymadan yorum yapılabilir diye düşünenlere yanıldıklarını söylememem gerekir. Kıyılara Kaçan Kadınlar kitabının ilk sayfasını yazan Zeynep Avcı, "Önsöz" demiyor, "Bu kitabın esas adı," diyor. "Çok anlamlı üç sözcük" diyor. "Sırasıyla anlamaya çalışalım şu üç sözcüğü" diyor. "Bu kitabın esas adı" nı bile okumadan, kitapta yer alan kadınlardan sadece beşinin kocaları tarafından terkedilmiş olmalarından dolayı "Aldatılan yirmi beş kadın" yakıştırmaları yapılması, aldatılmayan yirmi kadına yapılan büyük bir haksızlıktır. Hülya Üstün'ün uzun zamandır hayalini kurduğu "Kıyılara Kaçan Kadınlar" kitabında yer almayı kabul eden kadınlarla birlikte bir yıla yakın bir süre, üzerinde uğraştığımız bu çalışmada bir yardım isteği, bir çare arayışı yoktur. Bu kitabın bir öğretisi de yoktur. Bu kitap, başvurulacak bir 'el kitabı' da değildir. Toplu bir kadın hareketi,

hiç değildir. "Kıyılara Kaçan Kadınlar" arasında ortak bir nokta aranacaksa o, aldatılmışlık değildir.

Ortak noktaları:

- *Şehirli kadınlar,
- *Eğitilmiş kadınlar,
- *Kendilerini önemseyen kadınlar,
- *Yurtdışında uzun ya da kısa yaşamış kadınlar,
- *Dil bilen kadınlar,
- *Çalışan kadınlar,
- *Çalışıp emekli olmuş ama hâlâ çalışan kadınlar,
- *Çözumsuzlükleri tek başına çözen kadınlar,
- *Sevmeyi bilen kadınlar,
- *Sevgisizliği gören kadınlar,
- *Yaşadıklarını yazacak gücü bulan kadınlar olmalarıdır.

Kitaptaki herkesin yaşamadığı için ortak noktalara koymadığım önemli bir benzeşme daha var. Ülkemizin siyasal gerginlik ortamlarındaki çalkantılardan etkilenen kadınlar... Kimi yaşadıklarını açıkça anlattı, kimi yaşadıklarına değindi, kimi yaşadıklarını harflerin arasına gizledi. Yazınıza dönmek istiyorum.

"Pazarlama bilgisi ve duygusu gerektirir."

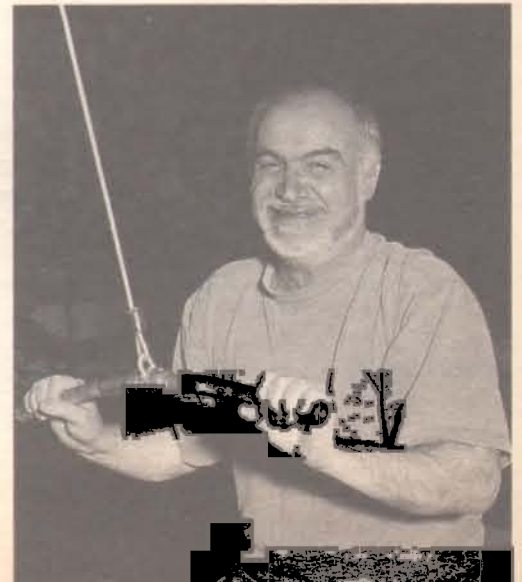
Yazınızdaki cümleler devam ettiği için, başındaki 'Gazetecilik'i bir kere daha yazmak istemedim.

Pazarlama... Bilgi... Duyu...

Pazarlama: Aldatılan 25 kadın anlattı
Bilgi : 8 aylık hamileyken aldatıldım
Duyu : Özdemir Asaf'ın kızı

Bence başlık şöyle olmalıydı:
8 AYLIK HAMİLEYKEN ALDATILAN ÖZDEMİR ASAF'IN KIZI, ALDATILAN 25 KADINI ANLATIYOR!

Önce Özdemir Asaf'tan, sonra Özdemir Asaf'ı okuyanlardan, daha sonra Özdemir Asaf'ı sevenlerden, daha sonra da aldatılmayan kadınlardan, başlıklar adına özür diliyorum. "Kıyılara Kaçan Kadınlar" önemli bir kitap değil. Okuyunca hayatınızda bir şey değişmez. Özenerek hazırladığımızı sandığımız bu kitabın, bu kadar basit kelimelerle güncelleştirilerek hafife alınmasına üzüldüğümü söylemek istiyorum sadece. Kitabı derleyen olduğum için hem arkadaşlarımı, hem kitabı, hem de kendimi korumak için bu yazıyı yazmak istedim. "Başlık gazetesinin onuru, namusudur." Bilmem, bu yazı için sayfanızda durum-yer var mıdır? Saygılarımla,
Seda Arun"

kadınlar demir yoksunu

Son günlerde kendinizi aşırı yorgun, halsiz hissediyorsanız, başınız dönüyor, çabucak yoruluyorsanız, genel olarak çalışma kapasitenizde bir azalma varsa ve sık sık hastalanıyorsanız, yani hastalıklara karşı direnciniz düşmüşse, demir eksikliğine bağlı kansızlık yaşıyor olabilirsiniz.

Tıp alanı ile uzaktan yakından ilişkim yok, ancak demir eksikliği mağduru(!) bir kadın olarak son aylarda yaşadığım sıkıntıyı ve bu hastalıktan kurtulma yollarını paylaşmak istiyorum. Geçtiğimiz kış, çabuk yorulma, sabahları yorgun uyanma, akşamları erkenden uyuyakalma şikâyetleriyle doktora gittiğimde kan tahlili yapılmış ve kandaki demir oranı 5 ng/ml çıkmıştı (Olması gereken alt sınır ise kadınlarda 10-12 ng/ml imiş. Gerçi doktorlar, kadınların ve özellikle Türkiye'deki kadınların düşük ortalamasını dikkate alarak 10-12'nin normal olduğunu söylüyorlar). Bunun üzerine her gün C ve B vitamini ile birlikte, minik şişeciklerde karamelalı bir solüsyon içmeye başladım. Doktor beslenme düzenimi de değiştirmem gerektiğini hatırlattı. Neredeyse vejetaryen biçimde beslenirken, dalak ve ciğer başta olmak üzere kırmızı et yemeye başladım. Zor oldu, ama alıştım ve tabii kolesterolüm yükseldi. Bir süre sonra artık yeterince içtiğime kanaat getirip, kendimi güçlenmiş hissederek ilacı bıraktım. Sadece kırmızı et yiyip, pekmez içerek durumu idare etmeye çalıştım. Ta ki bir iki ay önce bir sabah kalktığımda yürüyemeyecek hale gelinceye kadar. Tekrar tahliller, ilaç tedavisi. Bu kez hayatım tümüyle iptal olduğundan ve artık SSK çilesi ve kurum doktorlarının ilgisizliğinden de sıkıldığım için, hastalığımı kendim araştırdım, tedavilerini de kendim uyguluyorum. Sonuçtan da çok memnunum.

Demirin vücuttaki görevleri

Demirin en önemli görevi, hemoglobin üretmek. Kandaki alyuvarlarda bulunan hemoglobin kasların çalışabilmesi için oksijen taşıyor. Aynı zamanda enerji üretimini sağlayan enzimler için de demir kullanılıyor. Vücut savunma sisteminde (lenfosit) yer alan bir tür kan hücrelerinin üretiminde de demir önemli bir rol oynar. Demir eksikliği anemisi denilen hastalık

alyuvarların boyutlarının küçülmesi ve içlerinin boşalması durumu. Demir eksikliğinin başta saydığım belirtilerinin yanı sıra, okul çağındaki çocuklarda öğrenme güçlüğü, baş ağrısı, kilo kaybı, saç dökülmesi, saç ve deride çatlaklar ya da çocuklarda toprak, kömür duvar sıvası yeme gibi sonuçları görülür. Dünyada en yaygın görülen besin eksikliği olan demir eksikliğinin temel nedenlerinden biri vücuttaki kan kaybı. Doğurganlık dönemindeki kadınlar, erkeklere oranla yüksek risk grubunda yer alıyorlar. Kadınların her ay adet kanamasıyla kaybettikleri demiri tekrar almaları gerekiyor ki vücut dengeleri bozulmasın.

Yoksullar da demir yoksunu

Demir, kırmızı et gibi pahalı yiyeceklerde bulunduğu için Türkiye gibi ülkelerde daha sık görülüyor. Dünyada erkeklerin yüzde 20'si, kadınların yüzde 35'i, hamilelerin yüzde 50'si, çocukların ise yüzde 40'ı kansız, ancak pek azı bunu biliyor. Gelişmiş ülkelerde 0-5 yaş arası çocuklarda kansızlık oranı yüzde 4-20 iken, bu oran az gelişmiş ülkelerde yüzde 80'lere çıkıyor. Türkiye'de ise bu oran yüzde 50. Tüm yaş gruplarında kansızlığın en yaygın nedeni ise demir eksikliği.

Türkiye mutfağı demir düşmanı

Midede gaz, şişkinlik gibi şikâyetlerle alınan çeşitli antiasit tabletler ya da içinde vücuttaki demir emilimini engelleyen maddeler bulunan maden sularının çok içilmesi de demir eksikliğine neden oluyor. Bağırsak hareketlerinin hızlanması (ishal gibi), midede asit salgısının azalması bağırsaklardan demir emilimini azaltan nedenlerden birkaçı. Demir içeren yiyeceklerle birlikte ya da kısa bir süre önce veya sonra kalsiyum içeren yiyecekler tüketilmesi (süt, yoğurt vb.) de demirin emilimini azaltıyor. Kahve ve çayın bu azaltma etkisi ise yüzde 75'lerde.

Buradan bakınca, Türkiye mutfağının demire garezi olduğunu düşünebiliriz. Demir deposu olarak bilinen ıspanak başta olmak üzere hemen tüm yeşil sebzeler üzerine yoğurt dökülerek yenir bizde değil mi? Veyahut Iskender kebapta olduğu gibi hemen tüm et yemeklerinin yanında yoğurt tüketilir, en azından ayran içilir. Yemeğin hemen üzerine de çay, kahve. Demir eksikliğinden muzdaripsek, bu beslenme alışkanlıklarına bir son vermek, demir düşmanı gıdaları öğün aralarına almak gerekiyor.

Karışık beslenmek önemli

Bitkilerde bulunan demir ile hayvansal gıdalarda bulunan demir yapısal olarak birbirinden farklı. Hayvansal kaynaklı olan daha iyi emilebildiği gibi karışık olarak beslenildiğinde demir emilimi de artıyor. Zaten yiyeceklerden aldığımız demirin ancak yüzde 10'u bağırsaklardan emilebiliyor.

Sıra geldi vücut tarafından emilim yüzdesi fazla olan, demir açısından zengin yiyeceklere. Yiyeceklerin içerdiği demir oranından çok ne kadarının vücut tarafından emilebildiği önemli. O nedenle demir deposu olarak bilinen ıspanak yerine dalak yemek daha yararlı. Buna göre dana eti yüzde 15-20, dana karaciğeri yüzde 9-17, balık eti yüzde 10, soya fasulyesi yüzde 5-7, buğday ve yeşil salata yüzde 4-5, mısır yüzde 3-4, kuru fasulye yüzde 2-3, ıspanak yüzde 1-2, pirinç yüzde 1 emilim oranına sahip. Bununla birlikte sırasıyla bira mayası, pekmez, dalak, buğday kepeği, kabak çekirdeği, karaciğer, yumurta, tavuk, kuru üzüm, kuru erik, kuru kayısı, fıstık, badem ve ceviz en çok demir içeren yiyecekler arasında. Özellikle keçiyoynuzu pekmezi kansızlığa çok iyi geliyor. Demir eksikliği teşhisi konduktan sonra ilaçla birlikte beslenme alışkanlıklarını değiştirerek, anlattığımız biçimde beslenilmeye başlanıldığında kısa zamanda etkisi görülüyor.

YALNIZ DEĞİLSİNİZ!

Şiddete uğradığınızda arayabileceğiniz yerler

Adana

Adana Kadın Danışma Merkezi: 0 322 351 89 02 / dahili 22

Kadın Dayanışma Merkezi ve Sığınma Evi Kurma Derneği: 0 322 453 34 06

Çukurova Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma Merkezi 0 322 338 6081

Amasya

Türk Kadınlar Birliği - Amasya Şubesi: 0 358 212 66 06

Ankara

Kadın Dayanışma Vakfı - Danışma Merkezi (0312) 430 40 05 - 432 07 82

Antalya

Antalya Kadın Danışma ve Dayanışma Merkezi 0 242 248 07 66

Diyarbakır

Kadın Merkezi (KA-MER): 0 412 228 10 53

Selis Kadın Danışmanlık Merkezi: 0 412 224 77 28

Diyarbakır Kadın Platformu: 0 412 228 65 16

İstanbul

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı - Danışma Merkezi 0 212 292 52 31

Gözaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze Karşı Hukuki Yardım Projesi: 0 212 245 45 93 / 245 45 94

Kadının İnsan Hakları - Yeni Çözümler Vakfı: 0 212 2551 00 29

Kadınlarla Dayanışma Vakfı: 0 212 251 58 50 / 251 58 51

Şahmaran Kadın Da(ya)nışma ve Araştırma Derneği: 0 212 573 74 33

İzmir

Bornova Belediyesi - Kadın Danışma Merkezi 0 232 461 47 94

Ege Kadın Dayanışma Vakfı (EKDAV): 0 232 446 32 23

Karşıyaka Kent Meclisi Kadın Dayanışma Merkezi: 0 232 368 22 74

Mardin

KADMER - Kadın Dayanışma Merkezi: 0 482 313 21 00

Mersin

Bağımsız Kadın Derneği - Danışma Merkezi 0 324 336 50 92

Şanlıurfa

Urfa İl Kadın Platformu: 0 414 216 55 50

Baroların Kadın Hukuku Komisyonları

Kadın Hukuku Komisyonu: 0 322 351 21 21 / 0 322 359 49 88

Ankara Barosu Kadın Hakları Kurulu: 0 312 311 51 15

Kadın Hakları Komisyonu: 0 454 516 33 35

İstanbul Avrupa yakasından başvurular için: 0 212 292 77 39 / 293 00 45

İstanbul Anadolu yakasından başvurular için: 0 216 414 68 53 / 414 68 43

İzmir Kadın Hakları Komisyonu: 0 232 463 27 88

TUBAKKOM - **K**arabük Barosu Kadın Hakları Komisyonu: 0 370 424 26 13

Mani **a** Barosu Kadın Hukuku Komisyonu: 0 231 231 36 64

